

**ΕΘΝΙΚΟ
ΜΕΤΣΟΒΙΟ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ**
Σχολή
Αρχιτεκτόνων
Μηχανικών

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
Πολεοδομία και Χωροταξία
**«Η ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ ΤΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΣΜΟΥ. ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ:
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΤΡΙΠΟΛΗΣ»**

Σταυρούλα Γ. Πετροπούλου
Επιβλέπουσα:
Ειρήνη Κλαμπατσέα

Δεκέμβριος 2023

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Πολεοδομία και Χωροταξία

**«Η ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ ΤΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΣΜΟΥ.
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ:
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΤΡΙΠΟΛΗΣ»**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Σταυρούλα Γ. Πετροπούλου

Δικηγόρος

Επιβλέπουσα: Ειρήνη Κλαμπατσέα

Καθηγήτρια, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ

Εγκρίθηκε από την τριμελή εξεταστική επιτροπή την 2023.

Ελένη Χανιώτου

Δημήτριος Μέλισσας

Καθηγήτρια ΕΜΠ

Καθηγητής ΕΜΠ

Αθήνα, Δεκέμβριος 2023

Σταυρούλα Γ. Πετροπούλου

Διπλωματούχος Πολεοδομίας και Χωροταξίας, Ε.Μ.Π.

Copyright © Σταυρούλα Πετροπούλου, 2023

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου.

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ θερμά την κυρία Κλαμπατσέα Ειρήνη, Καθηγήτρια της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, επιβλέπουσα της παρούσας εργασίας, για την καθοδήγησή της και τις καίριες υποδείξεις της κατά την εκπόνηση αυτής, παρά τον φόρτο εργασίας της, όπως και όλους τους Καθηγητές και Εισηγητές του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Πολεοδομία και Χωροταξία», αλλά και τους συμφοιτητές μου, για την διεύρυνση της επιστημονικής μου σκέψης, από αμιγώς θεωρητική και σε χωρική-πραγματική διάσταση.

Η υποστήριξη με κάθε τρόπο του συζύγου μου, Δημήτρη και του γιου μου, Τάσου ήταν η κινητήριος δύναμη, ώστε να εκπληρώσω και αυτόν τον στόχο μου.

Πίνακας περιεχομένων

Ευχαριστίες.....	i
Πίνακας εικόνων	iv
Πίνακας χαρτών	v
Πίνακας γραφημάτων	vii
Πίνακας διαγραμμάτων.....	vii
Κατάλογος πινάκων	vii
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	ix
ABSTRACT.....	x
Εισαγωγή	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ.....	3
Έγκλημα και ποινολογία.....	3
Ποινολογία: Ποινές και Μέτρα Ασφαλείας.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	13
Σωφρονισμός.....	13
Σωφρονιστική πολιτική στην Ελλάδα.....	17
1. Ιστορική αναδρομή	17
2. Ισχύων Σωφρονιστικός κώδικας/σχεδιασμός.....	26
3. Υφιστάμενη (προβληματική) κατάσταση	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ.....	49
Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ) για τα Καταστήματα Κράτησης.....	49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ	57
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ Σωφρονιστικό κατάστημα Τρίπολης.....	57
1.Ιστορική εξέλιξη του Δήμου Τρίπολης.....	57
2.Υφιστάμενη κατάσταση του Δήμου Τρίπολης	61
Δημογραφικά και Οικονομικά Χαρακτηριστικά.....	63
Χωροταξικές Κατευθύνσεις της Ευρύτερης Περιοχής	63
Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Τρίπολης.....	63
Χρήσεις γης.....	65
Σχολικές Μονάδες-Πανεπιστήμια-Χώροι άθλησης	65
Χώροι πρασίνου και πλατείες	67
Πολιτισμός-Σημαντικά/Διατηρητέα κτίρια	68
Αρχαιολογικοί χώροι.....	70

Οδικό δίκτυο-δίκτυο κίνησης στην πόλη-Μέσα Μαζικής Μεταφοράς	72
Βιομηχανική Περιοχή Τρίπολης	73
Νοσοκομεία.....	73
Στρατιωτικές εγκαταστάσεις.....	74
Νεκροταφεία	74
Εγκεκριμένες ΑΠΕ – Λειτουργούσες ΑΠΕ	74
Δάση-Δασικός Χάρτης.....	75
Περιοχές Natura 2000	76
3.Ανάλυση περιοχής μελέτης περίπτωσης-Σωφρονιστικό Κατάστημα Τρίπολης.....	77
Ιστορική αναδρομή	77
Υφιστάμενη κατάσταση.....	86
Εισαγωγή.....	86
Ιδιοκτησιακό Καθεστώς του Ακινήτου.....	91
Κτιριολογική ανάλυση	94
Όρια οικιστικού συνόλου.....	96
Οδική σύνδεση	102
Αστυνομική Διεύθυνση Αρκαδίας-Δικαστικό Μέγαρο Τρίπολης.....	105
Σχολεία-Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.....	106
Δασικός Χάρτης	107
Περιοχές Natura 2000	108
Αρχαιολογικοί χώροι.....	109
Στρατιωτικές εγκαταστάσεις.....	110
Νοσοκομείο.....	110
Παρατηρήσεις-Απόψεις	112
Συμπεράσματα-Προτάσεις.....	115
Βιβλιογραφία	119

Πίνακας εικόνων

Εικόνα 1: Διάγραμμα επίλυσης εγκλήματος. Ανάκτηση 8/2023, academia.edu, «ΑΡΘΡΟ 14 ΠΚ Η έννοια του εγκλήματος. Σημειώσεις από Μυλωνόπουλο»	5
Εικόνα 2: Η Ηλιαία, το δικαστήριο στην αρχαία Αθήνα. Ανάκτηση 9/2023, eleftheria.gr	8
Εικόνα 3: Φρούριο του Επταπυργίου (Γεντί Κουλέ). Πηγή: https://www.e-prologos.gr/ , ανάκτηση 10/2023	15
Εικόνα 4: Σχέδιο φυλακής μικτού συστήματος. Πηγή: Μ.Ασημακόπουλος, Π.Μεταφας. «Οι ελληνικές φυλακές τον 19ο αιώνα και στις αρχές του 20ου αιώνα. Τα κτίρια και οι μηχανικοί τους». Τεχνικά Χρονικά 3-4/2008. Ανάκτηση: Μάρτιος 2023.	21
Εικόνα 5: Σχέδιο φυλακής απομονωτικού συστήματος. Πηγή: Μ.Ασημακόπουλος, Π.Μεταφας. «Οι ελληνικές φυλακές τον 19ο αιώνα και στις αρχές του 20ου αιώνα. Τα κτίρια και οι μηχανικοί τους». Τεχνικά Χρονικά 3-4/2008. Ανάκτηση: Μάρτιος 2023.	21
Εικόνα 6: Απόσπασμα από τον Νόμο Γ ΑΖ' της 21ης Νοεμβρίου 1911. Πηγή: Μ.Ασημακόπουλος, Π.Μεταφας (Τεχνικά Χρονικά 3-4/2008). Οι ελληνικές φυλακές τον 19ο αιώνα και στις αρχές του 20ου αιώνα. Τα κτίρια και οι μηχανικοί τους.....	22
Εικόνα 7: Κατάστημα Κράτησης Θεσσαλονίκης, στα Διαβατά. Πηγή: www.alt.gr . Ανάκτηση 8/2023	42
Εικόνα 8: Η Τρίπολη σήμερα. Πηγή: https://www.clickatlife.gr/ . Ανάκτηση: 5/2023	62
Εικόνα 9: Νυχτερινή Τρίπολη. Πηγή: https://www.arcadiaportal.gr/ . Ανάκτηση: 5/2023	62
Εικόνα 10: Πάρκο Πλατείας Άρεως. Πηγή: https://nicelocal.gr/ . Ανάκτηση: 5/2023	68
Εικόνα 11: Εσωτερικό και εξωτερική όψη Μαλλιαροπούλειου θεάτρου. Πηγή: https://www.tripolis.gr/ . Ανάκτηση: 5/2023.....	69
Εικόνα 12: Αρχαιολογικό και Πολεμικό Μουσείο. Πηγή: https://lifespeed.gr/ και https://el.wikipedia.org/ . Ανάκτηση: 5/2023	69
Εικόνα 13: Σημαντικά κτίρια της Τρίπολης. Πηγή: Κ. Σκιντζής. Διπλωματική εργασία: ΤΡΙΠΟΛΗ: Πόλη Ανθρώπινη – Πόλη Διαφορετική – Πόλη Πολιτισμού με βάση το νέο ιστορικό κέντρο. 10/2013 & https://ose.gr/ . Ανάκτηση: 5/2023	70
Εικόνα 14: Τα Σφαγεία. Πηγή: Άρθρο «Οι φυλακές της Τρίπολης στην Κατοχή και τον Εμφύλιο», https://www.kalimera-arkadia.gr/ . Ανάκτηση 9/2023.	78
Εικόνα 15: Υπόγεια Δικαστικού Μεγάρου που διασώζονται ως φυσικοί χώροι και μάλιστα διατηρούνται τα μηνύματα και οι ζωγραφιές στους τοίχους. Πηγή: Άρθρο «Τα υπόγεια ως τεκμήρια της συλλογικής μας μνήμης και ιστορίας», https://www.kathimerini.gr/ . Ανάκτηση 9/2023.....	79
Εικόνα 16: Δημοσίευμα τιτλοφορούμενο «ΑΙ ΝΕΑΙ ΦΥΛΑΚΑΙ» της 20ης Μαΐου 1928 στην Εφημερίδα Μορέας. Πηγή: Ν. Αργυρόπουλος. Ο χώρος έχει τη δική του ιστορία. 2/2016 ...	80
Εικόνα 17: Κατάλογος αδικημάτων και καταδίκων στις φυλακές την 31η Δεκεμβρίου 1928. Πηγή: Στατιστικά Πληροφορίες περί της κινήσεως των φυλακών του Κράτους κατά το έτος 1928.....	81
Εικόνα 18: Κατάλογος αδικημάτων και καταδίκων στις φυλακές την 31η Δεκεμβρίου 1928. Πηγή: Στατιστικά Πληροφορίες περί της κινήσεως των φυλακών του Κράτους κατά το έτος 1928.....	82

Εικόνα 19: Προσωπικό, χωρητικότητα και δαπάνες φυλακών. Πηγή: «Σωφρονιστική Στατιστική του έτους 1930».....	83
Εικόνα 20: Κίνηση υποδίκων και καταδίκων. Πηγή: «Σωφρονιστική Στατιστική του έτους 1930».....	83
Εικόνα 21: Άποψη Τρίπολης 1929. Πηγή: Ν. Αργυρόπουλος. Ο χώρος έχει τη δική του ιστορία. 2/2016.....	84
Εικόνα 22: Άποψη Τρίπολης 1930. Πηγή: Ν. Αργυρόπουλος. Ο χώρος έχει τη δική του ιστορία. 2/2016.....	84
Εικόνα 23: Σχόλιο επί του δημοσιεύματος «ΑΙ ΝΕΑΙ ΦΥΛΑΚΑΙ» της 20ης Μαΐου 1928 στην Εφημερίδα Μορέας. Πηγή: Ν. Αργυρόπουλος. Ο χώρος έχει τη δική του ιστορία. 2/2016 ...	85
Εικόνα 24: Οδός Δόξας. Πηγή: Προσωπικό αρχείο. Ανάκτηση 10/2023	87
Εικόνα 25: Όριο επέκτασης σχεδίου πόλης «Οίκου Τυφλών». Ανάκτηση 10/2023	88
Εικόνα 26: Απόσπασμα χωρικής βάσης ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΕ, πηγή https://ktimatologio.gov.gr/ . Ανάκτηση: 1/2023	92
Εικόνα 27: Εξωτερική άποψη του Σωφρονιστικού Καταστήματος Τρίπολης. Πηγή: https://www.patrisnews.com/ . Ανάκτηση: 8/2023	95
Εικόνα 28: Εσωτερικό θαλάμου του Σωφρονιστικού Καταστήματος Τρίπολης. Πηγή: https://www.anagnostis.org/ . Ανάκτηση: 10/2023	96
Εικόνα 29: Ειδικός θάλαμος νοσηλείας κρατουμένων στο Παναρκαδικό Νοσοκομείο Τρίπολης. Πηγή: προσωπικό αρχείο γράφουσας.....	111
Εικόνα 30: Ειδικός θάλαμος νοσηλείας κρατουμένων στο Παναρκαδικό Νοσοκομείο Τρίπολης. Πηγή: προσωπικό αρχείο γράφουσας.....	112

Πίνακας χαρτών

Χάρτης 1: Προγραμματιζόμενες υποδομές καταστημάτων κράτησης. Πηγή: Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο Καταστημάτων Κράτησης.....	55
Χάρτης 2: Σχέδιο πόλης Βούλγαρη και Garnot, 1828. Πηγή: Κ. Σκιντζής. Διπλωματική εργασία: ΤΡΙΠΟΛΗ: Πόλη Ανθρώπινη – Πόλη Διαφορετική – Πόλη Πολιτισμού με βάση το νέο ιστορικό κέντρο. 10/2013.....	58
Χάρτης 3: Σχέδιο πόλης, 1836. Πηγή:Κ. Σκιντζής. Διπλωματική εργασία: ΤΡΙΠΟΛΗ: Πόλη Ανθρώπινη – Πόλη Διαφορετική – Πόλη Πολιτισμού με βάση το νέο ιστορικό κέντρο. 10/2013	59
Χάρτης 4: Σχέδιο πόλης, 1955. Πηγή:Κ. Σκιντζής. Διπλωματική εργασία: ΤΡΙΠΟΛΗ: Πόλη Ανθρώπινη – Πόλη Διαφορετική – Πόλη Πολιτισμού με βάση το νέο ιστορικό κέντρο. 10/2013	60
Χάρτης 5: Δήμος Τρίπολης, Περιφέρεια Πελοποννήσου. Πηγή: https://el.wikipedia.org/	61
Χάρτης 6: Οικισμός Δήμου Τρίπολης, όπως προβλέπεται στο ΓΠΣ. Πηγή: ΦΕΚ Δ’/146/1986. Ανάκτηση: 5/2023	64
Χάρτης 7: Καταγραφή υφιστάμενων χρήσεων γης. Πηγή: Διπλωματική εργασία Β. Κωστόγιαννη & Σ. Λιτσάι. Προέκταση πολεοδομικής ανασυγκρότησης και επέκτασης της Τρίπολης, 2020.....	65

Χάρτης 8: Καταγραφή υφιστάμενων χώρων πρασίνου. Πηγή: Διπλωματική εργασία Β. Κωστόγιαννη & Σ. Λιτσαί. Προέκταση πολεοδομικής ανασυγκρότησης και επέκτασης της Τρίπολης, 2020.....	67
Χάρτης 9: Αρχαιολογικοί χώροι, Μουσεία, Παραδοσιακοί οικισμοί Δήμου Τρίπολης. Πηγή: Π.Μητροπούλου, Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδίκευσης «Σχεδιασμός - Επιλογή - Οριοθέτηση Χώρων Καταφυγής Δήμου Τρίπολης για την Περίπτωση Σεισμού». 10/2016.....	71
Χάρτης 10: Δίκτυο κίνησης. Πηγή: Διπλωματική εργασία Β. Κωστόγιαννη & Σ. Λιτσαί. Προέκταση πολεοδομικής ανασυγκρότησης και επέκτασης της Τρίπολης, 2020	73
Χάρτης 11: ΑΠΕ στη Τρίπολη. Πηγή: Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ), 2022. Ανάκτηση 3/2023.....	74
Χάρτης 12: Ανάρτηση Δασικού Χάρτη Κοινότητας Τρίπολης. Πηγή: https://gis.ktimanet.gr/ . Ανάκτηση 11/2023.....	76
Χάρτης 13: Χωρική κατανομή των παλαιών φυλακών στην Τρίπολη. Πηγή: https://maps.gov.gr/gis/map/ , ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 3/2023.....	79
Χάρτης 14: Πολύγωνο Φυλακών, πηγή https://maps.gov.gr/gis/map/ . Ανάκτηση 1/2023.....	93
Χάρτης 15: Συγκριτική απεικόνιση πολυγώνου Φυλακών, κατά τα έτη 2015-2016 και 2007-2009, πηγή https://maps.gov.gr/gis/map/ . Ανάκτηση 1/2023.....	93
Χάρτης 16: Συγκριτική απεικόνιση πολυγώνου Φυλακών, κατά τα έτη 2015-2016 και 1945-1960, πηγή https://maps.gov.gr/gis/map/ . Ανάκτηση 1/2023.....	94
Χάρτης 17: Απεικόνιση των ορίων του Γ.Π.Σ. Τρίπολης και η γεωγραφική θέση του μελετώμενου ακινήτου με ερυθρά κουκίδα. Πηγή: ΦΕΚ Δ’/146/1986	97
Χάρτης 18: Συγκριτική απεικόνιση σχεδίου πόλης, κατά τα έτη 1945-1960 και 2015-2016, πηγή https://maps.gov.gr/gis/map/ , ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 1/2023.....	98
Χάρτης 19: Συγκριτική απεικόνιση σχεδίου πόλης, με γεωτεμάχια ανάρτησης, κατά τα έτη 1945-1960 και 2015-2016, πηγή https://maps.gov.gr/gis/map/ . Ανάκτηση 1/2023.....	98
Χάρτης 20: Συγκριτική απεικόνιση σχεδίου πόλης, κατά τα έτη 1945-1960 και 2015-2016, πηγή https://maps.gov.gr/gis/map/ , ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 1/2023.....	99
Χάρτης 21: Οι Υφιστάμενες Χρήσεις Γης γύρω από το σωφρονιστικό κατάστημα. Πηγή: ΦΕΚ 883/Δ/1995	100
Χάρτης 22: Χρήσεις ΓΠΣ γύρωθεν του μελετώμενου ακινήτου. Πηγή: www.e-poleodomia.gr . Ανάκτηση 2/2023	101
Χάρτης 23: Θέση ΒΙ.ΠΕ Τρίπολης σε σχέση με αυτή του μελετώμενου ακινήτου, το οποίο απεικονίζεται με ερυθρά κουκίδα. Πηγή: Γεωγραφική Βάση Δεδομένων Γ.Γ.Β., ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 3/2023	102
Χάρτης 24: Οδική πρόσβαση μέσω του κέντρου της πόλης. Πηγή: https://www.google.com/maps , ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 9/2023	103
Χάρτης 25: Διαδρομή 1η πρόσβασης περιφερειακά του κέντρου της πόλης. Πηγή: https://www.google.com/maps , ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 9/2023	104
Χάρτης 26: Διαδρομή 2η πρόσβασης περιφερειακά του κέντρου της πόλης. Πηγή: https://www.google.com/maps , ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 9/2023	104
Χάρτης 27: Απόσταση από Δικαστικό Μέγαρο Τρίπολης. Πηγή: https://www.google.com/maps , ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση: 9/2023	105
Χάρτης 28: Απόσταση από Αστυνομική Διεύθυνση Αρκαδίας. Πηγή: https://www.google.com/maps , ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση: 9/2023	106

Χάρτης 29: Το εγγύτερο δημοτικό σχολείο απέχει σε ευθεία γραμμή περίπου 2 χλμ. Πηγή: https://maps.gov.gr/gis/map/ . Ανάκτηση 3/2023.....	106
Χάρτης 30: Το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου απέχει σε ευθεία γραμμή περίπου 2 χλμ. Πηγή: https://maps.gov.gr/gis/map/ . Ανάκτηση 3/2023.....	107
Χάρτης 31: Ανάρτηση Δασικού Χάρτη Τρίπολης. Με ερυθρά κουκίδα το μελετώμενο ακίνητο. Πηγή: https://gis.ktimanet.gr/gis/forestsuspension , ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 9/2023....	107
Χάρτης 32: Η περιοχή του Δικτύου Natura 2000 με την ονομασία ««Όρος Μαίναλο – GR 2520001» απεικονίζονται με γαλάζια σκίαση. Η γεωγραφική θέση του μελετώμενου ακινήτου απεικονίζεται με ερυθρά κουκίδα. Πηγή: https://maps.gov.gr/gis/map/ , ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση	108
Χάρτης 33: Απεικόνιση της απόστασης σε ευθεία γραμμή του μελετώμενου ακινήτου από την περιοχή του Δικτύου Natura 2000 με την ονομασία ««Όρος Μαίναλο – GR 2520001»». Πηγή: https://maps.gov.gr/gis/map/ , ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 9/2023.....	109
Χάρτης 34: Απόσταση σε ευθεία γραμμή από μνημείο Οικία Καρυωτάκη. Πηγή: https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/ , ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 9/2023.....	109
Χάρτης 35: Απόσταση σε ευθεία γραμμή από αρχαιολογικό χώρο Τρίκορφα Φαλάνθου. Πηγή: https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/ , ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 9/2023.....	110
Χάρτης 36: Απόσταση μελετώμενου ακινήτου από Γενικό Παναρκαδικό Νοσοκομείο και Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Τρίπολης. Πηγή: www.googlemaps . Ανάκτηση,9/2023	111

Πίνακας γραφημάτων

Γράφημα 1: Πηγή ΕλσΣΤΑΤ, ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 9/2023.....	46
Γράφημα 2: Πηγή https://www.ggap.gov.gr/ , ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 9/2023.	46
Γράφημα 3: Αριθμός κρατουμένων στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Τρίπολης. Πηγή: https://www.ggap.gov.gr/statistika-stoixeia-kratoumenon/ , ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση: 11/2023	90

Πίνακας διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Συνολικός πληθυσμός των φυλακών, 2000-2020. Πηγή World Prison Brief. .	45
Διάγραμμα 2: Ποσοστό πληθυσμού φυλακών, 2000-2020. Πηγή World Prison Brief.....	45

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 1: Πίνακας σωφρονιστικών καταστημάτων Ελλάδας, https://www.ggap.gov.gr/	40
Πίνακας 2: Κρατούμενοι/ες, κατάδικοι/υπόδικοι, οι οποίοι παρέμειναν στα Καταστήματα Κρατήσης κατά την 31 Δεκεμβρίου εκάστου έτους, πηγή ΕλΣΤΑΤ, ίδια επεξεργασία.	45
Πίνακας 3: Πίνακας χωρητικότητας ελληνικών σωφρονιστικών καταστημάτων, Ανάκτηση 8/2023. Πηγή https://www.ggap.gov.gr/statistika-stoixeia-kratoumenon/	47
Πίνακας 4: Υφιστάμενα μεγέθη και κατανομή αναγκών δημιουργίας νέων καταστημάτων κράτησης. Πηγή: Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο Καταστημάτων Κράτησης.....	54
Πίνακας 5: Χρονοδιάγραμμα ενεργειών και εκταμιεύσεων. Πηγή: Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο Καταστημάτων Κράτησης.....	55

Πίνακας 6: Πίνακας περιοχών Natura 2000 Δήμου Τρίπολης. Πηγή: ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ
ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΤΡΙΠΟΛΗΣ. Ανάκτηση: 5/2023..... 77

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία εκπονήθηκε με σκοπό να μελετηθεί αν το Σωφρονιστικό Κατάστημα Τρίπολης, στη θέση που βρίσκεται ήδη από το έτος 1928, επηρέασε και αν ναι σε ποιο βαθμό την εν γένει λειτουργία της πόλης της Τρίπολης.

Στο πλαίσιο αυτό, αναλύεται η νομοθεσία περί εγκλημάτων και ποινών, παρατίθενται διαχρονικά οι έννοιες του σωφρονισμού και των σωφρονιστικών συστημάτων, με στοιχεία για τα καταστήματα κράτησης, αναλύεται το ισχύον Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ) για τα Καταστήματα Κράτησης και τέλος, αφού παρουσιάζεται η ιστορική και υφιστάμενη κατάσταση της Τρίπολης, εξειδικεύεται χωρικά στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Τρίπολης, εξαγμένων συμπερασμάτων αναφορικά με την σχέση και αλληλεπίδραση ή μη ενός χώρου εγκλεισμού και σωφρονισμού με ένα αστικό περιβάλλον και την ελευθερία.

Λέξεις κλειδιά: έγκλημα, ποινή, σωφρονισμός, χωροταξία, Ειδικό Πλαίσιο, σωφρονιστικά καταστήματα, Τρίπολη

ABSTRACT

This thesis was prepared with the aim of studying whether the Tripoli Penitentiary, in its position since 1928, affected and if so to what extent the general functioning of the city of Tripoli.

In this context, the legislation on crimes and punishments is analyzed, the concepts of imprisonment and penal systems are listed over time, with data on detention facilities, the current Special Spatial Planning and Sustainable Development Framework for Detention Facilities is analyzed and finally, after the historical and current situation of Tripoli is presented, it is spatially specialized in the Penitentiary of Tripoli, conclusions drawn regarding the relationship and interaction or not of a place of incarceration and imprisonment with an urban environment and freedom.

Key words: crime, sentence, correction, spatial planning, Special Framework, penitentiaries, Tripoli

Εισαγωγή

Η αποδεδειγμένη τέλεση ενός εγκλήματος, οδηγεί στη καταδίκη και στην επιβολή ποινής στον δράστη, με επιθυμητό στόχο να σωφρονιστεί. Ο σωφρονισμός είναι μια καθαρά νομική έννοια του ποινικού μας δικαίου, έχουσα και χωρική διάσταση, καθώς συνηθέστερα μια καταδίκη θα οδηγήσει σε εγκλεισμό-για μικρό ή μεγάλο χρονικό διάστημα-σε ένα σωφρονιστικό κατάστημα, δέον, όμως, να αναφερθεί ότι χωρική διάσταση έχουν και άλλες μορφές έκτισης ποινής και σωφρονισμού, όπως λ.χ. ο κατ' οίκον περιορισμός με ηλεκτρονική επιτήρηση (“βραχιολάκι”).

Η επονομαζόμενη παλαιότερα φυλακή, πλέον σωφρονιστικό κατάστημα δεν πρέπει να είναι μόνο ένας χώρος, που θα απομονώσει τον “κακό”, μια κατασκευή χωρίς αρχιτεκτονική, μια “αποθήκη ανθρώπων”, χωρίς μέριμνα για κάλυψη στοιχειωδών βιοτικών αναγκών των εγκλείστων, ούτε αποκομμένη από την κοινωνία, με την οποία υπάρχει ανάγκη επικοινωνίας, όπως με συγγενείς, συνηγόρους κ.ο.κ., αλλά θα πρέπει, είτε η ανακαίνιση είτε η εξ' αρχής κατασκευή, να εναρμονίζεται με τις διατάξεις του Σωφρονιστικού Κώδικα και τις κατευθυντήριες γραμμές ειδικότερης νομοθεσίας, όπως το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ) για τα Καταστήματα Κράτησης.

Με επιστημονικό υπόβαθρο τη Νομική Επιστήμη και το θεωρητικό ποινικό δίκαιο, αφορμή για την εκπόνηση της παρούσας μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας ήταν η διερεύνηση διαχρονικά της σχέσης του Σωφρονιστικού Καταστήματος Τρίπολης, που πολλάκις έχω επισκεφτεί στα πλαίσια του λειτουργήματός μου, με εγκλείστους, ίσως της πιο ειδικούς για την κοινωνία κατηγορίας, που έχουν τελέσει ή είναι ύποπτοι τέλεσης των αποκαλούμενων “σεξουαλικών” εγκλημάτων, με την πόλη της Τρίπολης, μιας φυλακής που, ακόμα και πριν από το 1928, όπου μετεγκαταστάθηκε στον υπάρχοντα χώρο, είναι μέσα στην πόλη, επηρεάζοντας ή μη κατοίκους και κρατούμενους.

Αρχικά, κρίθηκε σκόπιμο, στο πρώτο κεφάλαιο, να παρατεθεί η νομική θεωρία για τα εγκλήματα και τις επιβαλλόμενες ποινές και ακολούθως, στο δεύτερο κεφάλαιο να αναλυθεί η έννοια του σωφρονισμού και των σωφρονιστικών συστημάτων,

εξειδικεύοντας αυτά στην ελληνική σωφρονιστική πολιτική, από το 1832 έως σήμερα, με πληροφορίες-όπου υπήρχαν διαθέσιμες-για την κατασκευή των σωφρονιστικών καταστημάτων και τέλος παρουσιάζοντας, μέσω αναλύσεων και γραφημάτων την υφιστάμενη κατάσταση αυτών. Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύεται το πρώτο ψηφισθέν Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού, στα πλαίσια του Νόμου 2742/1999, τιτλοφορούμενου «*Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις*», όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, αυτό για τα Καταστήματα Κράτησης, περιγράφοντας τα κριτήρια χωροθέτησης παλαιών και νέων καταστημάτων κράτησης, όπως και τη διαδικασία επιλογής του κατάλληλου γηπέδου για την κατασκευή και το πρόγραμμα δράσης για τα έτη 2001-2016. Για την ανάλυση της μελέτης περίπτωσης, στο τέταρτο κεφάλαιο, κρίθηκε αναγκαία πρώτα η περιγραφή της ιστορικής εξέλιξης της πόλης και η υφιστάμενη κατάστασή της, με έμφαση στις χωροταξικές κατευθύνσεις της ευρύτερης περιοχής και ακολούθως η εφαρμογή αυτών σε σχέση με το Σωφρονιστικό Κατάστημα Τρίπολης, αναφέροντας και τις προτάσεις μετεγκατάστασής του.

Για τη συγγραφή της παρούσας μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας απαιτήθηκε εκτενής βιβλιογραφική αναζήτηση, κυρίως για το θεωρητικό μέρος και τα ιστορικά στοιχεία αυτής, επιτόπια έρευνα, με φωτογραφική απεικόνιση, προσωπικές συνεντεύξεις με κατοίκους και αρμόδιους φορείς, ενώ άλλες πηγές ήταν επιστημονικά άρθρα στο διαδίκτυο, νομοθεσία και νομολογία, πανεπιστημιακές διαλέξεις και εργασίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Έγκλημα και ποινολογία

Ο Βαυαρός ποινολόγος Γιόχαν Άνσελμ Φόιερμπαχ (Paul Anselm Johann von Ritter Feuerbach 1775-1833), κατά την σύνταξη του Βαυαρικού Ποινικού Κώδικα το έτος 1913, διατύπωσε σε μια μόλις φράση, το θεμελιώδες νομικό αξίωμα, που διέπει έκτοτε την παγκόσμια και ευρωπαϊκή ποινική επιστήμη, «*nullum crimen, nulla poena sine praevia lege poenali*» ή συνηθέστερα «*nullum crimen, nulla poena sine lege*», η οποία αποδίδεται στην ελληνική γλώσσα ως «*κανένα έγκλημα, καμία ποινή χωρίς υφιστάμενο (ποινικό) νόμο*».

Εμφανίζεται, αρχικά, στην νομοθεσία των Ασσυρίων, των Βαβυλωνίων, των Αιγυπτίων και των Ελλήνων, όπου στην προς Ρωμαίους επιστολή του Παύλου αναφέρεται: «*οὐ γάρ οὐκ ἔστι νόμος, οὐδέ παράβασις*», ενν. «*όπου δεν υφίσταται νόμος, δεν υπάρχει και παράβαση*»- [κεφ. δ', στ. 15] και «*ἄχρι γάρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν κόσμῳ· ἁμαρτία δε οὐκ ἔλλογεῖται μὴ ὄντος νόμου*», ενν. «*μέχρι (να δοθεί) ο νόμος (του Θεού) υπήρχε ἁμαρτία στον κόσμο, αλλά δεν θεωρούνταν ως ἁμαρτία, αφού δεν υπήρχε (συγκεκριμένος) νόμος (που να την ορίζει ως τέτοια και να την καταδικάζει)*» [κεφ. ε', στ. 13], καταγράφεται πρώτη φορά στη Magna Charta Libertatum του Βασιλέως Ιωάννη της Αγγλίας το έτος 1215, με διαφορετική από την σημερινή έννοια και εξελισσόμενη συμπεριλήφθηκε στα Συντάγματα των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής από το έτος 1776, όπως και στο άρθρο 8 της «*Declaration des droits de l' homme et du citoyen*», υιοθετούμενη από την Γαλλική Επανάσταση.

Στο Ελληνικό δίκαιο, πρώτος ο Ρήγας Φερραίος με την συνταγματική προκήρυξη του 1797 διακήρυξε στο άρθρο 10 εδ.1 την σημασία της αρχής υπό την διατύπωση: «*Κανένας άνθρωπος νά μὴν εγκαλιῆται εἰς κριτήριον [δικαστήριον], νά μὴν φυλακόνεται κατ' ἄλλον τρόπον, παρά καθώς διορίζει ὁ νόμος, ἤγουν ὅταν πταισῆ ὁ ἄνθρωπος, καί ὄχι κατά τήν φαντασίαν καί θέλησιν τοῦ κριτοῦ*» και πλέον θεμελιώνεται στο άρθρο 7 παρ. 1 του ισχύοντος Συντάγματος (όπως και στο Σύνταγμα του 1952), όπου ορίζεται ότι «*Έγκλημα δεν υπάρχει ούτε ποινή επιβάλλεται χωρίς νόμο που να ισχύει πριν από την τέλεση της πράξης και να ορίζει τα στοιχεία της*», κατοχυρώνοντας έτσι σαφέστερα την εγγυητική λειτουργία του ποινικού δικαίου, δηλαδή την εξασφαλιστική του ατόμου

λειτουργία του απέναντι σε κάθε αυθαιρεσία¹, όπως επίσης και στο άρθρο 1 του Ποινικού Κώδικα², όπου «Ποινή δεν επιβάλλεται παρά μόνο για τις πράξεις εκείνες για τις οποίες ο νόμος την είχε ορίσει πριν από την τέλεσή τους», δηλαδή για να υπάρξει αξιόποινη πράξη, πρέπει αυτή να προβλέπεται από νόμο, που να ορίζει τα συστατικά της στοιχεία, καθώς και την ποινή (έστω και εντός πλαισίων) και ποτέ δεν επιτρέπεται ο νόμος να έχει αναδρομική ισχύ, εκτός αν είναι επεικέστερος, ο οποίος πρέπει να είναι γραπτός (lex scripta), να διατυπώνεται κατά τρόπο ορισμένο (lex certa), δεν επιτρέπεται αναλογική εφαρμογή του (lex stricta), ούτε αναδρομική ισχύς του σε βάρος του κατηγορουμένου (lex previae).

Η ίδια αρχή θεσπίζεται στο άρθρο 7 της ΕΣΔΑ και 15 του Διεθνούς Συμφώνου ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων του ΟΗΕ, που κυρώθηκε με τον Νόμο 2462/1997, καθώς και στο άρθρο 11 παράγραφος 2 της Οικουμενικής Διακήρυξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Έτσι, στο άρθρο 14 παρ. 1 του ΠΚ, εξειδικεύεται η έννοια του εγκλήματος, όπου «έγκλημα είναι πράξη άδικη και καταλογιστή σε εκείνον που την τέλεσε, η οποία τιμωρείται από τον νόμο» και στην παρ. 2 «στον όρο «πράξη» συμπεριλαμβάνεται και η παράλειψη».

Αναλύοντας, συνοπτικά και με μη απόλυτα νομικούς όρους, τις ανωτέρω έννοιες, πράξη σημαίνει μια εξωτερική ανθρώπινη συμπεριφορά, η έννομη τάξη, δηλαδή, θα τιμωρήσει τον δράστη για αυτό που έκανε και όχι για ότι είναι, ούτε καν για τις ιδέες του, η πράξη αυτή να είναι άδικη, δηλαδή να αποδοκιμάζεται από το δίκαιο και ιδίως τελειωτικά άδικη, δηλαδή, να μην συντρέχει ως προς αυτήν κάποιος λόγος άρσης του αδικού, όπως η άμυνα (άρθρο 22 ΠΚ), η κατάσταση ανάγκης (άρθρο 25 ΠΚ) και καταλογιστή στον δράστη, δηλαδή να κατανοεί ότι αυτό που έκανε είναι «κακό» και σε ποιο βαθμό το ήθελε και για τον λόγο αυτό του αποδίδεται προσωπική μομφή. Αναφορικά με την παράλειψη, που ισοδυναμεί με αξιόποινη πράξη, της παραγράφου 2 του άρθρου 14 ΠΚ, χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αυτής είναι το έγκλημα που προβλέπεται στο άρθρο 307 ΠΚ, Παράλειψη λύτρωσης από κίνδυνο ζωής, δηλαδή

¹ Γ.Α. Μαγκάκη, Ποινικό Δίκαιο, 1979.

² Νόμος 1492/1950

«Όποιος με πρόθεση παραλείπει να σώσει άλλον από κίνδυνο ζωής αν και μπορεί να το πράξει χωρίς κίνδυνο της δικής του ζωής ή υγείας, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους».

Για να στοιχειοθετηθεί ένα έγκλημα θα πρέπει τα ως άνω αναλυόμενα στοιχεία, τα οποία είναι κοινά σε όλα τα εγκλήματα, να τελούν σε μία λογική αλληλουχία μεταξύ τους, καθώς το ένα προϋποθέτει το άλλο και τελικώς η λογική σειρά των στοιχείων του εγκλήματος δεν είναι εκείνη του άρθρου 14 παρ. 1 ΠΚ αλλά αντίστροφη, δηλαδή για να υπάρξει έγκλημα απαιτείται πράξη (ενέργεια ή παράλειψη) η οποία πρώτον περιγράφεται και εξειδικεύεται επαρκώς στο νόμο ως αξιόποινη, δεύτερον είναι άδικη και τρίτον είναι καταλογιστή και σχηματικά απεικονίζεται στο παρακάτω διάγραμμα, χωρίς να αναφέρεται η περαιτέρω διερεύνηση περί όρων αξιοποίνου κ.ο.κ:

1. Έλεγχος αν η πράξη ή η παράλειψη του δράστη είναι ποινικώς ενδιαφέρουσα, αν **OXI** ο έλεγχος σταματά εδώ, αν **NAI** συνεχίζουμε την ποινική διερεύνηση.
2. Έλεγχος αν η πράξη πληροί την αντικειμενική υπόσταση κάποιου εγκλήματος, αν **OXI** ο έλεγχος σταματά εδώ, αν **NAI** η πράξη είναι καταρχήν άδικη.
3. Έλεγχος αν υπάρχει η απαιτούμενη από το νόμο υπαιτιότητα, αν **OXI** ο έλεγχος σταματά εδώ, αν **NAI** η πράξη είναι καταρχήν καταλογιστή.
4. Έλεγχος αν συντρέχει κάποιος λόγος άρσης του αδικού, αν **NAI** η πράξη δεν είναι τελειωτικά άδικη και η ποινική διερεύνηση σταματά εδώ, αν **OXI** η πράξη είναι τελειωτικά άδικη.
5. Έλεγχος αν συντρέχει κάποιος λόγος άρσης του καταλογισμού, αν **NAI** δεν υπάρχει τελειωτικά καταλογιστή πράξη και ο έλεγχος σταματά εδώ, αν **OXI** η τελειωτικά άδικη πράξη είναι και τελειωτικά καταλογιστή και η ποινική διερεύνηση συνεχίζεται.

Εικόνα 1: Διάγραμμα επίλυσης εγκλήματος. Ανάκτηση 8/2023, academia.edu, «ΑΡΘΡΟ 14 ΠΚ Η έννοια του εγκλήματος. Σημειώσεις από Μυλωνόπουλο»

Παρέλκει για την παρούσα εργασία η λεπτομερής ανάλυση των βαθμών υπαιτιότητας, δηλαδή του δόλου και της αμέλειας, συγκρατώντας μόνο ότι, όπως ορίζει το άρθρο 26 του ΠΚ, τα κακουργήματα και πλημμελήματα τιμωρούνται μόνο όταν τελούνται με δόλο, όπως επίσης και των λόγων άρσης του αδικού ή του καταλογισμού, αποδεχόμενοι ότι για να οδηγηθεί ένας πολίτης σε σωφρονιστικό κατάστημα, είτε ως υπόδικος, είτε ως κατάδικος, έχει τελέσει μια τετελεσμένη αξιόποινη πράξη.

Τα εγκλήματα διακρίνονται σε διάφορες επιμέρους κατηγορίες με βάση το υποκείμενο, δηλαδή τον δράστη, με βάση την εγκληματική συμπεριφορά και σημαντικότερη διάκριση (και ενδιαφέρουσα για την παρούσα μελέτη, καθώς δεν οδηγεί η τέλεση όλων των εγκλημάτων σε εγκλεισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα) την επονομαζόμενη «τριχοτόμηση των εγκλημάτων», δηλαδή με βάση την βαρύτητά τους, όπου στο άρθρο 18 ΠΚ προβλέπεται ότι «οι αξιόποινες πράξεις διακρίνονται σε κακουργήματα και πλημμελήματα. Κάθε πράξη που τιμωρείται με κάθειρξη ισόβια ή πρόσκαιρη είναι κακούργημα. Κάθε πράξη που τιμωρείται με φυλάκιση ή περιορισμό σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων ή μόνο με χρηματική ποινή ή παροχή κοινωφελούς εργασίας είναι πλημμέλημα». Στην παλαιότερη μορφή του, στο ως άνω άρθρο προβλεπόταν ότι «Τα εγκλήματα που τιμωρούνται με κράτηση ή πρόστιμο είναι πταίσματα», αλλά με την διάταξη του άρθρου 468 του νέου Ποινικού Κώδικα (Ν. 4619/2019) τα πταίσματα καταργήθηκαν.

Όλα τα εγκλήματα, που έχουν προβλεφθεί στο ελληνικό ποινικό δίκαιο, σύμφωνα με την ως άνω συνταγματική επιταγή, περιγράφονται στο Ειδικό Μέρος του Ποινικού Κώδικα (ΠΚ), το οποίο δομείται ανά κεφάλαια, και δη σε 23, ανάλογα με το προστατευόμενο κάθε φορά έννομο αγαθό, δηλαδή την αξία ή το αγαθό που προστατεύεται από την εκάστοτε ποινική διάταξη και διακρίνονται σε προσβολές του δημοκρατικού πολιτεύματος, προσβολές της διεθνούς υπόστασης της Χώρας, εγκλήματα κατά των άλλων κρατών, εγκλήματα κατά των πολιτειακών και πολιτικών οργάνων, εγκλήματα κατά του εκλογικού σώματος, προσβολές κατά της πολιτειακής εξουσίας, εγκλήματα κατά της δημόσιας τάξης, επιβουλή της θρησκευτικής ειρήνης, εγκλήματα σχετικά με το νόμισμα, άλλα μέσα πληρωμής και ένσημα, εγκλήματα σχετικά με την απονομή δικαιοσύνης, εγκλήματα σχετικά με την υπηρεσία, κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα, εγκλήματα κατά συγκοινωνιών, τηλεπικοινωνιών και άλλων κοινωφελών εγκαταστάσεων, εγκλήματα κατά της ζωής και προσβολές του εμβρύου, εγκλήματα κατά της σωματικής ακεραιότητας, εγκλήματα κατά της προσωπικής ελευθερίας, εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και εγκλήματα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής, εγκλήματα σχετικά με την οικογένεια, εγκλήματα κατά της τιμής, προσβολές ατομικού απορρήτου και επικοινωνίας και εγκλήματα κατά περιουσιακών αγαθών.

Ποινολογία: Ποινές και Μέτρα Ασφαλείας

«Ἡ ποινή ἀπορρέει ἀπὸ τοῦ δικαίου καὶ εἶναι ἡ ἄμεσος συνέπεια τοῦ ἐγκλήματος, διότι τὸ ἐγκλημα εἶναι ἡ ἄρσις τοῦ δικαίου, ὅπερ ἐστὶν ἡ βᾶσις καὶ ὁ προορισμὸς τῆς πολιτείας, ἡ δὲ ποινή ἡ ἐπανόρθωσις τῆς ἄρσεως ταύτης»³.

Συνοπτικά αναφερόμενοι, στην Αρχαία Ελλάδα, οι μεγάλοι νομοθέτες, όπως ο Σόλων και ο Δράκων στην Αθήνα και ο Λυκούργος στην Σπάρτη, διατύπωσαν την έννοια της ποινής, καθώς και την διαδικασία επιβολής της για διάφορα αδικήματα, ορίζοντας τρεις τρόπους τιμωρίας: εξορία, όπου ήταν η πιο ατιμωτική ποινή, επιβολή προστίμου και θανατική ποινή, η επονομαζόμενη «*εσχάτη των ποινών*», η οποία προβλεπόταν από τους νόμους του Δράκοντα, διακρίνοντας πρώτος μεταξύ φόνου εξ' αμελείας, η διάπραξη του οποίου οδηγούσε σε εξορία και φόνου εκ προθέσεως, που οδηγούσε στον θάνατο, με συνηθέστερους τρόπους θανάτωσης τη σφαγή και τον αποκεφαλισμό. Δεν υπήρχε η ποινή της φυλάκισης, δεν υπήρχαν καν φυλακές, παρά μόνο κάποια οικήματα, χρησιμοποιούμενα σαν τα σημερινά κρατητήρια, όπου κρατούνταν για λίγο όσοι περίμεναν δίκη ή όσοι είχαν καταδικαστεί και περίμεναν την εκτέλεση τους. Εκείνη την εποχή, η έννοια του σωφρονισμού, όπως έχει εξελιχθεί σήμερα, είχε τελείως διαφορετική χροιά, «*θεωρούσαν τρελή ιδέα να ταΐζουν έναν εγκληματία για χρόνια, ελπίζοντας να γίνει καλός άνθρωπος*⁴»!

³ Κωστής, Κ. Ν. *Μελέται περί φυλακῶν*.1862.

⁴ Δ. Καμπουράκης. *Μια σταγόνα ιστορία*. 2014.

Εικόνα 2: Η Ηλιαία, το δικαστήριο στην αρχαία Αθήνα. Ανάκτηση 9/2023, eleftheria.gr

Την ως άνω ανάλυση της έννοιας του εγκλήματος, δηλαδή της εγκληματικής συμπεριφοράς ενός δράστη, ακολουθεί η αντίδραση της κοινωνίας απέναντι του, σε σχέση με τις ποινικές κυρώσεις και την μεταχείρισή του.

Η ποινή είναι το κακό, που επιβάλλει η Πολιτεία, στον δράστη ορισμένης πράξης, σύμφωνα με την αρχή της αναλογίας, ανάμεσα στο κακό της ποινής και στο κακό που συνιστά το έγκλημα, είτε για να παραδειγματιστούν και τα υπόλοιπα μέλη της κοινωνίας (γενική πρόληψη της ποινής-θεωρία Anselm V. Feuerbach, κυρίως με την απειλή της ποινής), είτε για να απομονωθεί, αχρηστευθεί, αποβληθεί από την κοινωνία (ειδική πρόληψη της ποινής). Ως κακό προσβάλλει τα έννομα αγαθά του δράστη, όπως η περιουσία του (χρηματικές ποινές), η ελευθερία του (φυλάκιση), παλαιότερα δε και την ίδια του την ζωή (θανατική ποινή). Η Πολιτεία ως προστάτης της έννομης τάξης επιβάλλει την ποινή σε δύο στάδια, αρχικά ο νομοθέτης μέσω της θέσπισης μιας ποινικής διάταξης «απειλεί» ποινή κατά του δράστη ορισμένης πράξης και ακολούθως ο δικαστής επιβάλλει στον συγκεκριμένο δράστη την ποινή που απειλείται στο νόμο. Σημειώνεται ότι η ποινή είναι προσωποπαγής, δηλαδή επιβάλλεται στον συγκεκριμένο δράστη, αν πεθάνει πριν από την ολοκλήρωση της ποινικής δίκης, παύει οριστικά η ποινική δίωξη εναντίον του.

Στο ελληνικό ποινικό σύστημα, το σύστημα των ποινών και το πλαίσιο επιβολής τους αναλύονται στο τέταρτο, πέμπτο, έκτο και έβδομο κεφάλαιο του Ποινικού Κώδικα,

καθώς και σε επιμέρους ειδικούς ποινικούς νόμους, διακρίνοντας σε κύριες και παρεπόμενες ποινές και στα μέτρα ασφαλείας, ακολουθούν, τέλος, στο όγδοο κεφάλαιο οι ειδικές διατάξεις για τους ανήλικους δράστες.

Στο άρθρο 50 ΠΚ, ορίζεται ότι κύριες ποινές είναι: α) οι στερητικές της ελευθερίας, β) η χρηματική ποινή και γ) η προσφορά κοινωφελούς εργασίας.

Στο άρθρο 51 ΠΚ, εξειδικεύονται οι ποινές στερητικές της ελευθερίας, οι οποίες είναι η κάθειρξη, η φυλάκιση και ο περιορισμός σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων (*“παρ. 2. για τις πρόσκαιρες στερητικές της ελευθερίας ποινές, η ημέρα υπολογίζεται σε είκοσι τέσσερις ώρες, η εβδομάδα σε επτά ημέρες, ο μήνας και το έτος σύμφωνα με το ημερολόγιο που ισχύει. παρ. 3 ο χρόνος της ποινής επιμετράται πάντοτε σε πλήρεις ημέρες, εβδομάδες, μήνες και έτη”*). Στο άρθρο 52 ΠΚ εξειδικεύεται έτι περισσότερο η έννοια της κάθειρξης, η οποία κατά βάση είναι πρόσκαιρη, της οποίας η διάρκεια δεν υπερβαίνει τα δεκαπέντε έτη ούτε είναι κατώτερη των πέντε ετών⁵ και κατ’ εξαίρεση, εφόσον ο νόμος το ορίζει ρητά, ισόβια. Η κάθειρξη εκτελείται σε διαφορετικά καταστήματα ή τμήματα των φυλακών, αυτή, όμως, η επιταγή του νομοθέτη δεν τηρείται στην πράξη, λόγω ανεπάρκειας των σωφρονιστικών καταστημάτων. Η διάρκεια της φυλάκισης, σύμφωνα με το άρθρο 53 ΠΚ, δεν υπερβαίνει τα πέντε έτη ούτε είναι κατώτερη των δέκα ημερών και κατά το άρθρο 54 ΠΚ, η διάρκεια του περιορισμού σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων δεν υπερβαίνει τα πέντε έτη ούτε είναι κατώτερη των έξι μηνών, αν για την πράξη που τελέστηκε ο νόμος απειλεί κάθειρξη ως δέκα έτη. Αν η απειλούμενη κάθειρξη είναι ισόβια ή πρόσκαιρη ανώτερη από αυτήν του προηγούμενου εδαφίου, η διάρκεια του περιορισμού σε ειδικό κατάσταση κράτησης δεν υπερβαίνει τα οκτώ έτη ούτε είναι κατώτερη από δύο.

Στο άρθρο 57 ΠΚ, ορίζεται ότι η χρηματική ποινή προσδιορίζεται σε ημερήσιες μονάδες, με σημαντικότερες αναφορές ότι (αν δεν ορίζεται διαφορετικά σε ειδικές διατάξεις) το ύψος κάθε ημερήσιας μονάδας δεν μπορεί να είναι κατώτερο από ένα ευρώ ούτε ανώτερο από εκατό ευρώ και με τον θάνατο του καταδικασθέντος

⁵ Παράγραφος 2, άρθρου 52 ΠΚ.

διαγράφεται η χρηματική ποινή, που σημαίνει ότι σε καμία περίπτωση δεν εκτελείται εναντίον των κληρονόμων του⁶.

Σύμφωνα με τα όσα ορίζει το άρθρο 55 ΠΚ, η παροχή κοινωφελούς εργασίας δεν μπορεί να έχει διάρκεια ανώτερη των επτακοσίων είκοσι ωρών ούτε να είναι κατώτερη των εκατό ωρών, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά. Κατά το άρθρο 98 του Νόμου 4623/2019, προβλέφθηκε ότι *“1. Αναστέλλεται η ισχύς των διατάξεων του Ποινικού Κώδικα, ο οποίος κυρώθηκε με τον ν. 4619/11.6.2019 (Α` 95), κατά το μέρος που προβλέπουν την παροχή κοινωφελούς εργασίας είτε ως κύρια ποινή είτε ως μετατροπή στερητικής της ελευθερίας ποινής ή χρηματικής ποινής”*.

Παρεπόμενες ποινές είναι: α) η αποστέρηση θέσεων και αξιωμάτων, β) η απαγόρευση άσκησης επαγγέλματος, γ) η αφαίρεση άδειας οδήγησης ή εκμετάλλευσης μεταφορικού μέσου, δ) η δημοσίευση καταδικαστικής απόφασης και ε) η δήμευση⁷, οι οποίες αναλύονται κατά σειρά στα άρθρα 60, 65, 66, 67 και 68 ΠΚ.

Σύμφωνα με τη γενική διάταξη του άρθρου 69 ΠΚ, μέτρα ασφαλείας, εκτός από τα προβλεπόμενα στα άρθρα 122 (αναμορφωτικά μέτρα) και 123 (θεραπευτικά μέτρα), είναι: α) τα μέτρα θεραπείας ατόμων με ψυχική ή διανοητική διαταραχή (άρθρα 69^Α, 70, 71 και 75) και β) η δήμευση κατά το άρθρο 76 ΠΚ, ορίζοντας ότι δεν μπορούν να επιβληθούν, χωρίς ειδική αιτιολογία, όταν η επιβολή τους παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας ενόψει της βαρύτητας της πράξης που έχει τελεστεί, της πράξης που υπάρχει κίνδυνος να τελεστεί, καθώς και της έντασης αυτού του κινδύνου.

Στο σημείο αυτό, αναφέρεται ότι στο τέλος Νοεμβρίου του τρέχοντος έτους, ο Υπουργός Δικαιοσύνης, Γεώργιος Φλωρίδης θα παρουσιάσει το Σχέδιο Νόμου *«Τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας –*

⁶ Πλήρης μορφή άρθρου 57 ΠΚ: «1. Η χρηματική ποινή προσδιορίζεται σε ημερήσιες μονάδες. 2. Αν δεν ορίζεται διαφορετικά σε ειδικές διατάξεις, η χρηματική ποινή δεν μπορεί να είναι ανώτερη: α) από ενενήντα ημερήσιες μονάδες όταν απειλείται ως μόνη κύρια ποινή ή διαζευκτικά με ποινή παροχής κοινωφελούς εργασίας, β) από εκατόν ογδόντα ημερήσιες μονάδες όταν απειλείται διαζευκτικά με ποινή στερητική της ελευθερίας και γ) από τριακόσιες εξήντα ημερήσιες μονάδες όταν απειλείται αθροιστικά με ποινή στερητική της ελευθερίας. 3. Αν δεν ορίζεται διαφορετικά σε ειδικές διατάξεις, το ύψος κάθε ημερήσιας μονάδας δεν μπορεί να είναι κατώτερο από ένα ευρώ ούτε ανώτερο από εκατό ευρώ. 4. Με τον θάνατο του καταδικασθέντος διαγράφεται η χρηματική ποινή. Σε καμία περίπτωση δεν εκτελείται εναντίον των κληρονόμων του»

⁷ Άρθρο 59 ΠΚ

Αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας», το οποίο θα τεθεί σε δημόσια διαβούλευση και το οποίο προβλέπει, επιγραμματικά, αύξηση ποινών από 15 σε 20 χρόνια για κακουργήματα, αυστηροποίηση ποινών για το αδίκημα του εμπρησμού, ενίσχυση προστασίας θυμάτων και καταγγελλόντων ενδοοικογενειακής βίας, με παράλληλη υποχρέωση γιατρών, δασκάλων, προπονητών κλπ να καταγγέλλουν περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας και ειδικά για τα τελεσθέντα αδικήματα των κρατουμένων στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Τρίπολης, προβλέπεται ότι η απόπειρα βιασμού ισοδυναμεί με βιασμό και η ποινή για την απόπειρα βιασμού μπορεί να φτάσει έως 20 χρόνια.

Από τα επόμενα κεφάλαια του Ποινικού Κώδικα, άξιο αναφοράς είναι από το έκτο κεφάλαιο «η έκτιση των ποινών», το άρθρο 105, καθώς εμπεριέχει και μια διαφορετική από τον εγκλεισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα χωρική διάσταση και το οποίο αναφέρεται στην έκτιση ποινής στην κατοικία, σύμφωνα με το οποίο *«όποιος καταδικάστηκε σε πρόσκαιρη στερητική της ελευθερίας ποινή και έχει υπερβεί το εβδομηκοστό (70ό) έτος της ηλικίας εκτίει την ποινή ή το υπόλοιπο της ποινής στην κατοικία του, εκτός αν το δικαστήριο, με ειδική αιτιολογία, κρίνει ότι η έκτιση της ποινής σε κατάστημα κράτησης είναι απολύτως αναγκαία για να αποτραπεί από την τέλεση άλλων αντίστοιχης βαρύτητας εγκλημάτων»*. Σύμφωνα με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, *«η διάταξη της προηγούμενης παραγράφου ισχύει, ανεξαρτήτως ποινής, και για τις μητέρες που έχουν την επιμέλεια ανήλικων τέκνων, μέχρι τη συμπλήρωση του όγδοου (8ου) έτους της ηλικίας τους και ασκείται άπαξ»*, αναλύονται δε ακολούθως οι προϋποθέσεις και οι όροι εφαρμογής αυτής της διάταξης.

Για την ολοκληρωμένη αναφορά στο σύστημα ποινών του Ποινικού Κώδικα, ορθό είναι να γίνει και μια συνοπτική αναφορά σε δύο άρθρα του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας ⁸ (ΚΠΔ), που περιλαμβάνει το δίκαιο της ποινικής διαδικασίας (αρμοδιότητα οργάνων και διαδικασίες), όπου στο άρθρο 564 ΚΠΔ ορίζεται ότι η εκτέλεση της ποινής που επιβλήθηκε παύει α) αν πεθάνει ο καταδικασμένος β) αν απονεμηθεί χάρη και στο άρθρο 565 ΚΠΔ ορίζεται ότι η ποινή που επιβλήθηκε εξαιρείται α) με την παραγραφή, σύμφωνα με όσα ορίζει ο ποινικός κώδικας και β) με την αμνηστία, με την εφαρμογή της αμνηστίας και της χάρης να αναλύονται στο άρθρο 566 ΚΠΔ. Τέλος, στο άρθρο 567 ΚΠΔ, προβλέπεται ότι *«1. ο εισαγγελέας των*

⁸ Νόμος 1493/1950

πλημμελειοδικών του τόπου όπου εκτίεται η ποινή, ασκεί τις προβλεπόμενες στον κώδικα βασικών κανόνων για τη μεταχείριση των κρατουμένων αρμοδιότητές του και μεριμνά για την έκτιση της ποινής και την εφαρμογή των μέτρων ασφαλείας, σύμφωνα με τις διατάξεις του κώδικα αυτού, του ποινικού κώδικα και των ειδικών νόμων για την εκτέλεση ποινών. 2. Για την άσκηση των κατά την παρ. 1 αρμοδιοτήτων του ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών επισκέπτεται τη φυλακή τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα. Κατά τις επισκέψεις αυτές δέχεται κρατουμένους που έχουν ζητήσει ακρόαση. 3. Στις φυλακές Πειραιώς (Κορυδαλλού), Θεσσαλονίκης (Διαβατών), Πατρών (Αγίου Στεφάνου) και Λάρισας, τις κατά τις παρ. 1 και 2 αρμοδιότητες ασκεί αντεισαγγελέας εφετών, επικουρούμενος από έναν εισαγγελέα πλημμελειοδικών, ο οποίος τον αναπληρώνει όταν δεν υπάρχει ή σε περίπτωση κωλύματος ή απουσίας του. Οι εισαγγελείς αυτοί ορίζονται για ένα έτος από εκείνους που υπηρετούν στις οικείες εισαγγελίες με απόφαση του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου, στην οποία προβλέπεται ολική ή μερική απαλλαγή από τα λοιπά καθήκοντά τους και εγκαθίστανται στο σωφρονιστικό κατάστημα. Η θητεία τους μπορεί να παραταθεί για ένα ακόμη έτος».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Σωφρονισμός

σωφρονισμός ο [sofronizμός]: βελτίωση της διαγωγής ενός ατόμου που έχει διαπράξει κάποιο αδίκημα, με επιβολή κάποιας ποινής και συνήθως με στέρηση της ελευθερίας του: *Σκοπός της φυλάκισης είναι ο ~ του εγκληματία*⁹.

Βρισκόμαστε στην αίθουσα ενός ποινικού δικαστηρίου στην Ελλάδα, ο κατηγορούμενος απολογήθηκε, οι Συνήγοροι υπεράσπισης και κατηγορίας ολοκλήρωσαν τις αγορεύσεις τους, ο Εισαγγελέας πρότεινε την προσήκουσα για την πολιτεία ποινή και ο/οι Δικαστές ή/και οι ένορκοι αν πρόκειται για Μικτό Ορκωτό Δικαστήριο, ύστερα από διάσκεψη, απαγγέλουν την ποινή και η δικαιοσύνη αποδόθηκε, άλλως ολοκλήρωσε το έργο της.

Έτσι, κατ' άρθρο 368 εδ. α' ΚΠΔ, η ποινική δίκη τελειώνει με την καταδίκη ή την αθώωση του κατηγορουμένου¹⁰ και στην περίπτωση καταδίκης ο δράστης (πλέον) του εγκλήματος θα οδηγηθεί σε κάποια φυλακή, ώστε να εκτίσει την ποινή του και κατά την θεωρία να σωφρονιστεί και να ενταχθεί εκ νέου στην κοινωνία.

Το ερώτημα που ανακύπτει είναι μπορεί (εκτός του «θέλει») να σωφρονιστεί εντός μιας φυλακής, υπάρχει η κατάλληλη οργάνωση από την πολιτεία και τα εργαλεία να τον βοηθήσουν (αν πραγματικά το «θέλει») ή ο εγκλεισμός του θα είναι-στην καλύτερη περίπτωση-διαμονή και διατροφή σε έναν πάρα πολύ άσχημο χώρο και στη χειρότερη περίπτωση ο εγκλεισμός του θα τον κάνει «καλύτερο εγκληματία» από όταν μπήκε;

Σύμφωνα με τη θεωρία, το σωφρονιστικό σύστημα ορίζεται ως το σύστημα των κυρώσεων που επιβάλλονται νομοθετικά μετά την καταδίκη του κηρυχθέντος ενόχου

⁹ <https://www.greek-language.gr>

¹⁰ Πλήρης μορφή άρθρου 368: «Η ποινική δίκη τελειώνει: α) με την καταδίκη ή την αθώωση του κατηγορουμένου· β) με την οριστική παύση της ποινικής δίωξης, όταν έχει γίνει παραίτηση από το δικαίωμα της έγκλησης ή όταν έχει γίνει ανάκλησή της ή όταν έχει αμνηστευθεί η πράξη ή έχει παραγραφεί το αξιόποινό της ή όταν ο κατηγορούμενος έχει πεθάνει· γ) με την κήρυξη της ποινικής δίωξης απαράδεκτης στις περιπτώσεις που υπάρχει δεδικασμένο ή εκκρεμοδικία (άρθρο 57) ή όταν δεν υπάρχει η έγκληση, αίτηση ή άδεια (άρθρα 41, 53, 56) που απαιτείται για τη δίωξη. Η δικαστική άφεση της ποινής και η απαλλαγή λόγω έμπρακτης μετάνοιας λογίζονται ως αθώωση του κατηγορουμένου».

εγκληματία, καθώς και ως το σύνολο των νομικών κανόνων που καθορίζουν τον τρόπο έκτισης των κανόνων αυτών¹¹ και άρχισε να αναπτύσσεται και να θεσμοθετείται κατά τις αρχές του 19ου αιώνα.

Πρόγονος των σωφρονιστικών συστημάτων, που άνθισαν τον 19^ο αιώνα, είναι το σωφρονιστήριο, (οίκος αναμόρφωσης, house of correction), όπως αυτό ξεκίνησε στο Bridewell του Λονδίνου (1557 και 1575) και στο Άμστερνταμ της Ολλανδίας (1596 και 1597)¹². Από χωρική σκοπιά, το πρώτο ήταν ένα παλιό ανάκτορο και το δεύτερο μια παλαιά γυναικεία μονή. Θεωρητικά, η αναγκαστική καθημερινή εργασία, υπό τη θεώρηση της χριστιανικής ηθικής, σε συνδυασμό με ένα σύστημα επιβράβευσης και αξιολόγησης της επίδοσης των εγκλείστων, θα οδηγούσε στην αναμόρφωση του καταδίκου, ωστόσο ο Κουράκης σχολιάζει ότι κύριο ενδιαφέρον των θεσμών αυτών ήταν, μάλλον, το χρηματικό όφελος από την καταναγκαστική εργασία, παρά τον «φιλανθρωπικό» χαρακτήρα που προέβαλαν¹³.

Σταδιακά, ο σωφρονισμός καθιερώνεται ως μέθοδος μεταχείρισης των εγκλείστων και γίνεται αντιληπτό ότι δεν μπορεί η φυλακή να είναι μια «αποθήκευση» ανθρώπων σε χώρους ακατάλληλους και χωρίς οργάνωση, ούτε και όλοι οι έγκλειστοι να κρατούνται δίχως διαχωρισμό σε έναν κοινό χώρο, ακόμα και με κάποιους που δεν είχαν ποτέ εγκληματήσει. Έτσι, στα χρόνια που ακολούθησαν, ανέκυψαν διάφορα μοντέλα σωφρονισμού, με διαφορετική θεώρηση της στερητικής της ελευθερίας ποινής, μάλιστα κάποια εξ' αυτών ακόμα χρησιμοποιούνται στα σωφρονιστικά καταστήματα.

Τα κυριότερα από τα σωφρονιστικά συστήματα, ήταν το κοινοβιακό, το απομονωτικό (πενσυλβανικό), το μικτό (ωβούρνειο) και το προοδευτικό (ιρλανδικό) και ήταν, εν πρώτοις, κλειστής μεταχείρισης, ενώ αργότερα εμφανίζονται και κάποιες εναλλακτικές πρακτικές διεξαγωγής των ποινών όπως «το σύστημα της εμπιστοσύνης», το «σύστημα της αυτοδιοίκησης των κρατουμένων» ή το «σύστημα των περιπτέρων»¹⁴.

¹¹ Ι. Φραντζεσκάκης, Το σωφρονιστικό σύστημα, Έκδοση της ΜΚΟ «Ο ΟΝΗΣΙΜΟΣ», Αθήνα, 1990.

¹² Δ.Κόρος (2020). Η πειθαρχία και τα όριά της στην ελληνική φυλακή

¹³ Ν. Κουράκης (1984). Ποινική Καταστολή: Μεταξύ παρελθόντος και μέλλοντος.

¹⁴ Σ. Αλεξιάδης (4η έκδ., 2001). Σωφρονιστική.

Όπως γίνεται αντιληπτό και από τη σύνθεση της λέξης, το κοινοβιακό σωφρονιστικό σύστημα είναι η διαβίωση νυχθημερόν όλων των κρατουμένων σε κοινούς θαλάμους, με έργο των φυλάκων η απασχόλησή τους, κυρίως μέσω της εργασίας και η παρακολούθηση της εξέλιξής τους, το οποίο κατακρίθηκε και εν τέλει καταργήθηκε, καθώς θεωρήθηκε ότι αυτή η συνεχής συνύπαρξη διαφόρων εγκληματικών προσωπικοτήτων μπορούσε να «γεννήσει» νέους εγκληματίες και δεν βοηθούσε, το σύστημα αυτό, στην ύστερη επανένταξή τους στην κοινωνία. Στην Ελλάδα, δεν θεσμοθετήθηκε ποτέ αυτό το σωφρονιστικό σύστημα ή κάποιο παρεμφερές του, μόνο η φυλακή του Επταπυργίου στη Θεσσαλονίκη-γνωστή ως Γεντί Κουλέ, εκτός λειτουργίας σήμερα-επειδή ήταν εξοπλισμένη με κοινούς κοιτώνες, λειτουργούσε περίπου κατά το κοινοβιακό πρότυπο.

Εικόνα 3: Φρούριο του Επταπυργίου (Γεντί Κουλέ). Πηγή: <https://www.e-prologos.gr/>, ανάκτηση 10/2023

Στον αντίποδα, εφαρμόζοντας το απομονωτικό σωφρονιστικό σύστημα, το οποίο ξεκίνησε από την πολιτεία της Πεννσυλβάνια των Η.Π.Α., εξ' ου και το όνομά του «πεννσυλβανικό», οι κρατούμενοι, αφού χωρίζονταν ανά φύλο, ηλικία και ικανότητα προς εργασία, παρέμεναν απομονωμένοι όλη την ημέρα, χωρίς να έχουν καμία επαφή μεταξύ τους, με μόνη συντροφιά την Αγία Γραφή, συνοδοιπόρο στο δρόμο προς τη

μετάνοια, την κάθαρση, τη σωτηρία¹⁵, η απομόνωση δε έφτανε σε τέτοιο σημείο που κατά τον προαυλισμό τους φορούσαν μάσκες, αργότερα διαμορφώθηκαν και ατομικές αυλές περιπάτου και κατά τον εκκλησιασμό τους τοποθετούνταν σε μικρά κιβώτια με άνοιγμα στο ύψος του κεφαλιού, ώστε να μην μπορούν να επικοινωνήσουν καθόλου μεταξύ τους, τέλος, η υποχρεωτική εργασία γίνονταν μέσα στα ατομικά τους κελιά! Το εν λόγω σύστημα θεωρήθηκε καλύτερο, από άποψη σωφρονισμού, επειδή ο κρατούμενος ένιωθε το «βάρος» της ποινής, που του είχε επιβληθεί και η απομόνωση οδηγούσε στην αυτοπαρατήρηση και στον αυτοέλεγχο, αντίθετα επικρίθηκε, καθώς η συνεχής απομόνωση μπορούσε να οδηγήσει σε ψυχικές διαταραχές και δυσχέραινε την επανένταξη στην κοινωνία, μη έχοντας σχέση με κανέναν άνθρωπο για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Ο συνδυασμός του κοινοβιακού και του απομονωτικού συστήματος ορίστηκε ως το μικτό σύστημα ή αλλιώς σύστημα της σιωπής, όπου οι κρατούμενοι εργάζονταν όλοι μαζί, κατά τη διάρκεια της ημέρας, συνήθως σε βιομηχανικές εγκαταστάσεις εκτός της φυλακής (κατόπιν συμφωνίας με τη διοίκηση της φυλακής), υπό καθεστώς-όμως-απόλυτης σιωπής και απομονώνονταν στα κελιά τους τη νύχτα. Με το σύστημα αυτό αίρονταν μεν οι δυσμενείς συνέπειες από τη συνεχή απομόνωση των κρατουμένων, από την άλλη πλευρά, όμως, οι κρατούμενοι με την υποχρεωτική τους εργασία κάλυπταν την έλλειψη του ανθρώπινου δυναμικού μετά την κατάργηση της δουλείας.

Το προοδευτικό σύστημα (Progressive Merit System) συνδυάζει χαρακτηριστικά όλων των ως άνω αναλυθέντων συστημάτων, με την σκληρή εργασία και τη σωστή διαγωγή, ο έλεγχος των οποίων γινόταν μέσω ενός συστήματος βαθμών, να οδηγεί στην ελευθερία τον κρατούμενο. Η ποινή εκτελούνταν σε τρία στάδια, το πρώτο στάδιο της απόλυτης απομόνωσης (απομονωτικό σύστημα), που διαρκούσε περίπου εννέα μήνες, ώστε να βιώσει ο κρατούμενος τις συνέπειες της πράξης που τέλεσε, ύστερα από αξιολόγηση περνούσε στο δεύτερο στάδιο, όπου την ημέρα εργαζόταν μαζί με τους συγκατατούμενους του και απομονώνονταν τη νύχτα (μικτό ή ωβούρνειο σύστημα). Η διάρκεια αυτού του σταδίου εξαρτιόταν από την εργατικότητα και τη διαγωγή του και διερχόταν τέσσερις τάξεις, ανάλογα με την βαθμολόγησή του ανέβαινε τάξη ή

¹⁵ «Στις φυλακές της Πενσυλβάνιας τα μόνα αναμορφωτικά όργανα είναι η συνείδηση και οι βουβοί τοίχοι που αυτή προσκρούει» Foucault, M. (1989^α), ό.π., σ.312

υποβιβάζοταν σε κατώτερη τάξη. Το τρίτο στάδιο δεν είχε βαθμολόγηση και ήταν σε καθεστώς ημιελευθερίας, σε μια «ενδιάμεση φυλακή», χωρίς κάγκελα και τείχη, δεν επιβλέπονταν από κανέναν, καθώς σε αυτό το επίπεδο είχε ενισχυθεί η δύναμη της θέλησης του κρατουμένου για την αποφυλάκισή του. Στο τελευταίο στάδιο, ο κρατούμενος απολυόταν (ticket of leave) υπό τον όρο να μην διαπράξει εκ νέου κάποιο έγκλημα και να μην διάγει βίο ανέντιμο. Στην Ελλάδα, το προοδευτικό σύστημα εφαρμόστηκε στη φυλακή της Κέρκυρας, κατά την αγγλική κατοχή. Από χωρικής άποψης, το πρόβλημα με την εφαρμογή του συστήματος αυτού ήταν η ανάγκη για κατασκευή μιας φυλακής, όπου θα είχε πολλά ατομικά κελιά, όσο και κοινές εγκαταστάσεις για την από κοινού εργασία όλων των κρατουμένων¹⁶.

Σωφρονιστική πολιτική στην Ελλάδα

1. Ιστορική αναδρομή

Κατά τον Κόρο¹⁷, στην Ελλάδα δύσκολα μπορεί να πει κανείς ότι εφαρμόστηκε με κάποια συνέπεια ένα σωφρονιστικό σύστημα (σαν αυτά που αναλύθηκαν ανωτέρω) και δυστυχώς-κατά τη γνώμη της γράφουσας-παρά τις τόσες νομοθετικές παρεμβάσεις, φαίνεται να ισχύει ακόμα. Για την κατανόηση της εν γένει σωφρονιστικής πολιτικής στη Χώρα μας, δέον όπως αναφερθούμε συνοπτικά, χρησιμοποιώντας τον διαχωρισμό του Αλεξιάδη, στο έργο του «Σωφρονιστική», σε τέσσερις χρονικές περιόδους, από τη σύσταση του Ελληνικού Κράτους μέχρι σήμερα, αναδεικνύοντας τις μεταρρυθμίσεις, που διαπιστώθηκαν σε εκάστη περίοδο. Ανά εκάστη περίοδο παρατίθενται, επιγραμματικά, αρχιτεκτονικά στοιχεία για τις λειτουργούσες φυλακές.

Η πρώτη περίοδος αναφέρεται στα έτη 1823 έως 1900, όπου πρώτος σταθμός αποτελεί η νομοθέτηση, το 1823, από τη Β' των Ελλήνων Συνέλευση του Απανθίσματος των Εγκληματικών, με πρόβλεψη της φυλάκισης από 3 ημέρες έως 19 χρόνια, δεν προβλεπόταν ο ισόβιος εγκλεισμός, για εξέχουσες περιπτώσεις η θανατική ποινή, κυρίως για εγκλήματα κατά της εσωτερικής ή εξωτερικής ασφάλειας του κράτους και επιβολή χρηματικών ποινών, απουσίαζε, όμως, η περιγραφή του τρόπου εκτέλεσης των ποινών, όπως επίσης δεν περιείχε καμία πρόβλεψη για την κατασκευή φυλακών.

¹⁶ Σ. Αλεξιάδης (4η έκδ., 2001). Σωφρονιστική

¹⁷ Δ. Κόρος (2020). Η πειθαρχία και τα όριά της στην ελληνική φυλακή.

Ακολούθως, επί καθεστώτος του Ιωάννη Καποδίστρια, συντάχθηκε το πρώτο σωφρονιστικό κείμενο, το Ψήφισμα υπ' αριθμόν 278 της 14^{ης} Δεκεμβρίου 1830, στο οποίο προβλέφθηκε η ανάγκη οικοδόμησης φυλακών, όπως, επίσης,-με σκοπό τη βελτίωση των συνθηκών εντός των φυλακών-ο διαχωρισμός των κρατουμένων σε χρεοφειλέτες, σε υπόδικους και κατάδικους, η στήριξη των απόρων εγκλείστων και η εξασφάλιση της τροφής και της ενδυμασίας για κάθε φυλακισμένο, το κόστος των οποίων αφαιρείτο από τον μισθό της καθημερινής απασχόλησης εκάστου¹⁸. Τον Δεκέμβριο του 1833 κυρώθηκε από την Κυβέρνηση του Όθωνα, με επιμέλεια του Υπουργού Δικαιοσύνης, Georg Ludwig von Mauer, ο Ελληνικός Ποινικός Νόμος, βασισμένος στον βαυαρικό του 1813, ακολουθώντας την γαλλική κατηγοριοποίηση των αδικημάτων σε κακουργήματα, πλημμελήματα και πταίσματα, αντιστοιχώντας με αυτά τις ποινές σε εγκληματικές (θανατική, ισόβια και κάθειρξη από 10 χρόνια), επανορθωτικές (φυλάκιση έως 5 χρόνια) και πταισματικές (κράτηση μέχρι 30 ημέρες και πρόστιμο). Λίγο αργότερα, τον Μάιο του 1834, εφαρμόστηκε η Ποινική Δικονομία, η οποία ρύθμιζε την εκτέλεση των ποινών και την προφυλάκιση, περιλάμβανε διατάξεις για τις «ποινικές» φυλακές των καταδίκων, αυτές των υποδίκων, καθώς και τα πειθαρχικά παραπτώματα εντός και τις αντιστοιχούσες κυρώσεις¹⁹. Από χωρικής άποψης, οι φυλακές στεγάζονταν σε παλιά οχυρά, σε άθλιες συνθήκες και μάλιστα το επί Αντιβασιλείας, προοδευτικό Διάταγμα της 31ης Δεκεμβρίου 1836 «περί σωφρονιστικής φυλακής», το οποίο προέβλεπε την κατανομή των εγκλείστων κατά είδος αδικήματος, φύλο και ηλικία, την μεταχείρισή τους σύμφωνα με το μικτό πρότυπο και περιέγραφε τις πειθαρχικές ποινές και ρυθμίσεις για την εφαρμογή τους, δεν τέθηκε ποτέ σε λειτουργία ελλείψει των κτιριακών εγκαταστάσεων που απαιτούσε²⁰. Ειδικότερα, στο άρθρο 4 γράφεται «έκαστος κατάδικος θέλει κατέχει συνήθως ίδιον οικίσκον χωριστόν» και στη συνέχεια ότι μόνο λόγω ανάγκης το πολύ τρία άτομα μπορεί να συστεγάζονται σε ένα κελί και στα άρθρα 5-8 προβλεπόταν η κατασκευή χώρων εργασίας, χώρων εκτελέσεως πειθαρχικών ποινών, νοσοκομείων, εκκλησίας²¹. Το 1856, ο Όθωνας κάλεσε τον αξιωματικό Μακρή, ο οποίος ακολουθούσε τον Γάλλο γραμματέα της Φιλανθρωπικής Εταιρείας, Αμπέρτο και σε

¹⁸ Δ.Κόρος (2020). Η πειθαρχία και τα όριά της στην ελληνική φυλακή.

¹⁹ Σ. Αλεξιάδης (4η έκδ., 2001). Σωφρονιστική.

²⁰ Ν. Κουράκης (1984). Ποινική Καταστολή: Μεταξύ παρελθόντος και μέλλοντος.

²¹ Μ.Ασημακόπουλος, Π.Μεταφας (Τεχνικά Χρονικά 3-4/2008). Οι ελληνικές φυλακές τον 19^ο αιώνα και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Τα κτίρια και οι μηχανικοί τους.

συγγραφικό του έργο, αφιερωμένο στη βασίλισσα Όλγα, το 1881, αναφέρει εκτενώς τεχνικά στοιχεία για την οικοδόμηση των φυλακών, τονίζοντας τα ιδιαίτερα ελληνικά χαρακτηριστικά, μη πολώροφα κτίρια, «αι δαπαναι σιδηρών κλιμάκων και διαδρομών θέλουσι μας εξαντλήσει», απορρίπτει το ακτινωτό σύστημα ως κατάλληλο για ψυχρά κλίματα, ενώ υπολογίζει σε 430.000 τ.μ. τους χώρους φυλακής μονώροφων κτισμάτων για 1.200 κρατούμενους, στοιχείο συγκρίσιμο και μικρότερο κάπως από αντίστοιχα στοιχεία λειτουργούντων φυλακών του εξωτερικού, ζητά έργα για την τροφοδοσία σε άφθονο νερό και σχολιάζει τις προτάσεις του Αμπέρτου για πέντε τοποθεσίες ανέγερσης φυλακών (Αίγινα, Τρίζωνα, Μονεμβασιά, Πύλο, Μεθώνη και Ακροναυπλία) για να προτείνει τελικά την τελευταία. Ο ιερέας στο νέο, τότε, πρότυπο σωφρονιστήριο Αβέρωφ, Τιμόθεος Αναστασίου και στο έργο του «*Σωφρονιστήριον «Αβέρωφ»*. *Σωφρονιστήρια και εθνικός σωφρονισμός*», μεταξύ άλλων, τόνισε τη θετική διαφοροποίηση του Αβερωφείου από τις μόλις προγενέστερες φυλακές Συγγρού, στις οποίες δεν τηρήθηκαν οι τότε ισχύοντες κανόνες οικοδόμησης των φυλακών, με τη μη ύπαρξη ατομικών κελιών, έναντι τεράστιων χώρων για τη διεύθυνση της φυλακής (...) Τα σχόλια για το Εφηβείο Αβέρωφ, που ολοκληρώθηκε το 1896 και καθιερώθηκε και ως γυναικεία φυλακή το 1900, είναι απολύτως θετικά: δύο διώροφα και τριώροφα, οι κρατούμενοι ασχολούνται και με υπαίθριες εργασίες, όπως την καλλιέργεια κήπων, τις δενδροφυτεύσεις κλπ., τα κτίρια 300 συνολικά κελιών με βάση το μικτό σύστημα διαθέτουν σειρά εργαστηρίων ηλεκτροκίνητων, υποδηματοποιίας, ξυλουργίας, βιβλιοδετείου, ραφείο και εκκλησία²². Ο νόμος Ν. ΑΣΝΖ' της 26ης Ιουλίου 1885 «περί φυλακών εν γένει και της διοικήσεως αυτών» κατέταξε τα καταστήματα κράτησης σε εξεταστικά, επανορθωτικά, ποινικά, σωφρονιστικά και γυναικών και υποδίκων²³ και ο Ν. ΑΦΚ' της 28ης Μαΐου 1887 «περί φυλακών» μεταθέτει τη διοίκηση και τον έλεγχο τους στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, έναντι του έως τότε υπεύθυνου, αυτού των Εσωτερικών²⁴.

Το έτος 1900, δημοσιεύεται το βιβλίο του Νομομηχανικού, Αντωνίου Μαναράκη, «*Μελέτη περί οικοδομής φυλακών απομονωτικού και μικτού συστήματος μετά διαγραμμάτων*», ύστερα από επισκέψεις του σε σωφρονιστήρια στην Ευρώπη, στο

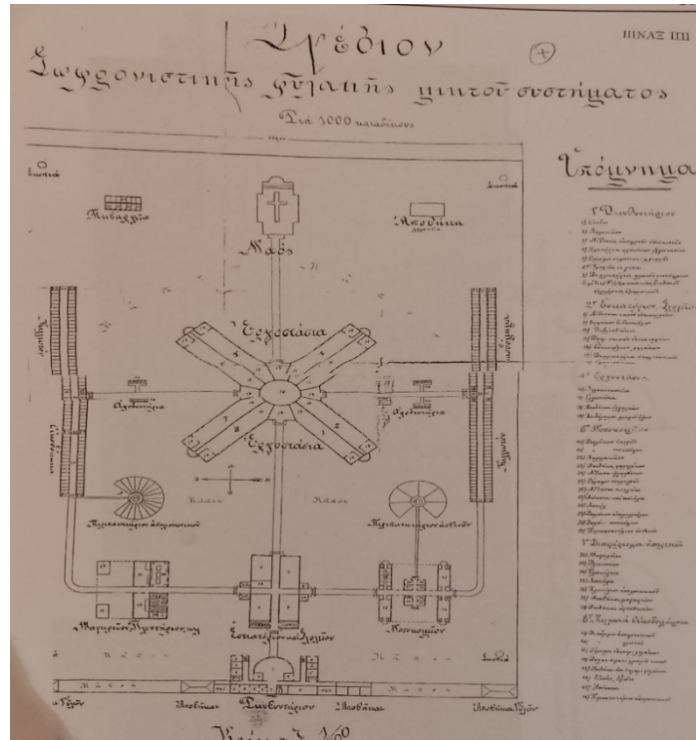
²² Μ. Ασημακόπουλος, Π. Μεταφας (Τεχνικά Χρονικά 3-4/2008). Οι ελληνικές φυλακές τον 19^ο αιώνα και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Τα κτίρια και οι μηχανικοί τους.

²³ Δ. Κόρος (2020). Η πειθαρχία και τα όριά της στην ελληνική φυλακή.

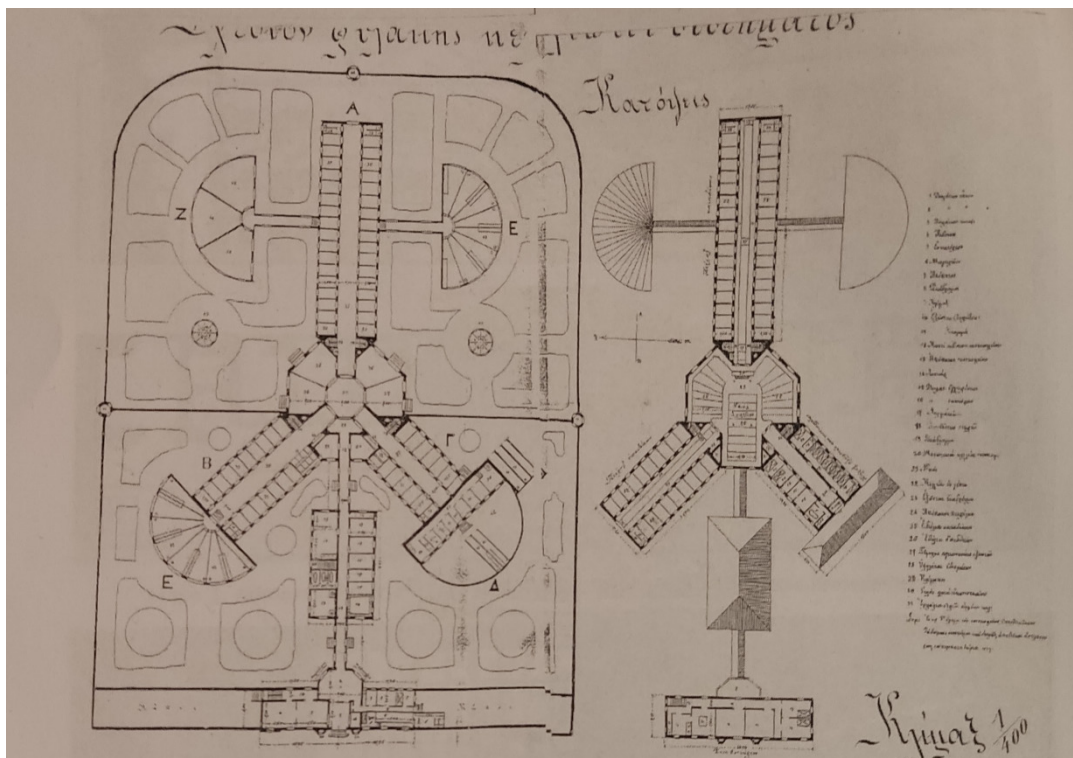
²⁴ Δ. Κόρος (2020). Η πειθαρχία και τα όριά της στην ελληνική φυλακή.

οποίο αναλύει το απομονωτικό και μικτό σωφρονιστικό σύστημα – ισχύοντα τότε συστήματα. Τα κελιά στην Ελλάδα, για την εφαρμογή του απομονωτικού σωφρονιστικού συστήματος, προτείνει λόγω κλιματικών συνθηκών να είναι 23,1 κ.μ., δηλαδή 3,5x2,2x3 μέτρων και ορθογωνίου σχήματος, ώστε να αποφεύγεται η απόκρυψη στις γωνίες του τετραγώνου (...), προτείνει τοίχους μεταξύ των κελιών «ώστε να αποκλείουσιν πάσα διαβίβαση ήχου» (...) προτείνει σκυρόδεμα ως το οικονομικότερο υλικό (...) τα παράθυρα προτείνονται ψηλά στο δωμάτιο με υαλοστάσια ενώ «λόγω των προσόντων του κλίματος, περιττή αποβαίνει πάσα τεχνική παροχή θερμάνσεως και αερισμού» (...) για την παροχή νερού στα κελιά προτείνει «κινητόν τρίπουν νιπτήρα» και κινητά ουροδοχεία (...). Για τις φυλακές του μικτού συστήματος προτείνει κελιά 18 κ.μ., ενώ επισημαίνει στα σχετικά με το σύστημα θυρών ότι οι κρατούμενοι τον φύλακα «δέον να θεωρώσιν τούτον αείποτε παρόντα» (...) επισημαίνει την ανάγκη τυχόν νέα σωφρονιστήρια «δέον να ιδρυθώσιν κατά το σύστημα των αγροτικών αποικιών», προλέγοντας την ανάπτυξη των αγροτικών φυλακών, η οποία ξεκίνησε μετά από 25 χρόνια (...) τελικά προτείνει τα κτίρια των φυλακών να έχουν συλλειτουργικά τμήματα κατά το απομονωτικό και το μικτό σύστημα για τους υποδίκους και προαιρετικώς για τους καταδίκους. Γενικά προτείνει να υπάρχει τεχνική ευχέρεια κατά τη μετατροπή του ενός τύπου φυλακών στον άλλο. Τέλος σχετικά με τον οικονομικό προϋπολογισμό του κόστους ανέγερσης των φυλακών προκρίνει την εργασία των καταδίκων (...)²⁵.

²⁵ Μ.Ασημακόπουλος, Π.Μεταφας (Τεχνικά Χρονικά 3-4/2008). Οι ελληνικές φυλακές τον 19^ο αιώνα και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Τα κτίρια και οι μηχανικοί τους.

Εικόνα 4: Σχέδιο φυλακής μικτού συστήματος. Πηγή: Μ.Ασημακόπουλος, Π.Μεταφας. «Οι ελληνικές φυλακές τον 19ο αιώνα και στις αρχές του 20ου αιώνα. Τα κτίρια και οι μηχανικοί τους». Τεχνικά Χρονικά 3-4/2008. Ανάκτηση: Μάρτιος 2023.

Εικόνα 5: Σχέδιο φυλακής απομονωτικού συστήματος. Πηγή: Μ.Ασημακόπουλος, Π.Μεταφας. «Οι ελληνικές φυλακές τον 19ο αιώνα και στις αρχές του 20ου αιώνα. Τα κτίρια και οι μηχανικοί τους». Τεχνικά Χρονικά 3-4/2008. Ανάκτηση: Μάρτιος 2023.

Κατά τη δεύτερη αυτή περίοδο, μεταξύ των ετών 1900 και 1950, παρά την εκτεταμένη σωφρονιστική νομοθέτηση, οι φυλακές λειτουργούσαν με εσωτερικούς κανονισμούς, χωρίς να εφαρμόζεται επ' ακριβώς κάποιο εκ των σωφρονιστικών συστημάτων, διαπιστώνοντας ότι πλην του φυλακόν της Κέρκυρας, καμία άλλη δεν είχε κατασκευαστεί επί τη βάσει συγκεκριμένου σωφρονιστικού προτύπου. Το 1909, ο υπουργός Δημητρακόπουλος τόνισε ότι το κράτος οφείλει να ανεγείρει φυλακές και μέχρι το 1930 κτίζονται σειρά αγροτικών φυλακών, αποτελώντας «ίδιον είδος κεντρικής φυλακής». Νομοθέτημα εκείνης της εποχής αποτέλεσε ο Νόμος Γ ΑΖ' της 21^{ης} Νοεμβρίου 1911, «περί οργανώσεως των φυλακών του Κράτους», διαχωρίζοντας τις φυλακές σε δικαστικές, σε έδρα Πρωτοδικείου, με πλήρη απομόνωση και κεντρικές και αγροτικές με κοινή εργασία την ημέρα και απομόνωση τη νύχτα, όπως περιγράφεται στο μικτό ή ωβούρνειο σύστημα.

Νόμος Νοεμβρίου 1911 περί οργανώσεως των φυλακών του κράτους, όπως μεταγενέστερα τροποποιήθηκε.
αρ. 1: δια της ανεγέρσεως νέων κτηρίων φυλακών, αρ. 2 προκηρύσσεται διαγωνισμός προς εκπόνησιν της αναγκαίας προς τούτο μελέτης, επί τη βάσει πάντοτε προγράμματος καθορίζοντος λεπτομερώς τας ανάγκες, ως δέον να πληροί η εγερθησομένη φυλακή.
αρ. 4: επιτρέπεται εις την κυβέρνησιν... να διαθέση κατά τε το κεφάλαιον και τους τόκους το υπό του εθνικού ευεργέτου Ανδρέου Συγγρού αφειθέν δημοσίω κληροδότημα, δι' όσων φυλακών την ίδρυσιν ήθελε τούτο αρκέσει... επίσης του φιλογενούς δωρητού Μ. Κοργιαλένιου, επίσης διατίθεται δι' υποχρεωτικής κατ' έτος ειδικής εγγραφής εις τον προϋπολογισμόν του Υπουργείου της Δικαιοσύνης ποσόν δραχμών τριών εκατομμυρίων.
αρ. 5: οι ανεγειρόμενοι κατά τον παρόντα νόμο φυλακαί διακρίνονται εις α) δικαστικάς παρ' εκάστω πρωτοδικείω, β) κεντρικάς, αίτινες αναλόγως των εκτελουμένων εργασιών διαιρούνται εις βιομηχανικάς και αγροτικάς, γ) φυλακάς-σχολάς δι' ανηλίκους, δ) φυλακάς-σανατόρια.
Εν συνεχεία καθορίζονται οι όροι κράτησης: οι εν ταις κεντρικαίς φυλακαίς κρατούμενοι, (για εγκληματικές πράξεις με ποινή φυλάκισης μεγαλύτερης του έτους) υποβάλλονται υπό το σύστημα της τελείας απομονώσεως μέχρι ενός έτους, μετά υποβάλλονται εις το μικτόν σωφρονιστικόν σύστημα, η εργασία εις πάσας τας φυλακάς τυγχάνει υποχρεωτική.
αρ. 7: οι εν ταις δικαστικαίς φυλακαίς διανύοντες χρόνο υποδικίας ή ποινής αυτών υπό το σύστημα της απομονώσεως εν κατ' ιδίαν κελλίον μέχρι εξ μηνών.

Εικόνα 6: Απόσπασμα από τον Νόμο Γ ΑΖ' της 21ης Νοεμβρίου 1911. Πηγή: Μ.Ασημακόπουλος, Π.Μεταφας (Τεχνικά Χρονικά 3-4/2008). Οι ελληνικές φυλακές τον 19ο αιώνα και στις αρχές του 20ου αιώνα. Τα κτίρια και οι μηχανικοί τους.

Μετέπειτα, ο υπουργός Δικαιοσύνης, Κωνσταντίνος Ρακτιβάν, προχωρεί το 1913 σε διαγωνισμό ανεγέρσεως δύο νέων φυλακών-μιας απομονωτικού συστήματος 350 κελιών και της άλλης του μικτού συστήματος για 300 κρατούμενους-και παράλληλα στη μετατροπή των φυλακών Συγγρού σε φυλακή μικτού συστήματος, ενώ επίσης ζητά την υπόδειξη νησίδων για δημιουργία αγροτικών φυλακών²⁶. Ο μεταγενέστερος νόμος 2231 της 24ης - 29ης Ιουνίου 1920 κατηγοριοποίησε εκ νέου τα καταστήματα σε

²⁶ Μ.Ασημακόπουλος, Π.Μεταφας (Τεχνικά Χρονικά 3-4/2008). Οι ελληνικές φυλακές τον 19ο αιώνα και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Τα κτίρια και οι μηχανικοί τους.

επανορθωτικά, εγκληματικά, γυναικεία και ειδικά· θεσμοθέτησε, επιπλέον, τον υγειονομικό τους έλεγχο από το Υπουργείο Δικαιοσύνης και καθιέρωσε, πρωτοφανώς για την ελληνική πραγματικότητα, την υπαίθρια σωφρονιστική εργασία, εκτός του χώρου κράτησης, σε δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς -συμβάλλοντας, ταυτόχρονα, καίρια στην αναδόμηση του κράτους και της οικονομίας²⁷, δημιουργώντας και κινητές φυλακές, οι οποίες επικρίθηκαν για το μη σκληρό και μη τιμωρητικό χαρακτήρα τους. Πέραν της αναδιοργάνωσης της παρεπόμενης του νομοσχεδίου, ιδρύθηκαν επίσης αρκετές νέες φυλακές, μεταξύ τους και αγροτικές, με στόχο την ανοικτή σωφρονιστική αντιμετώπιση των εγκλείστων και την ηθική διαπαιδαγώγησή τους μέσω της απασχόλησης²⁸. Έτσι, το 1925 στην Τίρυνθα, κοντά στο Ναύπλιο, η παλιά γεωργική σχολή γίνεται η πρώτη μόνιμη αγροτική φυλακή, με 775 προσαρτημένα καλλιεργητικά στρέμματα, όπου προστίθενταν διαρκώς νέα κτίρια ²⁹, στάβλους και αποθήκες, κατασκευαζόμενες από τους κρατούμενους, με τον Χ.Γ. Τριανταφυλλίδη, Αρχιτέκτονα και σχεδιαστή φυλακών, στο διδακτορικό του 1964 της Αρχιτεκτονικής Σχολής του ΑΠΘ, να θεωρεί την στροφή προς τις αγροτικές φυλακές σαν «ηρωική στροφή για δημιουργική δράση και πρακτική επίλυση του σωφρονιστικού προβλήματος της χώρας»³⁰.

Το 1940 καθιερώθηκε ψυχιατρική πτέρυγα σε κατάσταση κράτησης της Αθήνας, κατά το νόμο Ν. 2349/1940 και προτάθηκε μοντέλο αναμόρφωσης ανηλίκων με πρόβλεψη για τις απαραίτητες υποδομές, κατά τον Ν. 2724/1940³¹. Κατά την περίοδο του Εμφυλίου πολέμου, στη στρατιωτική φυλακή της Μακρονήσου και στη νεοανεγερθείσα φυλακή της Γυάρου φυλακίζονται, υπό απάνθρωπες συνθήκες, οι αντικαθεστωτικοί, όπως και στις φυλακές της Κέρκυρας και στις στρατιωτικές φυλακές της Ακροναυπλίας. Μετά το πέρας του εμφυλίου, αρχίζει η συστηματική σωφρονιστική νομοθέτηση, με τον Ποινικό Κώδικα του Νόμου 1492/17-8-1950, όπου εισάγεται η διαφοροποίηση ποινές/μέτρα ασφαλείας και με τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας του Νόμου 1493/17-8-1950, να αποτελούν πολύ σημαντικά νομοθετήματα, αλλά δύσκολα

²⁷ Σ. Αλεξιάδης (4η έκδ., 2001). Σωφρονιστική.

²⁸ Δ.Κόρος (2020). Η πειθαρχία και τα όριά της στην ελληνική φυλακή.

²⁹ Μ.Ασημακόπουλος, Π.Μεταφας (Τεχνικά Χρονικά 3-4/2008). Οι ελληνικές φυλακές τον 19^ο αιώνα και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Τα κτίρια και οι μηχανικοί τους.

³⁰ Μ.Ασημακόπουλος, Π.Μεταφας (Τεχνικά Χρονικά 3-4/2008). Οι ελληνικές φυλακές τον 19^ο αιώνα και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Τα κτίρια και οι μηχανικοί τους.

³¹ Σ. Αλεξιάδης (4η έκδ., 2001). Σωφρονιστική.

να εφαρμοσθούν λόγω της οικονομίας και κυρίως λόγω αδυναμίας κάλυψης των ειδικών αναγκών σε χώρο³². Τελευταίο νομοθέτημα της περιόδου αυτής, ο Νόμος 3312/1955 «Περί οργανώσεως των Ανοικτών Σωφρονιστικών Καταστημάτων».

Στην τρίτη περίοδο, κατόπιν εργασιών ειδικής επιτροπής από το έτος 1953, για τη σύνταξη “Σχεδίου Σωφρονιστικού Κώδικα εκτελέσεως ποινών και ασφαλιστικών μέτρων”, δημοσιεύεται αρχικά, εννέα χρόνια μετά, το 1962, ένα τμήμα του Σχεδίου και μετέπειτα ψηφίστηκε ως κώδικας. Ο Α.Ν. 125 της 24^{ης} Αυγούστου-4^{ης} Σεπτεμβρίου 1967 «Σωφρονιστικός κώδιξ εκτελέσεως ποινών και ασφαλιστικών μέτρων», ήταν επηρεασμένος από το «Σύνολο Στοιχειωδών Κανόνων Μεταχείρισης των Κρατουμένων του Ο.Η.Ε.» και λοιπές εξελίξεις του εξωτερικού. Ο νόμος αυτός, αν και ψηφίστηκε κατά τη διάρκεια της Δικτατορίας των Συνταγματαρχών δεν πρέπει να θεωρείται δημιούργημα τους, αντίθετα με πολλές εγκυκλίους, έγιναν παρεμβάσεις σε αξιόλογα σημεία του νόμου, όπως τα ανοικτά σωφρονιστικά καταστήματα και τις κατασκευαστικές προϋποθέσεις των χώρων κράτησης. Στο άρθρο 12³³ προβλεπόταν ότι η κατασκευή των κτιρίων θα πρέπει να ανταποκρίνεται προς τον σκοπό της κράτησης και τους όρους ασφαλείας, με κατάλληλη αρχιτεκτονική διαρρύθμιση ανάλογα με τις κλιματικές συνθήκες του τόπου (ενν. που βρίσκεται η φυλακή), ενώ στο άρθρο 13³⁴ περιγράφονταν αναλυτικά οι τεχνικές προδιαγραφές της εσωτερικής διάταξης της φυλακής.

³² Δ.Κόρος (2020). Η πειθαρχία και τα όριά της στην ελληνική φυλακή.

³³ **Άρθρον 12.** 1. Η κατασκευή των κτιρίων δέον να ανταποκρίνηται προς τους ειδικωτέρους σκοπούς της κρατήσεως και τους όρους ασφαλείας, χωρίς να παραβλάπτηται η σωματική υγεία, η ευπρέπεια και η ηθική των κρατουμένων. 2. Η αρχιτεκτονική διαρρύθμισις των κτιρίων δέον να είναι τοιαύτη, ώστε να διασφαλίζηται επαρκές ηλιακόν φως, άνετος κυκλοφορία αέρος και ικανός χώρος κινήσεως, συμφώνως προς τας κλιματολογικάς συνθήκας του τόπου και την εποχήν του έτους. 3. Τα επί της προσόψεως του κτιρίου διαμερίσματα προορίζονται διά τας διοικητικάς, οικονομικάς και υγειονομικάς υπηρεσίας, την ενδιαίτησιν και τας λοιπάς εγκαταστάσεις του προσωπικού. 4. Εις τα σωφρονιστικά καταστήματα, πλήν των αγροτικών και των ανοικτών, διαρρυθμίζονται χώροι ανοικτοί διά την καθ' ημέραν κίνησιν και αναψυχήν των κρατουμένων, έτεροι δε όμοιοι χώροι διά την απασχόλησιν αυτών εις κηπουρικάς εργασίας.

³⁴ **Άρθρον 13.** 1. Η εσωτερική διάταξις των κτιρίων δέον να παρέχει την δυνατότητα προς διαχωρισμόν των καθ' έκαστον κατηγοριών των κρατουμένων, την κατάταξιν και την εις ομοιογενείς ομάδας κατανομήν αυτών. 2. Τα ατομικά κελλία έχουν χωρητικότητα 30 κυβικών μέτρων, διαθέτουν δε κλίνην και τράπεζαν, ερμάριον και κάθισμα. Τα πειθαρχικά κελλία έχουν χωρητικότητα 18-20 κυβικών μέτρων. Τα παράθυρα πάντων των ατομικών κελλίων δέον να έχουν ικανόν άνοιγμα προς άνετον φωτισμόν και κυκλοφορίαν του αέρος. 3. Οι κοινοί κοιτώνες δέον να διαθέτουν κατά μέσον όρον εμβαδόν εξ τετραγωνικών μέτρων κατ' άτομον, ανάλογον αριθμόν παραθύρων προς άνετον φωτισμόν και αερισμόν, ως και αντίστοιχον προς τας ανάγκας των εν αυτοίς ενδιαιτωμένων αριθμόν κλινών, ιματιοθηκών, ερμαρίων και άλλων αντικειμένων κοινής και ατομικής χρήσεως. 4. Τα ατομικά κελλία και οι κοινοί κοιτώνες έχουν ίδιας εγκαταστάσεις υγιεινής ρέον ύδωρ και

Προς αντικατάσταση του ανωτέρω νόμου, εκδόθηκε ως Νόμος 1851 της 11^{ης} – 16^{ης} Μαρτίου 1989 ³⁵, ο «Κώδικας Βασικών Κανόνων για τη Μεταχείριση των Κρατουμένων», με έναρξη ισχύος την 1^η Ιανουαρίου 1990, εισάγοντας νέους θεσμούς άγνωστους ως τώρα στην Ελληνική σωφρονιστική νομοθεσία, όπως οι άδειες κρατουμένων, που εκτίουν μακροχρόνιες ποινές, ο θεσμός της ημιελεύθερης διαβίωσης, το μέτρο προσφοράς εργασίας για την κοινότητα κ.ο.κ. και εν γένει προέβλεπε ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις στον τρόπο μεταχείρισης των κρατουμένων και τις σωφρονιστικές μεθόδους με στόχο την αναμόρφωση των παλιών και τη δημιουργία νέων καταστημάτων κράτησης, ώστε το σωφρονιστικό σύστημα να αλλάξει προς το καλύτερο. Μελανά του σημεία ήταν, αντίθετα με την προσπάθεια της Ελλάδας να μην υπολείπεται των άλλων Ευρωπαϊκών χωρών, η εμμονή στη θανατική ποινή και η ρύθμιση των ζητημάτων επιβολής της, όπως και η αναφορά σε εφαρμοστικό προεδρικό διάταγμα της φράσης “όπου στο κείμενο αναφέρεται ο όρος “καταστήματα κράτησης” εννοούνται οι φυλακές”!

Στο Πέμπτο Κεφάλαιο του Νόμου αυτού, τιτλοφορούμενου «Κτιριακές εγκαταστάσεις καταστημάτων και χώροι έκτισης ποινών» και ειδικότερα στα άρθρα 37³⁶ και 38,

χώρον αφόδου. Ελλείψει εγκαταστάσεων υγιεινής εν τοις ατομικούς κελλίοις, εξυπηρετούνται ανά πέντε ατομικά κελλία διά κοινών εγκαταστάσεων. 5. Τα ατομικά κελλία και οι κοινοί κοιτώνες φωτίζονται δι' ηλεκτρικού φωτός, ου η αφή και η σβέσις ενεργείται καθ' ώρας κεκανονισμένας, θερμαίνονται δε τον χειμώνα κατά τα εκάστοτε υπό του εσωτερικού κανονισμού καθοριζόμενα. 6. Τα ατομικά κελλία και οι κοινοί κοιτώνες δέον να διατηρώνται εν καλή καταστάσει, υπό έποψιν υγιεινής και ασφαλείας, απολυμαινόμενα και υδροχρωματιζόμενα τακτικώς. Το δάπεδον αυτών καθαρίζεται και πλύνεται καθ' έκαστην. 7. Επαρκείς χώροι διατίθενται διά την ψυχοβιολογικήν εξέτασιν και τας λοιπάς ιατρικάς εξετάσεις, την διεξαγωγήν της εργασίας, την επαγγελματικήν εκπαίδευσιν, την διδασκαλίαν, την βιβλιοθήκην, την εκτέλεσιν των θρησκευτικών καθηκόντων, την ψυχαγωγίαν, την σωματικήν αρωγήν, το αναρρωτήριον, την μόνωσιν των ασθενών, των εν ψυχική διεγέρσει και των απειθών κρατουμένων, ως και διά τας εγκαταστάσεις υγιεινής και τας βοηθητικάς υπηρεσίας.

³⁵ ΦΕΚ 122/Α/16-5-1989

³⁶ **Άρθρο 37 Κατασκευή κτιρίων** 1. Τα κτίρια και η διαμόρφωση των χώρων κράτησης πρέπει να εξασφαλίζουν την υγιεινή διαβίωση των κρατουμένων και να πληρούν τους αναγκαίους όρους ασφαλείας και ομαλής λειτουργίας των καταστημάτων. 2. Τα καταστήματα κράτησης, είτε βρίσκονται σε αστικές περιοχές είτε σε αγροτικές, πρέπει να είναι σε απόσταση ασφαλείας από τις κατοικημένες περιοχές, χωρίς πάντως να αποκλείεται ή να δυσχεραίνεται η επικοινωνία με τα πρόσωπα που προβλέπει ο νόμος. 3. Ο αριθμός των κρατουμένων σε κάθε κατάσταση κράτησης δεν πρέπει να υπερβαίνει τα τριακόσια άτομα. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις είναι δυνατή η αύξηση των κρατουμένων έως τον αριθμό των πεντακοσίων, εφ' όσον θα υπάρχουν νέες κτιριακές εγκαταστάσεις και χώροι έκτισης ποινής, σύμφωνα με τις διατάξεις των επόμενων άρθρων. 4. Οι διοικητικές, οικονομικές και υγειονομικές υπηρεσίες καθώς και το προσωπικό φύλαξης στεγάζονται έξω από τους χώρους κράτησης. 5. Η κατασκευή και η διαρρύθμιση των κτιρίων εξασφαλίζει ηλιακό φως, άνετη κυκλοφορία αέρα και χώρο κίνησης, σύμφωνα με τις κλιματολογικές συνθήκες του τόπου

αναλύονται οι αρχιτεκτονικές προδιαγραφές των κτιρίων των καταστημάτων κράτησης και οι ειδικότερες τεχνικές προδιαγραφές των χώρων έκτισης των ποινών, όπου-κατά την προσωπική γνώμη της γράφουσας-παρέμειναν μόνο προβλέψεις και ουδέποτε εφαρμόστηκαν ή μπορούσαν να εφαρμοσθούν, όλως ενδεικτικά το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 38 «κάθε κατάσταση κράτησης πρέπει να διαθέτει ατομικά κελιά και θαλάμους το πολύ έξι ατόμων» σε σύγκριση με τους αριθμούς για την χωρητικότητα των σωφρονιστικών καταστημάτων, που θα αναλυθούν κατωτέρω. Στην αρχή και τα δυο κείμενα εφαρμοζόντουσαν συμπληρωματικά, παρά τη κατάργηση του Α.Ν. 125 της 24^{ης} Αυγούστου-4^{ης} Σεπτεμβρίου 1967 και οι αλληπάλληλες προσθήκες και μεταρρυθμίσεις στον Νόμο 1851 της 11^{ης} – 16^{ης} Μαρτίου 1989, οδήγησαν στην ανάγκη συγκεκριμενοποίησης των σωφρονιστικών κανόνων. Έτσι, ο νέος «Σωφρονιστικός Κώδικας»³⁷ ψηφίστηκε από όλες τις πολιτικές παρατάξεις της Βουλής των Ελλήνων, πλην του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδος, που κατέθεσε λευκή ψήφο, οι διατάξεις του οποίου αναλύονται εκτενώς κατωτέρω.

2. Ισχύων Σωφρονιστικός κώδικας/σχεδιασμός

Όπως ανωτέρω αναφέρθηκε, η οργάνωση του σωφρονιστικού συστήματος στην Ελλάδα βασίζεται στις γενικές αρχές που τίθενται από το Σύνταγμα, τις διεθνείς συμβάσεις, τους νόμους και τα προεδρικά διατάγματα καθώς και τις κανονιστικές πράξεις κατ' εξουσιοδότησή τους, με θεμελιώδη νόμο τον ισχύοντα Σωφρονιστικό Κώδικα.

κράτησης. **Άρθρο 38 Χώροι έκτισης ποινών** 1. Κάθε κατάσταση κράτησης πρέπει να διαθέτει ατομικά κελιά και θαλάμους το πολύ έξι ατόμων. Η διαβίωση του κρατουμένου σε ατομικό κελί αποτελεί δικαίωμα που ικανοποιείται, αν το επιβάλλουν οι ανάγκες του και το επιτρέπουν οι κτιριακές συνθήκες του καταστήματος. 2. Τα ατομικά κελιά έχουν χωρητικότητα τουλάχιστον 30μ3 και διαθέτουν κρεβάτι, τραπέζι, κάθισμα και ντουλάπα. Τα παράθυρα όλων των κελιών πρέπει να εξασφαλίζουν καλό φωτισμό και κυκλοφορία αέρα. 3. Τα ειδικά για περιορισμό κελιά έχουν τις ίδιες διαστάσεις με τα κοινά και βρίσκονται σε ιδιαίτερο χώρο του καταστήματος για να μην παρεμποδίζεται η εύρυθμη λειτουργία του. 4. Οι κοινοί κοιτώνες πρέπει να διαθέτουν εμβαδόν τουλάχιστον 60μ2 για κάθε άτομο και να περιέχουν όλα τα πιο πάνω οριζόμενα αντικείμενα. 5. Τα ατομικά κελιά και οι θάλαμοι έχουν δικές τους εγκαταστάσεις υγιεινής, θέρμανσης, νερού και αποχωρητηρίου. 6. Σε κάθε κατάσταση πρέπει να υπάρχει ικανός αριθμός εγκαταστάσεων λουτρών με θερμό και κρύο νερό, για την ατομική υγιεινή και καθαριότητα κάθε κρατουμένου. Επίσης πρέπει να παρέχονται επαρκείς χώροι και εγκαταστάσεις για ιατρικές εξετάσεις και ψυχοθεραπευτική αγωγή, εργασία και επαγγελματική εκπαίδευση, διδασκαλία, βιβλιοθήκη, εκκλησιασμό και αναρρωτήριο, όπως καθορίζονται ειδικότερα στα παρακάτω άρθρα. 7. Οι μητέρες που έχουν μαζί τα βρέφη τους κρατούνται πάντοτε σε ατομικά κελιά, χωρητικότητας τουλάχιστον 40μ3, κατάλληλα διαρρυθμισμένα. 8. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης, καθορίζονται ειδικότερα οι όροι για την κατασκευή των κτιριακών εγκαταστάσεων και των χώρων έκτισης των ποινών σύμφωνα με τις παραπάνω διατάξεις

³⁷ Νόμος 2776/1999 ΦΕΚ 291/Α/24-12-1999

Ο Σωφρονιστικός Κώδικας ψηφίστηκε, ως ανωτέρω ελέχθη, με τον Νόμο 2776/1999 και η τελευταία³⁸ του τροποποίηση «*Αναμόρφωση και εκσυγχρονισμός Σωφρονιστικού Κώδικα*», με τον Νόμο 4985/2022, με σκοπό την βελτίωση των συνθηκών κράτησης, τη περαιτέρω θωράκιση των δικαιωμάτων των κρατουμένων, την διασφάλιση της ισότητας στον τρόπο διαβίωσης και την απαγόρευση κάθε δυσμενούς μεταχείρισης των κρατουμένων εντός των σωφρονιστικών καταστημάτων, καθώς και την ενίσχυση των φορέων κοινωνικής επανένταξης των αποφυλακισθέντων³⁹ και αντικείμενο τον ορθολογικό διαχωρισμό των σωφρονιστικών καταστημάτων ανάλογα με το είδος και τη βαρύτητα των αδικημάτων, τη θεσμοθέτηση ένδικου βοηθήματος για την επανόρθωση επιβλαβών για τη ψυχική και σωματική υγεία των κρατουμένων συνθηκών κράτησης, τη λήψη μέτρων για τη βελτίωση της υγειονομικής περίθαλψης, διατροφής, ανατροφής και επικοινωνίας με ανήλικα τέκνα, τον εξορθολογισμό των προϋποθέσεων μεταγωγής σε ειδικά σωφρονιστικά καταστήματα, χορήγησης των τακτικών ή εκπαιδευτικών αδειών ή εναλλακτικών τρόπων έκτισης της ποινής, καθώς και τη λήψη μέριμνας για την κοινωνική επανένταξη και επαγγελματική αποκατάσταση των αποφυλακισθέντων μέσω της ενίσχυσης των αρμόδιων φορέων⁴⁰.

Από τις διατάξεις του Κώδικα, όπως τροποποιήθηκαν και ισχύουν σήμερα, θα αποδελτιώσουμε στην παρούσα εργασία μόνο εκείνες που αφορούν τα σωφρονιστικά καταστήματα. Σημειώνεται ότι στην αιτιολογική έκθεση που συνόδευε τον Νόμο 2776/1999 αναφερόταν *«επειδή με την κατασκευαστική πολιτική νέων ιδρυμάτων που ακολουθεί η παρούσα ηγεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης (Κυβέρνηση Κώστα Σημίτη-Υπουργός Δικαιοσύνης Ευάγγελος Γιαννόπουλος) καταβάλλονται ρεαλιστικές προσπάθειες να βελτιωθεί και η υλικοτεχνική υποδομή των καταστημάτων κράτησης. Σημειώνεται ότι το κατασκευαστικό πρόγραμμα φυλακών του Υπουργείου περιλαμβάνει τα εξής έργα: α) ολοκλήρωση εργασιών σε 7 καταστήματα (Μετατροπή Στρατιωτικών Φυλακών Αυλώνα σε σύγχρονο Κατάστημα Ανηλίκων, Βρεφονηπιακό σταθμό Γυναικείων Φυλακών Κορυδαλλού, βελτίωση μέτρων ασφαλείας Κλειστής Φυλακής Κερκύρας, εκσυγχρονισμό Δικαστικής Φυλακής Χανίων - υπό εξέλιξη-, βαφή και διαμόρφωση εστιατορίου Φυλακής Κορίνθου, περίφραξη Αγροτικής Φυλακής*

³⁸ ΦΕΚ 203/Α/27-10-2022

³⁹ Άρθρο 1 Ν. 4985/2022

⁴⁰ Άρθρο 2 Ν. 4985/2022

Κασσαβέτειας και εκσυγχρονισμό Αγροτικών Φυλακών Κασσάνδρας - Α' φάση), β) σε εξέλιξη 4 έργα (Φυλακή Χαλκίδας, Φυλακή Μαλανδρίνου, επέκταση Φυλακών Κορίνθου και εκσυγχρονισμό Φυλακής Ναυπλίου), γ) ολοκλήρωση μελετών και άμεσα δημοπρατούμενων 2 έργων (Νέο Σωφρονιστικό Κατάστημα Χανίων και Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων στον Ελαιώνα Θηβών), δ) μελέτες σε εξέλιξη για 6 καταστήματα (Φυλακή Τρικάλων, Φυλακή Ανδρίτσαινας Ηλείας, **Νέα Φυλακή Τρίπολης**, Δικαστική Φυλακή Βόλου, εκσυγχρονισμός πρώην ιδρύματος αγωγής ανηλίκων Θηλέων Παπάγου και Φυλακές Κασσάνδρας), ε) σε προκαταρκτικό στάδιο 2 μελέτες (Νέα Φυλακή Κερκύρας και Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων Βορείου Ελλάδος) και στ) προγραμματισμένα 2 έργα, Σωφρονιστικό Κατάστημα Αλικαρνασσού, Σωφρονιστικό Κατάστημα Θεσσαλονίκης⁴¹. Ήδη θεμελιώθηκε το Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων Βορείου Ελλάδος στην Κασσάνδρα Χαλκιδικής».

Αρχικά, στο Τμήμα Β' του νόμου, αναφορικά με τα όργανα άσκησης σωφρονιστικής πολιτικής, δέον όπως γίνει αναφορά στο Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο Φυλακών (Κ.Ε.Σ.Φ.), το οποίο είναι επταμελές και οι αρμοδιότητές του περιγράφονται στην παράγραφο 3 του άρθρου 8, ήτοι «α. Εισηγείται στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη τη συνολική σωφρονιστική πολιτική και διατυπώνει προτάσεις για την αντεγκληματική πολιτική, καθώς και τη λήψη μέτρων για τη βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας των Σωφρονιστικών Καταστημάτων και την ακώλυτη άσκηση των δικαιωμάτων των κρατουμένων. Επίσης, εισηγείται τη δημιουργία νέων κατηγοριών Σωφρονιστικών Καταστημάτων και κρατουμένων. β. Καταρτίζει και υποβάλλει για έγκριση στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη σχέδια κανονισμών λειτουργίας όλων των Σωφρονιστικών Καταστημάτων, ύστερα από σχετικές εισηγήσεις των οικείων Συμβουλίων Φυλακής, τα οποία υποχρεούνται να τις υποβάλλουν εγγράφως στο Κ.Ε.Σ.Φ.. Επίσης, εισηγείται στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη την έκδοση αποφάσεων, εγκυκλίων, οδηγιών και συστάσεων για εφαρμογή της σωφρονιστικής νομοθεσίας. Αναθέτει σε ένα (1) εκ των μελών Δ.Ε.Π. την παρακολούθηση εκθέσεων και οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Επιτροπής Πρόληψης Βασανιστηρίων και Κακομεταχείρισης (CPT), του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών

⁴¹ Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Δικαιοσύνης, Τα Πεπραγμένα 1996-1998, Ιανουάριος 1999, σ.85-87

(ΟΗΕ), του Συνηγόρου του Πολίτη, και άλλων ευρωπαϊκών και διεθνών οργανισμών και εισηγείται σχετικά στη Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής. γ. Υποβάλλει στις αρμόδιες υπηρεσίες των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης β' βαθμού εισηγήσεις εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας των Επιτροπών Κοινωνικής Υποστήριξης του άρθρου 81 του παρόντος. δ. Επισκέπτεται τα Σωφρονιστικά Καταστήματα και συντάσσει εκθέσεις, τις οποίες υποβάλλει στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη. Το έργο αυτό μπορεί να ανατίθεται σε ένα ή περισσότερα από τα μέλη του Κ.Ε.Σ.Φ. και γίνεται όποτε το Συμβούλιο το αποφασίσει. Η διεύθυνση κάθε Σωφρονιστικού Καταστήματος υποχρεούται να παρέχει στο Συμβούλιο ή στα εξουσιοδοτημένα μέλη του κάθε διευκόλυνση και πληροφορία για την επιτέλεση του έργου του. ε. Προτείνει μέτρα για την εκπαίδευση και επιμόρφωση του προσωπικού των Σωφρονιστικών Καταστημάτων. στ. Παρακολουθεί την εκτέλεση προγραμμάτων απασχόλησης, επιμόρφωσης και κατάρτισης κρατουμένων και προβαίνει σε προτάσεις και υποδείξεις σε κάθε αρμόδιο όργανο των Σωφρονιστικών Καταστημάτων, με κοινοποίηση στη Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής».

Ακολούθως, ο επιδιωκόμενος ορθολογικός διαχωρισμός των σωφρονιστικών καταστημάτων ανάλογα με το είδος και τη βαρύτητα των αδικημάτων επιχειρείται, αρχικά, με την κατηγοριοποίηση των κρατουμένων. Έτσι, στο άρθρο 11 γίνεται διάκριση με το αν είναι υπόδικοι ή κατάδικοι, ενήλικες κ.ο.κ., με ξεχωριστή αναφορά, στο άρθρο 12, για τους νεαρούς κρατούμενους (15-21 έτη, εφηβική και μετεφηβική ηλικία) και πρόβλεψη για τα Σωφρονιστικά Καταστήματα Νέων, ειδική διάταξη του άρθρου 13 για τις γυναίκες κρατούμενες, οι οποίες διαβιούν σε Σωφρονιστικά Καταστήματα γυναικών, με ειδικότερες διατάξεις για τις μητέρες κρατούμενες, που έχουν μαζί τα παιδιά τους μέχρι τριών (3) ετών και στο άρθρο 14 για τους άντρες κρατούμενους, γίνεται ειδική αναφορά-αντιλαμβανόμενος ο νομοθέτης τον αναγκαίο εκσυγχρονισμό της νομοθεσίας με τις νέες επιταγές-για τους διεμφυλικούς άντρες. Ειδική αναφορά γίνεται εκ νέου στο άρθρο 15 για τους κρατούμενους υπόδικους, οι οποίοι, όπως θα αναλυθεί κατωτέρω, αποτελούν ένα σημαντικό ποσοστό των κρατουμένων και των οποίων οι συνθήκες διαβίωσης στο κατάστημα προσεγγίζουν κατά το δυνατόν τις συνθήκες της ελεύθερης διαβίωσης. Τέλος στο άρθρο 16 προβλέπεται η κράτηση σε εκτέλεση απόφασης πολιτικού δικαστηρίου και στο άρθρο 17 προβλέπεται ότι «Με κοινή απόφαση των Υπουργών Προστασίας του Πολίτη και

Δικαιοσύνης δημιουργούνται άλλες κατηγορίες κρατουμένων ή διαχωρίζονται οι υφιστάμενες σε ειδικότερες κατηγορίες, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 11».

Την κατηγοριοποίηση των κρατουμένων, ακολουθούν, στο Κεφάλαιο Ε' και στα άρθρα 18επ., οι διατάξεις για την οργάνωση και τη λειτουργία των σωφρονιστικών καταστημάτων, παρατηρώντας ότι στην αρχική μορφή του άρθρου χρησιμοποιούνταν ο όρος «καταστήματα κράτησης», ο οποίος αντικατέστησε τον όρο «φυλακή», με τον Νόμο 1851/1989⁴², με την αλλαγή αυτή να κρίνεται επιβεβλημένη σε έναν κώδικα του σήμερα, που πρωτίστως πρέπει διαπνέεται από την έννοια του σωφρονισμού και όχι απλά του εγκλεισμού. Στο άρθρο 18 προβλέπεται ότι η ίδρυση, κατάργηση ή συγχώνευση όλων των κατηγοριών και τύπων σωφρονιστικών καταστημάτων πραγματοποιείται με προεδρικό διάταγμα, όπως λεπτομερώς αναλύεται στην οικεία θέση, και ότι κάθε σωφρονιστικό κατάστημα διέπεται από εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας. Επίσης, προβλέπεται η ίδρυση νέων κατηγοριών σωφρονιστικών καταστημάτων, ιδίως για κρατούμενους που έχουν τελέσει εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας, οικονομικά αδικήματα, καταστήματα εργασίας και σωφρονιστικά καταστήματα αυξημένης ασφαλείας, προκειμένου να μην αναμιγνύονται κρατούμενοι εγκλημάτων διαφορετικών κατηγοριών και να διασφαλίζεται η εύρυθμη λειτουργία και ασφάλεια των καταστημάτων κράτησης, αλλά και για την επίτευξη του σωφρονιστικού χαρακτήρα της ποινής. Για τις διακρίσεις των σωφρονιστικών καταστημάτων παρατίθεται αυτούσιο το άρθρο 19, όπου *«1. Τα Σωφρονιστικά Καταστήματα διακρίνονται σε: α) γενικά, β) ειδικά και γ) θεραπευτικά. 2. Τα γενικά Σωφρονιστικά Καταστήματα διακρίνονται σε Α και Β τύπου. Με την επιφύλαξη των διατάξεων των παρ. 4 και 5 του άρθρου 11⁴³, στα καταστήματα Α τύπου*

⁴² ΦΕΚ 122/Α/16-5-1989

⁴³ Άρθρο 11 παρ. 4 & 5: 4. Κρατούμενοι που εκτίουν ποινή καθείρξεως διαμένουν σε καταστήματα τύπου Β ή σε χωριστά τμήματα Σωφρονιστικών Καταστημάτων, χωρίς επικοινωνία με κρατούμενους άλλων κατηγοριών. Οι κρατούμενοι που ανήκουν σε αυτήν την κατηγορία δεν υποβάλλονται γι' αυτόν και μόνο τον λόγο σε αυστηρότερο καθεστώς μεταχείρισης. Τα αυξημένα μέτρα ασφαλείας των Σωφρονιστικών Καταστημάτων αυτής της κατηγορίας τελούν υπό τον έλεγχο του αρμόδιου δικαστικού λειτουργού και δεν αποκλείεται να επηρεάζουν επί το αυστηρότερο τον τρόπο διαβίωσης μέσα σε αυτό, μη θιγομένης πάντως της τήρησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά το εθνικό, ενωσιακό και διεθνές δίκαιο, συμπεριλαμβανομένων και των ειδικότερων κατευθύνσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης. 5. Κρατούμενοι που δημιουργούν σοβαρό πρόβλημα στην κοινή διαβίωση στο κατάστημα, επιτρέπεται, εφόσον με αυτοί υπάγονται στην παρ. 3, να εισάγονται στα Σωφρονιστικά Καταστήματα τύπου Β, εφόσον δε αυτοί υπάγονται στην παρ. 4, να εισάγονται σε ειδικά τμήματα των καταστημάτων τύπου Β, με απόφαση της Κ.Ε.Μ., ύστερα από εισήγηση του Συμβουλίου Φυλακής.

κρατούνται οι υπόδικοι, οι κρατούμενοι κατά τις διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας σε εκτέλεση απόφασης πολιτικού δικαστηρίου και οι κατάδικοι σε ποινή φυλάκισης και στα Β τύπου κρατούνται όλοι οι υπόλοιποι κρατούμενοι. 3.Ειδικά Σωφρονιστικά Καταστήματα είναι τα αγροτικά, η Κεντρική Αποθήκη Υλικού Σωφρονιστικών Καταστημάτων (Κ.Α.Υ.Σ.Κ.), τα καταστήματα νέων, τα κέντρα ημιελεύθερης διαβίωσης καταδίκων, τα Σωφρονιστικά Καταστήματα για Εγκλήματα κατά της Γενετήσιας Ελευθερίας, τα Σωφρονιστικά Καταστήματα Αυξημένης Ασφαλείας, τα Καταστήματα Εργασίας και τα Σωφρονιστικά Καταστήματα Οικονομικών Εγκλημάτων. 4.Τα θεραπευτικά καταστήματα διακρίνονται σε γενικά νοσοκομεία, σε θεραπευτήρια για ψυχασθενείς και σε καταστήματα για τοξικομανείς. Ο τρόπος οργάνωσης και λειτουργίας των θεραπευτικών καταστημάτων για τοξικομανείς κρατουμένους ή τμημάτων των Σωφρονιστικών Καταστημάτων και κάθε άλλο σχετικό θέμα ρυθμίζεται με κοινή απόφαση του Υπουργού Προστασίας του Πολίτη και του κατά περίπτωση συναρμόδιου Υπουργού. 5.Τα μέτρα ασφαλείας των καταστημάτων κράτησης είναι ανάλογα προς το είδος των καταστημάτων, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 65 παρ. 5 του παρόντος⁴⁴. Σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται να καθιστούν ανέφικτη την εφαρμογή θεσμών και προγραμμάτων που προβλέπονται στον Κώδικα αυτόν.».

Παρατηρήσεις στο ανωτέρω άρθρο:

1. Με τον Νόμο 3772/2009⁴⁵ και το άρθρο 20 αυτού, τροποποιήθηκε η παράγραφος 2 του άρθρου 19 του τότε ισχύοντα Σωφρονιστικού Κώδικα⁴⁶, αναφορικά με την διάκριση των γενικών καταστημάτων κράτησης, προβλέποντας ότι τα γενικά καταστήματα κράτησης διακρίνονται σε Α', Β' και Γ' τύπου, στα οποία (Γ' τύπου) κρατούνται, χωρίς επικοινωνία με κρατουμένους άλλων κατηγοριών, κρατούμενοι που εκτίουν ποινή ισόβιας

⁴⁴ Άρθρο 65 παρ. 5: Με απόφαση του Υπουργού Προστασίας του Πολίτη καταρτίζεται ο κανονισμός ασφάλειας των Σωφρονιστικών Καταστημάτων με τον οποίο καθορίζονται:

α) τα προληπτικά μέτρα ασφάλειας στο εσωτερικό και στο εξωτερικό μέρος του καταστήματος, β) οι ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβαίνει το σωφρονιστικό προσωπικό, η εξωτερική φρουρά και οι άλλες αστυνομικές δυνάμεις για την τήρηση της τάξης και τον έλεγχο της ασφάλειας του καταστήματος, ιδίως κατά την έξοδο των κρατουμένων για προαυλισμό, την επάνοδό τους στα κελιά ή τους θαλάμους, τη διανομή φαγητού, τις μεταγωγές, τη μεταφορά ασθενών, την αντίσταση ή απείθεια σε νόμιμες διαταγές, τις τυχόν απόπειρες απόδρασης και σε όλες τις ανάλογες περιπτώσεις, και γ) τα κατασταλτικά μέτρα ασφάλειας που λαμβάνονται στο εσωτερικό και το εξωτερικό μέρος του καταστήματος σε περίπτωση διασάλευσης της ομαλής λειτουργίας του και διατάραξης της ασφάλειάς του.

⁴⁵ ΦΕΚ Α 112/10.7.2009

⁴⁶ Νόμος 2776/1999

κάθειρξης ή πρόσκαιρης κάθειρξης τουλάχιστον δέκα ετών και κρίνονται ιδιαίτερα επικίνδυνοι για την ομαλή κοινή συμβίωση στα καταστήματα άλλου τύπου και ο Νόμος 4274/2014⁴⁷ «Ρυθμίσεις Ποινικού και Σωφρονιστικού Δικαίου και άλλες διατάξεις» τροποποίησε με το άρθρο 1 αυτού το άρθρο 19, προσθέτοντας παράγραφο 6, σύμφωνα με την οποία «*Ενήλικοι κρατούμενοι: α) που έχουν καταδικαστεί για τα εγκλήματα των άρθρων 134 (εσχάτη προδοσία), 135 (προπαρασκευαστικές πράξεις για εσχάτη προδοσία), 135^Α (προσβολές κατά της ζωής φορέων πολιτειακών λειτουργημάτων), 138 (επιβουλή της ακεραιότητας της χώρας), 187Α (τρομοκρατικές πράξεις) Ποινικού Κώδικα σε συνολική ποινή κάθειρξης άνω των δώδεκα ετών ή β) που έχουν καταδικαστεί για τα εγκλήματα των άρθρων 299 (ανθρωποκτονία με πρόθεση), 380 παράγραφος 2 (ληστεία μετά φόνου) και 385 παράγραφος 1 περίπτωση α' (εκβίαση) Ποινικού Κώδικα σε συνολική ποινή κάθειρξης άνω των δεκαπέντε ετών, εφόσον αυτά τελούνται στο πλαίσιο του άρθρου 187 (εγκληματική οργάνωση) Ποινικού Κώδικα ή γ) που κατηγορούνται για τα εγκλήματα των άρθρων της περίπτωσης α' και κρίνονται ιδιαίτερα επικίνδυνοι κατά τα αναφερόμενα κατωτέρω, κρατούνται σε καταστήματα κράτησης Γ' τύπου ή σε αυτοτελή τμήματα Γ' τύπου. Ενήλικοι κρατούμενοι, για οποιοδήποτε άλλο κακούργημα, που κρίνονται ιδιαίτερα επικίνδυνοι, υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 19, για την ασφάλεια της χώρας και τη δημόσια τάξη, καθώς και για την τάξη και την ασφάλεια στα καταστήματα κράτησης Α' ή Β' τύπου, και α) έχουν καταδικαστεί για εγκλήματα για τα οποία επιβλήθηκε ποινή ισόβιας ή πρόσκαιρης κάθειρξης τουλάχιστον δώδεκα ετών ή κατηγορούνται για εγκλήματα που επισύρουν ποινή ισόβιας ή πρόσκαιρης κάθειρξης τουλάχιστον δέκα ετών ή β) έχουν καταδικαστεί ή κατηγορούνται για το έγκλημα του άρθρου 174 (στάση κρατουμένων) Ποινικού Κώδικα ή γ) έχουν τελέσει τα εξής περιοριστικά αναφερόμενα πειθαρχικά παραπτώματα: γα) βίαιη απόδραση περισσότερων κρατουμένων με ενωμένες δυνάμεις, γβ) άσκηση βίας κατά μελών του προσωπικού του καταστήματος, γγ) εν γνώσει κατασκευή ή κατοχή αιχμηρών ή εν γένει επικίνδυνων αντικειμένων, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως όπλα και γδ) απόδραση κρατουμένου, κρατούνται ομοίως σε καταστήματα κράτησης Γ' τύπου ή σε αυτοτελή τμήματα Γ' τύπου. Τα αυξημένα μέτρα*

⁴⁷ ΦΕΚ Α 147/14-07-2014

ασφαλείας των καταστημάτων κράτησης αυτής της κατηγορίας τελούν υπό τον έλεγχο του αρμόδιου δικαστικού λειτουργού και δεν αποκλείεται να επηρεάζουν επί το αυστηρότερο τον τρόπο διαβίωσης μέσα σε αυτά». Η δημιουργία τέτοιων καταστημάτων κράτησης επικρίθηκε σφόδρα από την κοινωνία, ενδεικτική είναι η με ημερομηνία 10/10/2014 συνταχθείσα από σαράντα (40) Πανεπιστημιακούς δημόσια επιστολή, στην οποία δήλωναν ότι «ως σωφρονιστική προτεραιότητα για τη χώρα μας πρέπει να είναι η βελτίωση των απάνθρωπων συνθηκών κράτησης και όχι η δημιουργία φυλακών ασφαλείας». Έτσι, τα καταστήματα κράτησης τύπου Γ' καταργήθηκαν με τον Νόμο Παρασκευόπουλου⁴⁸, όπως και το προεδρικό διάταγμα 168/2014, ο Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας Καταστημάτων Κράτησης και Αυτοτελών Τμημάτων Γ' Τύπου, καθώς και κάθε άλλη διάταξη κατά το μέρος που αναφέρονται στα «καταστήματα κράτησης Γ' τύπου».

2. Ο διαχωρισμός σε γενικά, ειδικά και θεραπευτικά καταστήματα κράτησης δεν τηρείται απόλυτα, εφαρμοζόμενου του Οργανισμού του Υπουργείου Δικαιοσύνης, κατά τον οποίο οι φυλακές διακρίνονται σε δικαστικές, σωφρονιστικές —δηλαδή κλειστές και αγροτικές— και θεραπευτικά και ειδικά καταστήματα κράτησης νέων⁴⁹.
3. Η φράση, στην παράγραφο 2, «οι κρατούμενοι κατά τις διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας σε εκτέλεση απόφασης πολιτικού δικαστηρίου» αναφέρεται στην φράση «οι κρατούμενοι για χρέη» της προ ισχύσασας μορφής του άρθρου.
4. Στην παράγραφο 3 και αναφορικά με τα καταστήματα νέων, κρατούνται νέοι έως 21 ετών και σε εξαιρετικές περιπτώσεις, κυρίως για εκπαιδευτικούς λόγους, έως 25 ετών.
5. Ομοίως, στην παράγραφο 3, σε συνδυασμό με το άρθρο 59, προβλέπονται ήδη από το 1999, τα κέντρα ημιελεύθερης διαβίωσης⁵⁰, «ένα στάδιο ανάμεσα στον

⁴⁸ Νόμος 4322/2015 (ΦΕΚ Α/42/27-4-2015)

⁴⁹ Ν. Κουράκης (1984). Ποινική Καταστολή: Μεταξύ παρελθόντος και μέλλοντος.

⁵⁰ Άρθρο 59 Ημιελεύθερη διαβίωση

εγκλεισμό σε κλειστή φυλακή και την απόλυτη ελευθερία», όπως είχε δηλώσει ο τ. Γενικός Γραμματέας Αντεγκληματικής Πολιτικής του υπουργείου Δικαιοσύνης, Ευτύχιος Φυτράκης, που, παρά τις τροποποιήσεις του νόμου, στην πράξη δεν έχουν ακόμα εφαρμοστεί.

6. Στο εδάφιο β' της παραγράφου 4 οι λέξεις «Υπουργού Δικαιοσύνης» αντικαταστάθηκαν από τις λέξεις «Υπουργού Προστασίας του Πολίτη», μεταφέρθηκαν, δηλαδή, σε αυτό μια σειρά αρμοδιοτήτων και οργάνων, γεγονός που προκάλεσε ποικίλες αντιδράσεις. *«Η εκτέλεση των ποινών, οι συνθήκες κράτησης και τα δικαιώματα των κρατουμένων συνδέονται άμεσα και άρρηκτα με το σύστημα απονομής της Δικαιοσύνης και δεν είναι νοητή η αποκοπή τους από αυτό⁵¹»*, διαπιστώθηκε στα πλαίσια της Συντονιστικής Επιτροπής της Ολομέλειας των Προέδρων των Δικηγορικών Συλλόγων Ελλάδας, καθώς και «η άσκηση της σωφρονιστικής πολιτικής από τα Υπουργεία Δικαιοσύνης, αποτελεί κανόνα στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, ο οποίος ακολουθείται και από την Ελλάδα για πάρα πολλά χρόνια», γνώμη που διατύπωσαν ο Δρ. Ευτύχιος Φυτράκης και ο Δρ. Μαρίνος Σκανδάμης, στο από 11/2021 Ενημερωτικό Δελτίο της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου.

Στο άρθρο 19Α αναλύονται οι προϋποθέσεις για μεταγωγή στα ειδικά καταστήματα, όπως τα σωφρονιστικά καταστήματα για εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας, ένα εκ των οποίων είναι το Σωφρονιστικό Κατάστημα Τρίπολης-μελέτη περίπτωση ή άλλως «φυλακή ηθών» (αναλυτικότερη αναφορά θα γίνει στο οικείο κεφάλαιο). Το

1. Σκοπός του θεσμού της ημιελεύθερης διαβίωσης είναι η επαγγελματική ή άλλη απασχόληση των καταδίκων έξω από τα Σωφρονιστικά Καταστήματα χωρίς διαρκή επιτήρησή τους, ώστε να επιτυγχάνεται η σταδιακή επάνοδός τους σε καθεστώς πλήρους ελευθερίας.

2. Η ημιελεύθερη διαβίωση εκτίεται στα καταστήματα, σε Τμήματα Ημιελεύθερης Διαβίωσης (ΤΜ.Η.ΔΙ.) των καταστημάτων αυτών ή σε ειδικά Καταστήματα Ημιελεύθερης Διαβίωσης (Κ.Η.ΔΙ.).

3. Ο κατάδικος στον οποίο χορηγείται άδεια ημιελεύθερης διαβίωσης τοποθετείται κατά προτίμηση σε Κ.Η.ΔΙ. ή, αν δεν υπάρχει τέτοιο κατάστημα στον τόπο της απασχόλησής του, σε ΤΜ.Η.ΔΙ. τοπικού καταστήματος ή, αν δεν λειτουργεί τέτοιο Τμήμα, τοποθετείται σε ειδική πτέρυγα του τοπικού Σωφρονιστικού Καταστήματος της κατηγορίας στην οποία ανήκει.

4. Με απόφαση του Υπουργού Προστασίας του Πολίτη ορίζονται τα καταστήματα όπου λειτουργούν ειδικές πτέρυγες ή ΤΜ.Η.ΔΙ..

⁵¹ σχετ. η από 16-7-2019 απόφαση της Συντονιστικής Επιτροπής της Ολομέλειας των Προέδρων των Δικηγορικών Συλλόγων Ελλάδος.

άρθρο 20⁵² αναφέρεται στις κτιριακές εγκαταστάσεις των σωφρονιστικών καταστημάτων, αποδελτιώνοντας από αυτό τα εξής: «1. Τα Σωφρονιστικά Καταστήματα λειτουργούν σε αστικές περιοχές ή σε απόσταση από αυτές ανάλογα προς τον ειδικότερο σκοπό για τον οποίο προορίζονται. (...) Για όσα καταστήματα λειτουργούν μακριά από αστικές περιοχές λαμβάνεται μέριμνα, ώστε να μη δυσχεραίνεται η επικοινωνία των κρατουμένων με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. 2. Τα κτίρια και η διαμόρφωση των χώρων κράτησης ανταποκρίνονται στους όρους υγιεινής, εξασφαλίζουν τις κατάλληλες συνθήκες ομαλής διαβίωσης των κρατουμένων και πληρούν τις αναγκαίες προϋποθέσεις ασφαλούς και εύρυθμης λειτουργίας των καταστημάτων. (...) 3. Η δυναμικότητα των αυτοτελών Σωφρονιστικών Καταστημάτων δεν πρέπει να υπερβαίνει τους τριακόσιους κρατουμένους.»

Το άρθρο 21 για τους χώρους διαβίωσης των κρατουμένων παρατίθεται αυτούσιο, λόγω των σημαντικών χωρικών πληροφοριών που περιέχει.

«1. Κάθε Σωφρονιστικό Κατάστημα ή τμήμα μπορεί να διαθέτει πτέρυγες, χωρίς δυνατότητα επικοινωνίας ανάμεσα στους κρατουμένους σε αυτές. Οι πτέρυγες περιλαμβάνουν κελιά και κατ' εξαίρεση θαλάμους δυναμικότητας κατά προτίμηση μέχρι έξι (6) ατόμων. 2. Τα ατομικά κελιά έχουν χωρητικότητα τουλάχιστον τριάντα πέντε (35)

⁵² Πλήρης μορφή άρθρου 20: Κτιριακές εγκαταστάσεις

1. Τα Σωφρονιστικά Καταστήματα λειτουργούν σε αστικές περιοχές ή σε απόσταση από αυτές ανάλογα προς τον ειδικότερο σκοπό για τον οποίο προορίζονται. Τα κτίρια των Σωφρονιστικών Καταστημάτων που προορίζονται για ημιελεύθερη διαβίωση, σύμφωνα με το άρθρο 59 του παρόντος, δεν πρέπει να διακρίνονται κατά το δυνατόν από τα λοιπά κτίρια της περιοχής. Για όσα καταστήματα λειτουργούν μακριά από αστικές περιοχές λαμβάνεται μέριμνα, ώστε να μη δυσχεραίνεται η επικοινωνία των κρατουμένων με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

2. Τα κτίρια και η διαμόρφωση των χώρων κράτησης ανταποκρίνονται στους όρους υγιεινής, εξασφαλίζουν τις κατάλληλες συνθήκες ομαλής διαβίωσης των κρατουμένων και πληρούν τις αναγκαίες προϋποθέσεις ασφαλούς και εύρυθμης λειτουργίας των καταστημάτων. Ιδιαίτερα, η κατασκευή και η διαρρύθμισή τους εξασφαλίζουν σε ικανοποιητικό βαθμό ηλιακό φως και ατμοσφαιρικό αέρα, με χρήση παραθύρων, θέρμανση, άνετη κυκλοφορία και χώρους κίνησης, σύμφωνα με τις κλιματολογικές συνθήκες του τόπου κράτησης.

3. Η δυναμικότητα των αυτοτελών Σωφρονιστικών Καταστημάτων δεν πρέπει να υπερβαίνει τους τριακόσιους κρατουμένους. Στα συγκροτήματα κτιρίων, τα οποία έχουν δυνατότητα στέγασης μεγάλου αριθμού κρατουμένων, είναι δυνατόν να δημιουργούνται αυτοτελή καταστήματα ή τμήματα κράτησης, με ανεξάρτητη διεύθυνση, ιδιαίτερο προσωπικό και επαρκείς εγκαταστάσεις κατά τους όρους του επόμενου άρθρου.

4. Οι διοικητικές, οικονομικές και υγειονομικές υπηρεσίες, καθώς και το προσωπικό φύλαξης, αν δεν στεγάζονται σε αυτοτελή κτίρια, βρίσκονται σε κάθε περίπτωση έξω από τους χώρους κράτησης.

5. Η αρχιτεκτονική και κτιριολογική διαρρύθμιση των νέων Σωφρονιστικών Καταστημάτων είναι σύμφωνη με τις προδιαγραφές για κάθε είδος καταστήματος, οι οποίες συντάσσονται με ευθύνη του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, ύστερα από γνώμη του Κεντρικού Συμβουλίου Αρχιτεκτονικής και της «ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ (ΚΤ. ΥΠ) Α.Ε.

κυβικών μέτρων και διαθέτουν κρεβάτι, τραπέζι, κάθισμα και ντουλάπα. Η τοποθέτηση σε αυτό και δεύτερου κρατουμένου επιτρέπεται κατ' εξαίρεση για συγκεκριμένο περιορισμένο χρονικό διάστημα ή και μόνιμα, εφόσον η χωρητικότητά τους είναι τουλάχιστον σαράντα (40) κυβικά μέτρα. Η διαβίωση του κρατουμένου σε ατομικό κελί αποτελεί δικαίωμα που ικανοποιείται, εφόσον το επιβάλλουν οι ανάγκες του και το επιτρέπουν οι κτιριακές συνθήκες του καταστήματος. Οι μητέρες που έχουν μαζί τα βρέφη τους κρατούνται πάντοτε σε ατομικά κελιά, χωρητικότητας τουλάχιστον σαράντα (40) κυβικών μέτρων, κατάλληλα διαρρυθμισμένα. 3. Τα κελιά που προορίζονται για τον πειθαρχικό περιορισμό του άρθρου 69 του παρόντος, κτιριολογικά δεν διαφέρουν από τα λοιπά κελιά και βρίσκονται σε ιδιαίτερο χώρο του καταστήματος, ώστε να μην παρεμποδίζεται η εύρυθμη λειτουργία του. 4. Οι θάλαμοι πρέπει να διαθέτουν εμβαδόν τουλάχιστον έξι (6) τετραγωνικών μέτρων για κάθε κρατούμενο και να είναι εξοπλισμένοι με αντίστοιχα κρεβάτια, ντουλάπες, καθώς και ανάλογης επιφάνειας τραπέζι ή τραπέζια με ισάριθμα καθίσματα. 5. Τα ατομικά κελιά και οι θάλαμοι έχουν δικές τους εγκαταστάσεις θέρμανσης και υγιεινής (νιπτήρα, αποχωρητήριο). Κάθε εγκατάσταση υγιεινής των θαλάμων δεν πρέπει να εξυπηρετεί περισσότερους από τρεις κρατουμένους. Η ύπαρξη λουτρού στα κελιά και τους θαλάμους δεν είναι αναγκαία, αν υπάρχει ικανός αριθμός ιδιαίτερων κοινών εγκαταστάσεων λουτρών, με θερμό και κρύο νερό, για την ατομική υγιεινή και καθαριότητα κάθε κρατουμένου. 6. Κάθε Σωφρονιστικό Κατάστημα πρέπει να διαθέτει, εκτός των χώρων διοίκησης, επαρκείς χώρους και εγκαταστάσεις για ιατρικές εξετάσεις, αναρρωτήριο, εργαστήριο, βιβλιοθήκη, εκκλησιασμό, αίθουσα εκδηλώσεων και διαλέξεων και επαρκείς ανοικτούς χώρους αυλισμού και αθλοπαιδιών των κρατουμένων. 7. Η διακόσμηση των ατομικών κελιών ή του ανάλογου ατομικού χώρου στους θαλάμους γίνεται ελεύθερα από τους κρατουμένους, εφόσον κατά την κρίση της διεύθυνσης του καταστήματος δεν διαταράσσεται η συμβίωση και δεν παρακωλύεται ο έλεγχος προς τήρηση των όρων της ασφάλειας του καταστήματος. Στον εσωτερικό κανονισμό του καταστήματος καθορίζονται οι λεπτομέρειες εφαρμογής της διάταξης αυτής.»

Σήμερα, λειτουργούν στην Ελλάδα, τα κάτωθι σωφρονιστικά καταστήματα, τα οποία κατά την προσωπική άποψη της γράφουσας-δεν πληρούν καμία εκ τις προαναφερθείσες προδιαγραφές, με αναφορά σε εμβαδόν και θέσεις χωρητικότητας,

πρόσφατα δε ολοκληρώθηκε η κατασκευή, από τις ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΑΕ⁵³ το Γενικό Κατάστημα Κράτησης Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, στον Νικηφόρο Δράμας:

Κατάστημα κράτησης	Ταχυδρομική διεύθυνση	Εμβαδόν (σε τ.μ.)	Συνολικές θέσεις
Αγροτικό Κατάστημα Κράτησης Αγίας Χανίων	Αγιά, Τ.Κ. 73100, Χανιά, Κρήτη	988,20	178
Αγροτικό Κατάστημα Κράτησης Κασσάνδρας Χαλκιδικής	Κασσάνδρα, Τ.Κ. 63077, Χαλκιδική	1.280,45	308
Αγροτικό Κατάστημα Κράτησης Τίρυνθας Αργολίδας	3ο χλμ. Εθνικής Οδού Άργους - Ναυπλίου, Τ.Κ. 21100, Τίρυνθα	1.312,25	302
Κατάστημα Κράτησης Αλικαρνασσού	Σταδίου 13, Τ.Κ. 71100, Ηράκλειο, Κρήτη	840,00	210
Κατάστημα Κράτησης Άμφισσας	Τζαμάλα 27, Τ.Κ. 33100, Άμφισσα, Φωκίδα	427,94	90
Κατάστημα Κράτησης Γρεβενών	Φελλί, Τ.Κ. 51100, Γρεβενά	2.400,00	600
Κατάστημα Κράτησης Γυναικών Ελαιώνα Θηβών	Ελεώνας, Τ.Κ. 32200, Θήβα, Βοιωτία	2.821,03	655

⁵³ Η ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ Α.Ε. που δημιουργήθηκε το Νοέμβριο 2013 είναι το προϊόν της συγχώνευσης τριών δημόσιων κατασκευαστικών εταιρειών: της ΔΕΠΑΝΟΜ ΑΕ [υπεύθυνη για την κατασκευή και τον εξοπλισμό νοσοκομείων], της ΟΣΚ ΑΕ [υπεύθυνη για την κατασκευή και τον εξοπλισμό σχολείων] και της ΘΕΜΙΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΕ [υπεύθυνη για την κατασκευή και τον εξοπλισμό δικαστηρίων και σωφρονιστικών καταστημάτων].

Κατάστημα Κράτησης Δομοκού	Δομοκός, Τ.Κ. 35010, Φθιώτιδα	2.400,00	600
Ειδικό Αγροτικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Κασσαβέτειας	Αϊδίни, Αλμυρού, Τ.Κ. 37100, Μαγνησία	1.191,11	274
Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Αυλώνα	Αυλώνα, Τ.Κ. 19011, Αττική	1.073,77	217
Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Βόλου	Μεταμορφώσεως 195, Τ.Κ. 38333, Βόλος, Μαγνησία	232,80	54
Καταστήματα Κράτησης Θεσσαλονίκης	Διαβατά, Τ.Κ. 57008, Θεσσαλονίκη	1.645,15	358
Ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων Αρρένων Βόλου	Τέρμα Αναπαύσεως, Τ.Κ. 38446, Νεα Ιωνία, Βολος, Μαγνησία		
Κατάστημα Κράτησης Ιωαννίνων	Λεωφόρος Σταυρακίου, Τ.Κ. 45110, Ιωάννινα	294,94	66
Κεντρική Αποθήκη Υλικού Φυλακών	Νικηφορίδη 2, Τ.Κ. 18110, Κορυδαλλός, Αττική	144,10	32
Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων Ελεώνα Θηβών	Ελεώνας, Τ.Κ. 32200, Θήβα, Βοιωτία	432,00	96
Κατάστημα Κράτησης Κέρκυρας	Τέρμα Κολοκοτρώνη, Τ.Κ. 49100, Κέρκυρα	860,85	138

Κατάστημα Κράτησης Κομοτηνής	Τέρμα Σισμάνογλου, Τ.Κ. 69100, Κομοτηνή, Ροδόπη	721,30	162
Κατάστημα Κράτησης Κορίνθου	Αργους 42, Τ.Κ. 20132, Κόρινθος	188,30	46
Κατάστημα Κράτησης Κορυδαλλού Ι	Σολωμού 3-5, Τ.Κ. 18110, Κορυδαλλός, Αττική	5.589,83	1222
Κατάστημα Κράτησης Κορυδαλλού ΙΙ	Σολωμού 3-5, Τ.Κ. 18110, Κορυδαλλός, Αττική	849,23	174
Κατάστημα Κράτησης Κω	Αρχιεπισκόπου Γερασίμου 5, Τ.Κ. 85300, Κως	249,16	56
Κατάστημα Κράτησης Λάρισας	Τέρμα Καρδίτσης, Τ.Κ. 41110, Λάρισα	2.559,39	554
Κατάστημα Κράτησης Μαλανδρίνου	Μαλανδρίνο, Τ.Κ. 33053, Φωκίδα	1.845,00	431
Κατάστημα Κράτησης Ναυπλίου	Γέφυρα Ραμαντάνη, 3ο χλμ Εθνικής Οδού Αργους-Ναυπλίου, Τ.Κ. 21100, Ναύπλιο	1.116,00	273
Κατάστημα Κράτησης Νεάπολης	Τέρμα Δρήρου, Τ.Κ. 72400, Νεάπολη, Κρήτη	201,98	45
Κατάστημα Κράτησης Νιγρίτας Σερρών	2ο χλμ Εθνικής Οδού Νιγρίτας - Σερρών, Τ.Κ. 62200, Σέρρες	2.350,00	600
Ειδικό Κέντρο Υγείας Κρατουμένων Κορυδαλλού	Τέρμα Νικηφορίδη, Τ.Κ. 18110, Κορυδαλλός, Αττικής	1.159,06	253

Καταστημάτων Κράτησης Πάτρας	Βιομηχανική Περιοχή, Τ.Κ. 26110, Πάτρα	2.088,51	446
Κατάστημα Κράτησης Τρικάλων	Μπαλκούρα, Τ.Κ. 42100, Τρίκαλα	2.400,00	600
Κατάστημα Κράτησης Τρίπολης	Τέρμα Μιχαλοπούλου Καίτης, Τ.Κ. 22100, Τρίπολη	234,86	53
Κατάστημα Κράτησης Χαλκίδας	Μητροπολίτου Βασιλείου & Μπολοβίνας, Τ.Κ. 34100, Χαλκίδα	545,00	127
Καταστήματα Κράτησης Χανίων	Αγιά, Τ.Κ. 73100, Χανιά, Κρήτη	2.400,00	600
Κατάστημα Κράτησης Χίου	Θεοδώρου 1, Τ.Κ. 82100, Χίος	361,90	82

Πίνακας 1: Πίνακας σωφρονιστικών καταστημάτων Ελλάδας, <https://www.ggap.gov.gr/>

Η αποτελεσματική οργάνωση και λειτουργία των Σωφρονιστικών Καταστημάτων της χώρας ανατίθεται στην Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής, που είναι η αρμόδια δημόσια δομή της Πολιτείας, που υπάγεται στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και διαρθρώνεται σε τρεις Γενικές Διευθύνσεις, και συγκεκριμένα: α) Γενική Διεύθυνση Αντεγκληματικής και Σωφρονιστικής Πολιτικής, β) Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης Καταστημάτων Κράτησης και Διαχείρισης Κρίσεων και γ) Γενική Διεύθυνση Οικονομικών Υπηρεσιών και Διοικητικής Υποστήριξης.

Για την επίτευξη της αποστολής της η Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής:

- Σχεδιάζει, επεξεργάζεται και εισηγείται τις δράσεις και τα απαιτούμενα μέτρα για την οργάνωση και σωστή λειτουργία των σωφρονιστικών καταστημάτων, συμπεριλαμβανομένων της υπηρεσιακής και πειθαρχικής κατάστασης των σωφρονιστικών υπαλλήλων, ενώ μεριμνά για την υλοποίηση εκπαιδευτικών και επιμορφωτικών προγραμμάτων των υπαλλήλων της.

- Αναλαμβάνει και προωθεί σχετικές νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές πρωτοβουλίες και παρακολουθεί την εφαρμογή τους.
- Επιλαμβάνεται παρουσιάσεων των εθνικών θέσεων αρμοδιότητάς της στα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων διεθνών οργανισμών και προωθεί την εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας στις κατευθύνσεις που τίθενται από τους εν λόγω οργανισμούς.
- Σχεδιάζει και υλοποιεί μέτρα ασφάλειας στα σωφρονιστικά καταστήματα και στις εξωτερικές φρουρές τους.
- Επεξεργάζεται και μεριμνά για την εκπαίδευση των κρατουμένων με σκοπό την ορθολογική διαχείριση της αγροτικής παραγωγής στα αγροτικά καταστήματα, με ισόρροπη μέριμνα για το περιβάλλον και την ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων.
- Ασκεί την προβλεπόμενη από το Νόμο εποπτεία του Ν.Π.Ι.Δ. ΕΠΑΝΟΔΟΣ, προκειμένου να υπάρχει ομαλή κοινωνική επανένταξη των αποφυλακισμένων κρατουμένων, καθώς και συνεχής συμπαράσταση σε εύλωτους και άπορους εξ αυτών.
- Συνεργάζεται με πανεπιστημιακές σχολές, ιδρύματα, τμήματα, ινστιτούτα και με κάθε δημόσια αρχή ή φορέα, που δραστηριοποιείται στον τομέα της εγκληματολογίας και του σωφρονισμού κρατουμένων.
- Επεξεργάζεται και εφαρμόζει, όπου κρίνεται απαραίτητο, τις εισηγήσεις του Κεντρικού Επιστημονικού Συμβουλίου Φυλακών για την βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας των Σωφρονιστικών Καταστημάτων και την ακώλυτη άσκηση των δικαιωμάτων των κρατουμένων.
- Εφαρμόζει τις διατάξεις των διεθνών συμβάσεων για τη μεταφορά αλλοδαπών καταδίκων στις χώρες τους και ημεδαπών καταδίκων στην Ελλάδα.

Απευθείας στη Γενική Γραμματέα Αντεγκληματικής Πολιτικής υπάγεται το Σώμα Επιθεώρησης και Ελέγχου Καταστημάτων Κράτησης. Επίσης, υπό την προεδρία της Γενικής Γραμματέως λειτουργεί η Κεντρική Επιτροπή Μεταγωγών⁵⁴. Η Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής καταρτίζει τον Στρατηγικό Σχεδιασμό της, σχέδιο του οποίου για το έτος 2023 παρουσίασε ο τ. Γενικός Γραμματέας, κ. Κωνσταντίνος Παπαθανασίου, ενώπιον της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής

⁵⁴ <https://www.ggap.gov.gr/>

Σωφρονιστικού Συστήματος και λοιπών Δομών Εγκλεισμού Κρατουμένων της Βουλής των Ελλήνων, βασιζόμενο στο τρίπτυχο Ασφάλεια – Υγεία – Εκπαίδευση, δεσμευόμενος μεταξύ άλλων ότι θα προχωρήσουν με εντατικούς ρυθμούς όσα έργα έχουν ήδη δρομολογηθεί (νέα Σωφρονιστικά Καταστήματα, αναβαθμίσεις υφισταμένων υποδομών, αύξηση αγροτικής παραγωγής, αναβάθμιση υλικοτεχνικού εξοπλισμού των σωφρονιστικών καταστημάτων και των υπηρετούντων σε αυτά, εκπαίδευση κρατουμένων και προσωπικού, κλπ.).

Τέλος, σε κοινοβουλευτικό επίπεδο, συνίσταται, στην αρχή κάθε τακτικής συνόδου της Βουλής, με απόφαση του Προέδρου της Βουλής, Ειδική μόνιμη επιτροπή σωφρονιστικού συστήματος και λοιπών δομών εγκλεισμού κρατουμένων, με αντικείμενο τη μελέτη, τη παρακολούθηση και την αξιολόγηση της κατάστασης του σωφρονιστικού συστήματος της χώρας, καθώς και τη κατάθεση προτάσεων για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κρατουμένων στα σωφρονιστικά καταστήματα, τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου και εν γένει τη χάραξη στρατηγικής σε θέματα σωφρονιστικής πολιτικής.

3. Υφιστάμενη (προβληματική) κατάσταση

*Ο πολιτισμός μιας χώρας φαίνεται από το επίπεδο διαβίωσης των φυλακισμένων της*⁵⁵.

Εικόνα 7: Κατάστημα Κράτησης Θεσσαλονίκης, στα Διαβατά. Πηγή: www.alt.gr. Ανάκτηση 8/2023

⁵⁵ Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι, Ρώσος συγγραφέας (1821-1881)

Είναι γνωστό τοις πάσι ότι η κατάσταση των σωφρονιστικών καταστημάτων στην Ελλάδα ήταν ανέκαθεν δυσχερής, με εγκλείστους, υπόδικους και κατάδικους, σε φυλακές «που δεν τους χωράνε», εντός παλιών κτιρίων, χωρίς βασικές υποδομές, με ελλιπές προσωπικό και τόσα άλλα προβλήματα, εκτός της χωρικής τους διάστασης, που επιχειρείται να μελετηθεί στην παρούσα εργασία, συνεπώς το μοναδικό πράγμα που δεν επιτυγχάνεται, εντός των τειχών τους, είναι ο (επιδιωκόμενος;) σωφρονισμός, ο οποίος δεν νοείται όταν η κράτηση γίνεται υπό συνθήκες απάνθρωπες και εξευτελιστικές, χωρίς μέριμνα για την εκπαίδευση, την υγεία, την απεξάρτηση, την επαγγελματική και κοινωνική αποκατάσταση. Για τον λόγο αυτό, η Ελλάδα έχει ουκ ολίγες φορές καταδικαστεί⁵⁶ από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Δ.Δ.Α.) για «απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση των κρατουμένων», γεγονός που δεν αμαυρώνει μόνο την εικόνα της Χώρας, αλλά είναι και εξαιρετικά ζημιογόνο, καθώς καλούμαστε να καταβάλουμε τεράστια ποσά σε επιδικασθείσες αποζημιώσεις. Ενδεικτικά, το χρονικό διάστημα των ετών 2008-2013, κατόπιν έκδοσης 18 καταδικαστικών σε βάρος της Χώρας αποφάσεις, το Ελληνικό Δημόσιο κλήθηκε να καταβάλει το ποσό των 1.646.017 ευρώ, πλέον των τόκων! Υπό το πρίσμα αυτό, ο νομοθέτης πρόσθεσε το άρθρο 6^Α, στον Νόμο 4985/2022⁵⁷ «Αναμόρφωση και εκσυγχρονισμός Σωφρονιστικού Κώδικα», στην παράγραφο 1 του οποίου προβλέπεται ότι «Αν η μη τήρηση κανόνων διαβίωσης των κρατουμένων, υποδίκων ή μη, σε Σωφρονιστικά Καταστήματα ή αστυνομικά κρατητήρια, όπως αυτοί καθορίζονται, ιδίως, στα άρθρα 21, 25, 27, 32 και στην παρ. 1 του άρθρου 36, στο άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου⁵⁸ και σε άλλους κανόνες του διεθνούς δικαίου για τη μεταχείριση των κρατουμένων, προσβάλλει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, ο κρατούμενος μπορεί να προσφύγει στο Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών του άρθρου 86».

Αναφορικά με το μεγαλύτερο πρόβλημα των ελληνικών σωφρονιστικών καταστημάτων, τον υπερπληθωρισμό των κρατουμένων, μια προσπάθεια

⁵⁶ ενδ. ΥΠΟΘΕΣΗ Τ. & ΑΛΛΟΙ ΚΑΤΑ ΕΛΛΑΔΑΣ, 18/5/2014 (ΑΡ. ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ 41513/12), αφορώσα το Κατάστημα Τρίπολης-μελέτη περίπτωσης (ανάλυση στο οικείο κεφάλαιο)

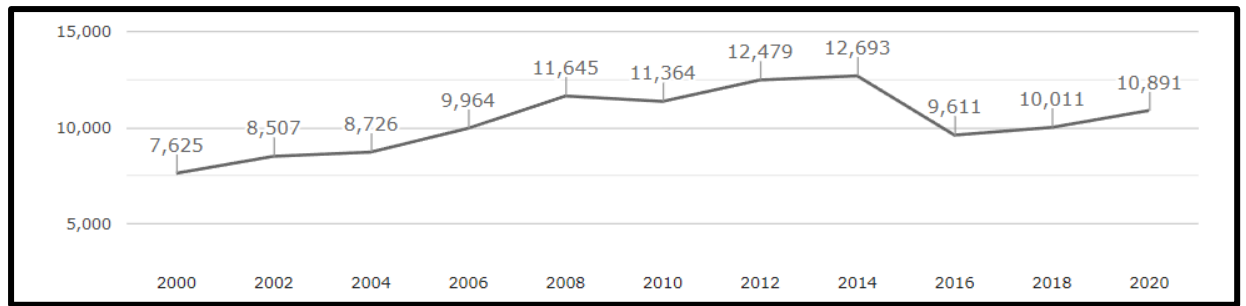
⁵⁷ ΦΕΚ 203/Α/27-10-2022

⁵⁸ Άρθρο 3 Απαγόρευση των βασανιστηρίων: *Κανείς δεν επιτρέπεται να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία.*

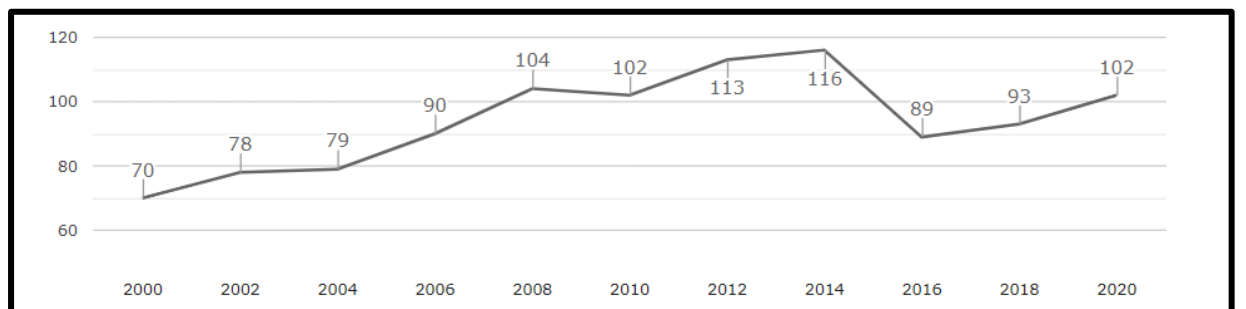
αποσυμφόρησης των φυλακών έγινε με τον Νόμο 4322/2015, τιτλοφορούμενου «*Μεταρρυθμίσεις ποινικών διατάξεων, κατάργηση των καταστημάτων κράτησης Γ' τύπου και άλλες διατάξεις*»⁵⁹, όπου στο κεφάλαιο Ε' αυτού και στο άρθρο 12, με τίτλο «*Εκτακτα μέτρα για την αποσυμφόρηση των καταστημάτων κράτησης*», αναλύονται οι όροι εφαρμογής της διάταξης αυτής. Ο νόμος αυτός είναι γνωστότερος ως «Νόμος Παρασκευόπουλου», καθώς κατατέθηκε από τον τότε Υπουργό Δικαιοσύνης, Νίκο Παρασκευόπουλο, τον Απρίλιο του 2015 και υπερψηφίστηκε με στόχο την αποσυμφόρηση των φυλακών έως έναν χρόνο από την εφαρμογή του, αλλά τελικώς παρέμεινε σε ισχύ μέχρι τις 28 Αυγούστου 2019. Ο νόμος αυτός επικρίθηκε, αν και για πρώτη φορά, από το 2007, μειώθηκε ο αριθμός των κρατουμένων κάτω από 10.000, κυρίως για την εφαρμογή του στους αποκαλούμενους «βαρυποινίτες», δηλαδή σε δράστες ειδικών εγκλημάτων, διότι μείωσε κατά πολύ τα όρια εκτίσεως των ποινών, ενδεικτικά καταδικασθείς σε 25 χρόνια κάθειρξης, αν είχε εκτίσει 8 χρόνια, αποφυλακίζονταν με διάταξη εισαγγελείας, χωρίς ιδιαίτερη αιτιολόγηση, και ότι εν τέλει δεν επιτεύχθηκε η επιδιωκόμενη αποσυμφόρηση των φυλακών, καθώς η πλειονότητα των αποφυλακισθέντων διέπραξαν, εντός της πενταετίας που προέβλεπε ο νόμος, νέα αδικήματα και καταδικάστηκαν εκ νέου. Τους πρώτους οκτώ μήνες εφαρμογής του νόμου, 1.937 κρατούμενοι απολύθηκαν, με την ροή των αποφυλακίσεων να είναι τότε 430-450 άτομα ανά μήνα, παρέμενε, όμως, το πρόβλημα του μεγάλου αριθμού των υποδίκων, οι οποίοι, λόγω της βραδύτητας στην απονομή της δικαιοσύνης, αποτελούσαν το 1/3 του συνολικού πληθυσμού των κρατουμένων.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, ο πληθυσμός των φυλακών φαίνεται να αυξάνεται από τις αρχές του 2000 μέχρι το 2014, χρονιά κατά την οποία οι κρατούμενοι υπερβαίνουν τους 12.000 πανελλαδικά. Υπάρχει μία σημαντική πτώση τα επόμενα δύο χρόνια, μέχρι και τις αρχές του 2016, όπου ήδη εφαρμόζεται ο Νόμος 4322/2015 και ο πληθυσμός θα μειωθεί περίπου κατά 3.000. Ο πληθυσμός των φυλακών θα αυξηθεί ξανά τα επόμενα χρόνια και την 1^η Ιανουαρίου του έτους 2023 ανερχόταν σε 10.526 άτομα, έχοντας εξαντλήσει την χωρητικότητα των σωφρονιστικών της καταστημάτων, την ίδια ημερομηνία, σε ποσοστό 103,4%.

⁵⁹ Ν. 4322/2015, ΦΕΚ Α' 42/27.04.2015, όπως τροποποιήθηκε.

Διάγραμμα 1: Συνολικός πληθυσμός των φυλακών, 2000-2020. Πηγή World Prison Brief.

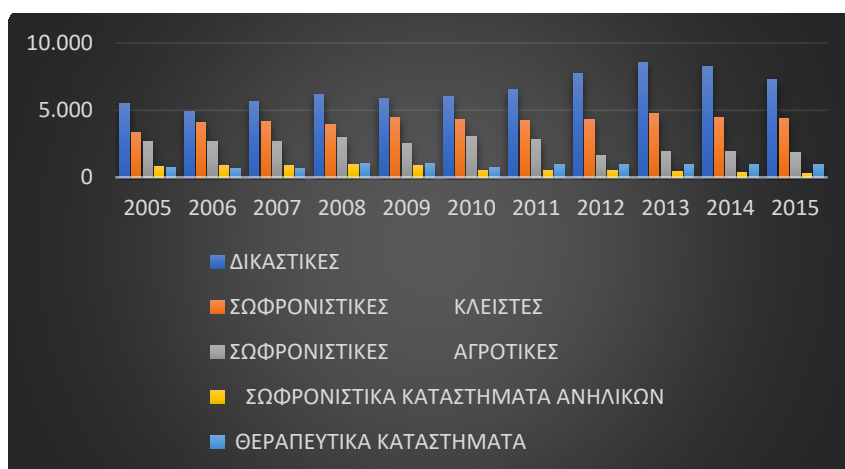
Διάγραμμα 2: Ποσοστό πληθυσμού φυλακών, 2000-2020. Πηγή World Prison Brief.

Στον παρακάτω πίνακα απεικονίζονται τα διαθέσιμα, μέχρι το έτος 2015, στοιχεία από την Ελληνική Στατιστική Εταιρεία, αναφορικά με τον πληθυσμό των κρατούμενων, διακρινόμενων ανά κρατούμενοι/υπόδικοι, ημεδαποί/αλλοδαποί και ειδική αναφορά στους ανήλικους κρατούμενους, ανά ηλικία (όπου μηδέν ή κενό, είναι από εκτιμήσεις ή μη διαθέσιμα στοιχεία).

ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Κρατούμενοι, Σύνολο	7971	7844	8170	9018	9871	10280	10864	11165	9800	11187	11576	11942	12184	11238	9654
Κρατούμενοι, ημεδαποί, σύνολο	4402	0	0	0	5634	5638	5734	5351	4392	4519	4221	4367	4708	4573	4466
Κρατούμενοι, αλλοδαποί, σύνολο	3569	0	0	0	4237	4642	5130	5814	5408	6668	7355	7575	7476	6665	5188
ΚΑΤΑΔΙΚΟΙ	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Κατάδικοι, Σύνολο	6074	6086	6149	6380	6795	7234	8004	8050	6605	7536	7441	8502	9402	8745	7039
Κατάδικοι, ημεδαποί, σύνολο	3290	0	0	0	3913	4062	4264	3983	3140	3320	2966	3049	3541	3495	3390
ΥΠΟΔΙΚΟΙ	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Υπόδικοι, Σύνολο	1897	1758	2021	2638	3076	3046	2860	3115	3195	3651	4135	3440	2782	2493	2615
Υπόδικοι, ημεδαποί, σύνολο	1112	0	0	0	1721	1576	1470	1368	1252	1199	1255	1318	1167	1078	1076
Υπόδικοι, αλλοδαποί, σύνολο	785	0	0	0	1355	1470	1390	1747	1943	2452	2880	2122	1615	1415	1539
ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΥΠΟΔΙΚΟΙ/ΚΑΤΑΔΙΚΟΙ	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ανήλικοι κρατούμενοι, Σύνολο	704	0	0	0	601	595	516	604	535	707	824	755	613	442	377
14-18 ετών	168	0	0	0	81	78	70	120	103	105	126	132	97	106	65
19-21 ετών	536	0	0	0	520	517	446	484	432	602	698	623	516	336	312
Ανήλικοι κρατούμενοι, Κατάδικοι	449	0	0	0	292	292	232	258	241	340	335	306	354	255	156
14-18 ετών	108	0	0	0	46	38	35	48	71	56	55	44	52	62	27
19-21 ετών	341	0	0	0	246	254	197	210	170	284	280	262	302	193	129
Ανήλικοι κρατούμενοι, Υπόδικοι	255	0	0	0	309	303	284	346	294	367	489	449	259	187	221
14-18 ετών	60	0	0	0	35	40	35	72	32	49	71	88	45	44	38
19-21 ετών	195	0	0	0	274	263	249	274	262	318	418	361	214	143	183

Πίνακας 2: Κρατούμενοι/ες, κατάδικοι/υπόδικοι, οι οποίοι παρέμειναν στα Καταστήματα Κρατήσης κατά την 31 Δεκεμβρίου εκάστου έτους, πηγή ΕΛΣΤΑΤ, ίδια επεξεργασία.

Στο κατωτέρω γράφημα απεικονίστηκε ο αριθμός των καταδίκων, που κρατήθηκαν κατά τη διάρκεια κάθε έτους, ανά είδος καταστήματος κράτησης.

Γράφημα 1: Πηγή ΕλσΣΤΑΤ, ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 9/2023.

Συγκρίνοντας τα ανωτέρω στοιχεία με τα στατιστικά στοιχεία κρατουμένων, που συλλέγει η Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής, κατά τα έτη 2015-2023, ο συνολικός αριθμός κρατουμένων (κατάδικοι-υπόδικοι), με μικρές αυξομειώσεις, φαίνεται να σταθεροποιείται κοντά στις 10.500, όπως απεικονίζεται στο παρακάτω γράφημα.

Γράφημα 2: Πηγή <https://www.ggap.gov.gr/>, ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 9/2023.

Η συνεχής αύξηση των κρατουμένων επέφερε την υπέρβαση του ποσοστού χωρητικότητας των κτιρίων των ελληνικών φυλακών σε μεγάλο βαθμό, ενδεικτικά στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Ιωαννίνων το ποσοστό πληρότητας ανερχόταν, στις

18/7/2023, σε ποσοστό 143,94%, στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Κω σε ποσοστό 158,93%, στο Ειδικό Σωφρονιστικό Κατάστημα Νέων Βόλου σε ποσοστό 177,78% και στο Σωφρονιστικό Κατάστημα της μελέτης περίπτωσης, δηλαδή της Τρίπολης στο δυσθεώρητο ποσοστό 233,96%, με διαθέσιμες θέσεις 53, φιλοξενεί 124 κρατούμενους!

Σωφρονιστικό Κατάστημα	Εμβαδό	Συνολικές Θέσεις	Θέσεις Αντρών	Θέσεις Ανηλίκων	Θέσεις Νεαρών Ενηλίκων	Θέσεις Γυναίκων	Θέσεις Αγροτικών	Θέσεις Απεξάρτησης	Κρατούμενοι	Πληρότ. Αριθμός	Πληρότ. Ποσοστό
ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΑΓΙΑΣ ΧΑΝΙΩΝ	988,20	178	0	0	0	0	178	0	107	-71	60,11%
ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	1.280,45	308	0	0	0	0	308	0	165	-143	53,57%
ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΤΙΡΥΝΘΑΣ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	1.312,25	302	0	0	0	0	302	0	159	-143	52,65%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ ΥΛΙΚΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ	144,10	32	32	0	0	0	0	0	30	-2	93,75%
ΕΙΔΙΚΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΝΕΩΝ ΑΥΛΩΝΑ	1.073,77	217	39	0	178	0	0	0	281	64	129,49%
ΕΙΔΙΚΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΝΕΩΝ ΒΟΛΟΥ	232,80	54	0	0	54	0	0	0	96	42	177,78%
ΕΙΔΙΚΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΝΕΩΝ ΚΑΣΣΑΒΕΤΕΙΑΣ	1.191,11	274	0	0	63	0	211	0	156	-118	56,93%
ΕΠΙΛΟΓΗ-ΚΕΝΤΡΟ ΑΠΕΞΑΡΤΗΣΗΣ ΤΟΞΙΚΟΜΑΝΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΕΛΕΩΝΑ ΘΗΒΩΝ	432,00	96	0	0	0	0	0	96	22	-74	22,92%
ΕΙΔΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΥΓΕΙΑΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ	1.159,06	253	253	0	0	0	0	0	113	-140	44,66%
ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΟ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ	1.236,34	261	261	0	0	0	0	0	220	-41	84,29%
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΑΙΚΑΡΝΑΣΣΟΥ	840,00	210	210	0	0	0	0	0	201	-9	95,71%
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΑΜΦΙΣΣΑΣ *	427,94	90	90	0	0	0	0	0	117	27	130,0%
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	2.400,00	600	600	0	0	0	0	0	565	-35	94,17%
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΛΕΩΝΑ ΘΗΒΩΝ	2.821,03	655	0	0	0	625	30	0	334	-321	50,99%
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΔΟΜΟΚΟΥ	2.400,00	600	600	0	0	0	0	0	608	8	101,33%
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	1.645,15	358	259	0	0	15	0	84	400	42	111,73%
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	294,94	66	66	0	0	0	0	0	95	29	143,94%
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	860,85	138	138	0	0	0	0	0	187	49	135,51%
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ	721,30	162	162	0	0	0	0	0	293	131	180,86%
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ	188,30	46	16	30	0	0	0	0	48	2	104,35%
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ I	5.589,83	1222	1222	0	0	0	0	0	1563	341	127,91%
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ II	849,23	174	48	0	0	126	0	0	182	8	104,6%
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΩ	249,16	56	56	0	0	0	0	0	89	33	158,93%
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΛΑΡΙΣΑΣ	2.569,39	554	554	0	0	0	0	0	622	68	112,27%
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΜΑΛΑΝΔΡΙΝΟΥ	1.845,00	431	431	0	0	0	0	0	403	-28	93,5%
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΝΑΥΠΛΙΟΥ	1.116,00	273	273	0	0	0	0	0	376	103	137,73%
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΝΕΑΠΟΛΗΣ	201,98	45	42	0	0	3	0	0	71	26	157,78%
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΝΙΓΡΙΤΑΣ ΣΕΡΡΩΝ	2.350,00	600	600	0	0	0	0	0	721	121	120,17%
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΠΑΤΡΑΣ	2.088,51	446	446	0	0	0	0	0	463	17	103,81%
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	2.400,00	600	600	0	0	0	0	0	579	-21	96,5%
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΤΡΙΠΟΛΗΣ	234,86	53	53	0	0	0	0	0	124	71	233,96%
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΧΑΛΚΙΔΑΣ	545,00	127	127	0	0	0	0	0	162	35	127,56%
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΧΑΝΙΩΝ	2.400,00	600	600	0	0	0	0	0	580	-20	96,67%
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΧΙΟΥ	361,90	82	82	0	0	0	0	0	124	42	151,22%
ΣΥΝΟΛΟ	44.440,45	10163	7860	30	295	769	1029	180	10256		

Σημείωση:
Επήλθε μεταβολή στις συνολικές θέσεις κρατούμενων του Σωφρονιστικού Καταστήματος Αμφισσας από 120 σε 90.

Πίνακας 3: Πίνακας χωρητικότητας ελληνικών σωφρονιστικών καταστημάτων, Ανάκτηση 8/2023. Πηγή <https://www.ggap.gov.gr/statistika-stoixeia-kratoumenon/>

Η κτιριακή κατάσταση των σωφρονιστικών καταστημάτων είναι το δεύτερο μεγαλύτερο πρόβλημα στη σωφρονιστική οργάνωση της Χώρας. Σύμφωνα με δηλώσεις της τέως Γραμματέως Αντεγκληματικής Πολιτικής, κ. Σοφίας Νικολάου, τον Ιανουάριο του 2021 έτους, 26 από τα 34 καταστήματα κράτησης ήταν αυθαίρετα και δεν μπορούσε να εκδοθεί ούτε άδεια εργασιών για την συντήρηση ή/και αναβάθμισή τους! Τα οκτώ (8) νόμιμα καταστήματα κράτησης είναι στο Μαλανδρίνο, που λειτούργησε τον Ιούλιο 2001 έτους, στα Τρίκαλα, που λειτούργησε τον Ιούλιο 2006 έτους, στον Δομοκό, με έτος λειτουργίας το 2007 έτος, οι γυναικείες φυλακές στον Ελεώνα Θήβας, που λειτούργησαν τον Μάιο του 2008 έτους, στα Γρεβενά με έναρξη λειτουργίας τον Ιούνιο του ίδιου έτους, το Κέντρο Κράτησης Νιγρίτας, που

λειτουργήσε τον Οκτώβριο 2010 έτους, το Κέντρο Κράτησης Χανίων, με έναρξη λειτουργίας τον Δεκέμβριο 2012 έτους και η νέα πτέρυγα στο Κέντρο Κράτησης Λάρισας, μεταξύ 2010 και 2011.

Με την δημοσίευση του Νόμου 4759/2020 «*Εκσυγχρονισμός της Χωροταξικής και Πολεοδομικής Νομοθεσίας και άλλες διατάξεις*»⁶⁰, προβλέφθηκε στο άρθρο 84 παρ. 1 εδ.β «*Ακίνητα Δημοσίου Τροποποίηση της παρ. 1 του άρθρου 114 του ν. 4495/2017*» ότι «*στις διατάξεις του παρόντος άρθρου, κατά παρέκκλιση όσων ορίζονται στο άρθρο 89 (Επανεπιβολή απαλλοτρίωσης), υπάγονται οι αυθαίρετες κατασκευές ή αλλαγές χρήσης σε κτίρια και εγκαταστάσεις: (...) β) που στεγάζουν υποδομές δικαιοσύνης και ανήκουν στο Δημόσιο ή στο Ταμείο Χρηματοδότησης Δικαστικών Κτιρίων ή σε νομικά πρόσωπα που εποπτεύονται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, καθώς και σωφρονιστικά καταστήματα κράτησης ή ιδρύματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη που ανήκουν στο Δημόσιο ή στο Ταμείο Χρηματοδότησης Δικαστικών Κτιρίων(...)*», προστέθηκαν, δηλαδή, και τα σωφρονιστικά καταστήματα κράτησης στις ευεργετικές διατάξεις του Νόμου.⁶¹ Σημειώνεται στο σημείο αυτό, ότι εκτός από την ένταξη στον Νόμο για τις αυθαίρετες κατασκευές και την αναβάθμιση των παλαιών κτιρίων των καταστημάτων κράτησης, η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ) απεφάνθη ότι η ίδρυση νέας φυλακής, επέκταση ή μετεγκατάστασή της, δεν επιτρέπεται να γίνει, αν δεν εντάσσεται σε εθνικό ή κατά τομέα χωροταξικό σχεδιασμό. Ύστερα από αίτηση ακυρώσεως των κατοίκων της Ανδρίτσαινας, στην οποία είχε ευδοκιμήσει το σχέδιο κατασκευής νέας φυλακής, σε δασική έκταση 360 στρεμμάτων, ακυρώθηκαν οι σχετικές υπουργικές αποφάσεις, καθώς η πλειοψηφία του ΣτΕ έκρινε ότι «*το σύστημα των φυλακών και των σωφρονιστικών καταστημάτων της Χώρας, πρέπει πλέον του ειδικού σχεδιασμού, να βασίζεται σε χωροταξικό σχεδιασμό. Και αυτό, γιατί, η διάταξη των φυλακών στη Χώρα πρέπει να είναι το αποτέλεσμα διαφόρων επί μέρους πολιτικών και να ικανοποιεί πολλαπλά νόμιμα κριτήρια, όπως είναι η εκπλήρωση των σκοπών της σωφρονιστικής πολιτικής, η ασφάλεια των φυλακών και των κρατουμένων αλλά και η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και των όμορων οικισμών*»⁶²

⁶⁰ Ν.4759/2020, ΦΕΚ Α 245/9.4.2020, όπως τροποποιήθηκε.

⁶¹ Προ ισχύσασα μορφή άρθρου 84 παρ. 1 εδ. β «*(...) β) που στεγάζουν υποδομές δικαιοσύνης και ανήκουν στο Δημόσιο ή στο Ταμείο Χρηματοδότησης Δικαστικών Κτιρίων ή σε νομικά πρόσωπα που εποπτεύονται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (...)*».

⁶² ΣτΕ 3249/2000, ΝΟΜΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ) για τα Καταστήματα Κράτησης

Με τις διατάξεις του Συντάγματος, ιδίως με το άρθρο 24 παρ. 1 και 6, το φυσικό και το πολιτιστικό περιβάλλον έχει αναχθεί σε αυτοτελώς προστατευόμενο αγαθό. Τα αρμόδια όργανα του Κράτους οφείλουν να προβαίνουν σε θετικές ενέργειες για την αποτελεσματική διαφύλαξη του αγαθού αυτού και, ειδικότερα, να λαμβάνουν τα απαιτούμενα νομοθετικά και διοικητικά, προληπτικά και κατασταλτικά, μέτρα, παρεμβαίνοντας στον αναγκαίο βαθμό στην οικονομική ή άλλη ατομική ή συλλογική δραστηριότητα. Κατά τη λήψη των ανωτέρω μέτρων, τα όργανα της νομοθετικής και εκτελεστικής λειτουργίας οφείλουν να σταθμίζουν και άλλους παράγοντες, αναγόμενους στο γενικότερο εθνικό και δημόσιο συμφέρον, η επιδίωξη όμως των σκοπών αυτών και η στάθμιση των προστατευόμενων αντίστοιχων εννόμων αγαθών πρέπει να συμπορεύεται προς την υποχρέωση της Πολιτείας να μεριμνά για την προστασία του περιβάλλοντος κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να εξασφαλίζεται βιώσιμη ανάπτυξη. Περαιτέρω, από τις διατάξεις των άρθρων 24 παρ. 1 και 2, 79 παρ. 8 και 106 παρ. 1 του Συντάγματος συνάγεται ότι ο χωροταξικός σχεδιασμός, ο οποίος αποτελεί τη χωρική έκφραση των προγραμμάτων οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, ανήκει στην αρμοδιότητα του κράτους, το οποίο υποχρεούται, σύμφωνα με τις αρχές και τα πορίσματα της επιστήμης της χωροταξίας, να λαμβάνει τα αναγκαία για τον ορθολογικό χωροταξικό σχεδιασμό μέτρα, προκειμένου να διασφαλίζεται η προστασία του περιβάλλοντος, οι κατά το δυνατόν βέλτιστοι όροι διαβίωσης του πληθυσμού και η οικονομική ανάπτυξη σύμφωνα με την αρχή της αειφορίας⁶³.

Ο κοινός νομοθέτης, ευθυγραμμιζόμενος με την ανωτέρω συνταγματική επιταγή για τη χωροταξική αναδιάρθρωση της χώρας, είχε θεσπίσει αρχικώς τον Νόμο 360/1976⁶⁴ και στη συνέχεια τον Νόμο 2742/1999⁶⁵, τιτλοφορούμενος «Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις», καθορίζοντας για πρώτη φορά ένα

⁶³ ΣτΕ 4966/2014 ΝΟΜΟΣ

⁶⁴ ΦΕΚ Α/151/1976

⁶⁵ ΦΕΚ Α/207/7.10.1999

συστηματικό πλαίσιο διαμόρφωσης του χωροταξικού σχεδιασμού, για όλη την επικράτεια, το οποίο στηριζόταν σε τρία επίπεδα. Στο ανώτατο επίπεδο εντασσόταν το Γενικό Πλαίσιο, που αφορούσε τη μακροπρόθεσμη χωρική ανάπτυξη του εθνικού χώρου και τα Ειδικά Πλαίσια, σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 1 του ν. 2742/99, τα οποία εξειδίκευαν και συμπλήρωναν τις κατευθύνσεις του Γενικού Πλαισίου για ορισμένες περιοχές ή τομείς και ο σχεδιασμός συμπληρωνόταν με τα Περιφερειακά Πλαίσια, που καταρτίζονταν για κάθε περιφέρεια της χώρας.

Βάσει του νόμου αυτού την περίοδο 2008-2011, θεσμοθετήθηκαν για πρώτη φορά χωροταξικά σχέδια εθνικού επιπέδου, με τα οποία παρέχονται οι γενικές κατευθύνσεις χωρικής ανάπτυξης και οργάνωσης της χώρας, το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΓΠΧΣΑΑ)⁶⁶ και οι ειδικές χωροταξικές κατευθύνσεις για ορισμένους τομείς ή κλάδους παραγωγικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων εθνικού επιπέδου και συγκεκριμένα, τα Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ) για τα Καταστήματα Κράτησης⁶⁷, τη Βιομηχανία⁶⁸, τον Τουρισμό, όπως ισχύει μετά την αναθεώρηση⁶⁹, τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ)⁷⁰ και τις Υδατοκαλλιέργειες⁷¹. Με τη θεσμοθέτηση των Ειδικών Πλαισίων εξειδικεύονται οι κατευθύνσεις του Γενικού Πλαισίου και επιτυγχάνεται η χωρική διάρθρωση ορισμένων τομέων και κλάδων παραγωγικών δραστηριοτήτων εθνικής σημασίας⁷².

Ο ισχύων-ύστερα από καταργήσεις και τροποποιήσεις νόμων και διατάξεων-Νόμος 4759/2020⁷³, προβλέπει στο άρθρο 7 παρ. 1 ότι *«τα Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια αποτελούν σύνολα κειμένων και διαγραμμάτων, με τα οποία προσδιορίζονται κατευθύνσεις σε εθνικό επίπεδο και, όπου απαιτείται, ρυθμίσεις, ιδίως, για: α) τη χωρική διάρθρωση και δομή του οικιστικού δικτύου της Χώρας, β) τη χωρική διάρθρωση τομέων ή κλάδων παραγωγικών δραστηριοτήτων και γενικότερα τομέων ανάπτυξης εθνικής*

⁶⁶ ΦΕΚ Α'/128/3.7.2008

⁶⁷ ΦΕΚ 1575/Β'/28.11.2001.

⁶⁸ ΦΕΚ ΑΑΠ/151/13.4.2009

⁶⁹ ΦΕΚ 3155/Β'/12.12.2013

⁷⁰ ΦΕΚ 2464/Β'/3.12.2008

⁷¹ ΦΕΚ 2505/Β'/2011

⁷² Α. Γουργιώτης- Γ. Τσιλιμίγκας. Μια νέα προσέγγιση για το χωροταξικό σχεδιασμό στην Ελλάδα. Επιστημονικό περιοδικό αειχώρος.2016

⁷³ ΦΕΚ Α/245/9.12.2020. Επανεκτυπώθηκε λόγω λάθους

σημασίας, γ) τη χωρική διάρθρωση δικτύων και υπηρεσιών τεχνικής και διοικητικής υποδομής, δ) τη διαμόρφωση πολιτικής γης, ε) την προστασία του πολιτιστικού και φυσικού τοπίου, στ) τη χωρική ανάπτυξη και οργάνωση περιοχών του εθνικού χώρου που έχουν ιδιαίτερη σημασία από χωροταξική, περιβαλλοντική, αναπτυξιακή ή κοινωνική άποψη, όπως είναι οι παράκτιες, νησιωτικές, ορεινές και προβληματικές περιοχές, ζ) την προώθηση σχεδίων, προγραμμάτων ή έργων χωρικής ανάπτυξης μείζονος σημασίας ή και διακρατικής ή διαπεριφερειακής εμβέλειας», συνοδευόμενα από πρόγραμμα ενεργειών και προτεραιοτήτων, στο οποίο εξειδικεύονται οι απαιτούμενες για την εφαρμογή τους ενέργειες και δράσεις, το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσής τους, καθώς και οι φορείς εφαρμογής τους.

Τα Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια, σύμφωνα με την παράγραφο 2, εκπονούνται υπό την εποπτεία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, λαμβάνοντας υπόψη την Εθνική Χωρική Στρατηγική, το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης, το Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής και το Εθνικό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα, το Εθνικό Σχέδιο Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή, το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα, την Εθνική Πολιτική Μείωσης Κινδύνου Καταστροφών, τις διεθνείς, ευρωπαϊκές και εθνικές πολιτικές για την προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και άλλα γενικά ή ειδικά προγράμματα εθνικής ή διαπεριφερειακής κλίμακας που επηρεάζουν σημαντικά τη διάρθρωση και ανάπτυξη του εθνικού χώρου, ιδίως στον τομέα, στο πεδίο ή στον τύπο περιοχής που αποτελεί, κατά περίπτωση, το αντικείμενο ρύθμισης κάθε Πλαισίου, καθώς και ενωσιακές πολιτικές και στρατηγικές που επηρεάζουν τη διάρθρωση και ανάπτυξή του.

Σύμφωνα με την παράγραφο 3, τα Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια υπόκεινται σε διαδικασία Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και εγκρίνονται μαζί με τις στρατηγικές μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας και των κατά περίπτωση αρμόδιων Υπουργών, αφού διατυπωθεί γνώμη και από το Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας, σχετικά με το περιεχόμενο των εκπονούμενων Ειδικών Χωροταξικών Πλαισίων εντός συγκεκριμένης προθεσμίας, η άπρακτη πάροδος της οποίας δεν εμποδίζει την πρόοδο της διαδικασίας.

Στην παράγραφο 5 ορίζεται ότι «τα *Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια* δεν αναθεωρούνται, προτού παρέλθει πενταετία από την έγκριση ή την προηγούμενη αναθεώρησή τους. Κατ' εξαίρεση, πριν από την πάροδο της πενταετίας είναι δυνατή η τροποποίησή τους, με στόχο τη βελτίωση και επικαιροποίησή τους, προκειμένου να: α) αντιμετωπιστούν ζητήματα που ανακύπτουν από την προώθηση ή εφαρμογή προγραμμάτων διεθνούς, ευρωπαϊκού, διασυνοριακού, διακρατικού ή διαπεριφερειακού χαρακτήρα, β) αντιμετωπιστούν εξαιρετικές ανάγκες από φυσικές ή τεχνολογικές καταστροφές και κινδύνους, γ) επέλθουν τυχόν ήσσονες αλλαγές που απαιτούνται για την επίτευξη των αποτελεσμάτων τους, εφόσον από τις εκθέσεις αξιολόγησης προκύπτει ότι η εφαρμογή τους δεν έχει οδηγήσει στα αποτελέσματα που επιδιώκονται, δ) προσαρμοσθούν σε νομοθετικές τροποποιήσεις μεταγενέστερες της έγκρισής τους, ε) ενσωματώσουν προτάσεις Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων μέσω της ανάδρασης και στ) ενσωματωθούν νέα αρχαιολογικά δεδομένα και τυχόν επικαιροποιημένο θεσμικό πλαίσιο προστασίας των υφιστάμενων αρχαιοτήτων και μνημείων». Την περίοδο αυτή όλα τα παραπάνω πλαίσια είναι σε διαδικασία αναθεώρησης δεδομένου ότι έχει παρέλθει βάσει του Ν.4759/2020 ο χρόνος αναθεώρησής τους.

Ως ανωτέρω ελέχθη, το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο Καταστημάτων Κράτησης αποτελεί το πρώτο Ειδικό Πλαίσιο που θεσμοθετήθηκε κυρίως λόγω της πιεστικής ανάγκης για τη δημιουργία νέων φυλακών και κατά το ακριβές λεκτικό του νομικού κειμένου «*αποσκοπεί στην διαμόρφωση κατευθύνσεων σε εθνικό επίπεδο για την χωροθέτηση των Καταστημάτων Κράτησης, με στόχο την προώθηση των αρχών του Σωφρονιστικού Κώδικα, την κάλυψη αναγκών συμπλήρωσης των υποδομών και τη βέλτιστη γεωγραφική κατανομή τους κατά τρόπο ώστε να εξυπηρετείται αποτελεσματικότερα ο πληθυσμός, να καλύπτονται οι ανάγκες των καταστημάτων κράτησης σε υποδομές και υπηρεσίες καθώς και να ελαχιστοποιείται το κοινωνικό, οικονομικό και περιβαλλοντικό κόστος.*⁷⁴».

Το άρθρο 2 αναφέρεται στα κριτήρια χωροθέτησης των καταστημάτων κράτησης και διαιρείται σε τρία (3) μέρη, υπό το στοιχείο Α, αναφέρεται στα κριτήρια συμπλήρωσης των υποδομών (υφιστάμενων και ήδη προγραμματισμένων) της Χώρας σε καταστήματα κράτησης και κατανομή τους σε Εθνικό επίπεδο και η δυνατότητα τους

⁷⁴ Άρθρο 1

να προσεγγίσουν τα νέα σωφρονιστική πρότυπα, με ειδικότερες αναλύσεις για τα Γενικά Καταστήματα Κράτησης, τα Θεραπευτικά Καταστήματα Κράτησης (γενικά νοσοκομεία, θεραπευτήρια για ψυχασθενείς και καταστήματα για τοξικομανείς) και την αναγκαιότητα να υπάρχει τουλάχιστον ένα κατάστημα κράτησης στην ευρύτερη περιοχή της έδρας κάθε Εφετείου (με κριτήρια χρονοαπόστασης που ορίζονται στο δεύτερο μέρος του άρθρου), με ειδική αναφορά στο νησιωτικό χώρο, αφού συνεκτιμηθεί και το αναπτυξιακό όφελος από την εγκατάσταση του καταστήματος κράτησης σε κάποιο νησί. Στο υπό στοιχείο Β, αναλύονται τα κριτήρια χωροθέτησης νέων καταστημάτων κράτησης σε επίπεδο περιφέρειας, λαμβάνοντας και πάλι υπόψη την ευρύτερη περιοχή της έδρας κάθε Εφετείου, τη συμβατότητα με υφιστάμενες ή προγραμματισμένες χρήσεις γης, ανάλογα με το είδος του καταστήματος κράτησης, το χαμηλότερο κατά περίπτωση περιβαλλοντικό, κατασκευαστικό και λειτουργικό κόστος, πολύ σημαντική κρίνεται η αποδοχή της τοπικής κοινωνίας και η κατάλληλη λειτουργική σύνδεση των καταστημάτων κράτησης με το οικιστικό δίκτυο, διακρίνοντας αν πρόκειται χωροθετηθεί γενικό, ειδικό ή θεραπευτικό κατάστημα κράτησης. Τέλος, στο υπό στοιχείο Γ μέρος περιγράφεται η διαδικασία επιλογής του κατάλληλου γηπέδου για την κατασκευή του καταστήματος κράτησης, λαμβάνοντας ως δεδομένο ότι οι κατευθύνσεις του παρόντος ειδικού πλαισίου θα εξειδικευτούν από τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού (περιφερειακά και ρυθμιστικά σχέδια, Γ.Π.Σ. ή Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.), αλλά προβλέπει ότι μέχρι να συντελεστεί αυτό, το κατάλληλο γήπεδο θα επιλεγεί ύστερα από καταγραφή του συνόλου των εκτάσεων του δημοσίου, θα ακολουθήσει προεπιλογή κάποιου εξ' αυτών, βάσει ειδικής μελέτης, όπως η εναρμόνιση με τους στόχους του πλαισίου, οι τυχόν επιπτώσεις στο φυσικό ή ανθρωπογενές περιβάλλον και η διερεύνηση της απαιτούμενης κοινωνικής συναίνεσης.

Στο άρθρο 3, περιγράφεται το πρόγραμμα δράσης για τα έτη 2001-2016, αναλυόμενο στον καθορισμό των προγραμματικών μεγεθών και την κατανομή τους σε επίπεδο περιφέρειας, την εξειδίκευση των ενεργειών σε επιμέρους προγράμματα και το χρονικό προγραμματισμό των παραπάνω ενεργειών και των εκταμιεύσεων.

Αριθμός θέσεων που διατηρούνται σε υφιστάμενες υποδομές

σε Γενικά Καταστήματα Κράτησης	σε Θεραπευτικά Καταστήματα Κράτησης	σε Αγροτικές Φυλακές	σε στρατιωτικές φυλακές	Σύνολο
2.299	360	666	22	3.347

Πίνακας 2.

Το προγραμματικό μέγεθος σε θέσεις κρατουμένων σε Γενικά Καταστήματα Κράτησης σε Θεραπευτικά Καταστήματα Κράτησης

σε Γενικά Καταστήματα Κράτησης	σε Θεραπευτικά Καταστήματα Κράτησης	σε Αγροτικές Φυλακές	σε στρατιωτικές φυλακές	Σύνολο
7.059	1.260	666	22	9.007

Πίνακας 3.

Ανάγκες δημιουργίας νέων θέσεων κράτησης σε Γενικά Καταστήματα Κράτησης σε Θεραπευτικά Καταστήματα Κράτησης

σε Γενικά Καταστήματα Κράτησης	σε Θεραπευτικά Καταστήματα Κράτησης	σε Αγροτικές Φυλακές	σε στρατιωτικές φυλακές	Σύνολο
4.760	900	0	0	5660

Πίνακας 4.

Ανάγκες δημιουργίας νέων Καταστημάτων Κράτησης

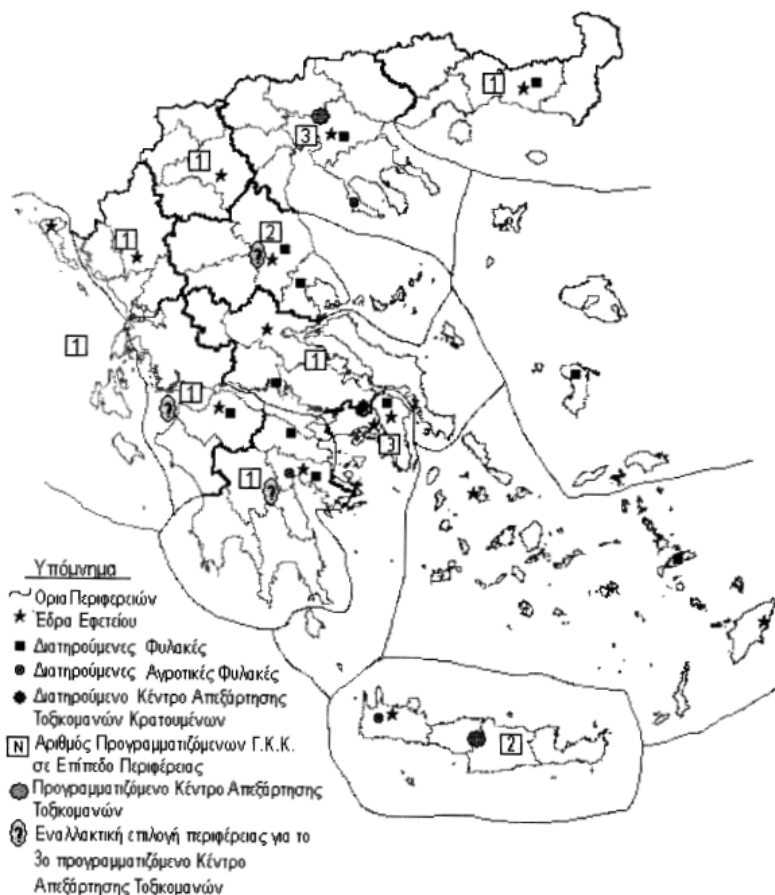
σε Γενικά Καταστήματα Κράτησης	σε Θεραπευτικά Καταστήματα Κράτησης	σε Αγροτικές Φυλακές	σε στρατιωτικές φυλακές	Σύνολο
17	3	0	0	20

Πίνακας 5.

Κατανομή νέων Καταστημάτων Κράτησης ανά περιφέρεια

Περιφέρεια	Ανάγκες δημιουργίας νέων Γενικών Καταστημάτων Κράτησης	Ανάγκες δημιουργίας νέων Θεραπευτικών Καταστημάτων Κράτησης
Αττικής	3	
Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης	1	
Κεντρικής Μακεδονίας	3	1
Δυτικής Μακεδονίας	1	
Ηπείρου	1	
Θεσσαλίας	2	*(1)
Ιονίων Νήσων	1	
Δυτικής Ελλάδας	1	*(1)
Στερεάς Ελλάδας	1	
Πελοποννήσου	1	*(1)
Βορείου Αιγαίου	0	
Νοτίου Αιγαίου	0	
Κρήτης	2	1
Γενικό Σύνολο:	17	3

Πίνακας 4: Υφιστάμενα μεγέθη και κατανομή αναγκών δημιουργίας νέων καταστημάτων κράτησης. Πηγή: Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο Καταστημάτων Κράτησης

Χάρτης 1: Προγραμματιζόμενες υποδομές καταστημάτων κράτησης. Πηγή: Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο Καταστημάτων Κράτησης

Α/Α	Κατάστημα Κράτησης	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Σύνολο
1	Γ. Κ. Κ. Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και			350														6700
2	Γ. Κ. Κ. Περιφέρειας Αττικής I ¹²	350																6700
3	Γ. Κ. Κ. Περιφέρειας Αττικής II			350														6700
4	Γ. Κ. Κ. Περιφέρειας Αττικής III			350														6700
5	Γ. Κ. Κ. Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας I	350																6700
6	Γ. Κ. Κ. Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας			350														6700
7	Γ. Κ. Κ. Περιφέρειας Ηπείρου			350														6700
8	Γ. Κ. Κ. Περιφέρειας Θεσσαλίας I		350															6700
9	Γ. Κ. Κ. Περιφέρειας Θεσσαλίας II			350														6700
10	Γ. Κ. Κ. Περιφέρειας Ιονίων Νήσων		350															6700
11	Γ. Κ. Κ. Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας I			350														6700
12	Γ. Κ. Κ. Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας II			350														6700
13	Γ. Κ. Κ. Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας III			350														6700
14	Γ. Κ. Κ. Περιφέρειας Κρήτης I	350																6700
15	Γ. Κ. Κ. Περιφέρειας Κρήτης II		350															6700
16	Γ. Κ. Κ. Περιφέρειας Πελοποννήσου ¹²		350															6700
17	Γ. Κ. Κ. Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας			350														6700
18	Κ. Απεξάρτησης Τοξικομανών Β. Ελλάδας	3000																7200
19	Κ. Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρήτης			350														7200
20	Κ. Απεξάρτησης Τοξικομανών I			350														7200
21	Διατρωμένα Καταστήματα Κράτησης																	10500
	Σύνολο	4050	13900	26150	46000	45400	1000	1100	800	900	1700	500	600	800	900	1700	500	146000 ²

Διαδικασίες Εξέυρεσης Γηπέδου³
 Λοιπές διαδικασίες (μελέτη, έκδοση οικοδομικής άδειας κ.λ.π.)
 Κατασκευή Καταστήματος Κράτησης
 Εργασίες Περιοδικής Συντήρησης, Εκσυγχρονισμού και Επέκτασης Υφιστάμενων Υποδομών

Πίνακας 5: Χρονοδιάγραμμα ενεργειών και εκταμιεύσεων. Πηγή: Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο Καταστημάτων Κράτησης

Τέλος, στο άρθρο 4, προβλέπεται η αναθεώρηση του προγράμματος δράσης, κατά τη διαδικασία αξιολόγησής του, τότε στο πλαίσιο των διατάξεων του άρθρου 7 παρ. 5 και 6 του νόμου 2742/1999, τώρα κατά τις παραγράφους 4 και 5 του άρθρου 7 του νόμου 4759/2020, με κριτήριο την εξέλιξη του αριθμού των κρατουμένων σε σχέση με τα προγραμματικά μεγέθη του παρόντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ Σωφρονιστικό κατάστημα Τρίπολης

1.Ιστορική εξέλιξη του Δήμου Τρίπολης

Για να γίνει καλύτερα κατανοητή η θέση της πόλης σε σχέση με το σωφρονιστικό κατάστημα της Τρίπολης, δέον όπως γίνει μια σύντομη ιστορική αναδρομή της πολεοδομικής εξέλιξης αυτής, με ειδική αναφορά και σε άλλα κτίρια, που χρησίμευαν, κατά περιόδους σαν χώροι κράτησης.

Η ιστορία της πόλης της Τρίπολης είναι γνωστή και πλούσια. Η Τρίπολη ως τοπωνύμιο εμφανίζεται για πρώτη φορά το 1467 στην καταγραφή του Βενετού χρονογράφου Stefano Magno ως ερειπωμένο φρούριο. Αναφέρεται με την επωνυμία Drobolitza που αποτελεί και τον αρχαιότερο τύπο του τοπωνυμίου. Το 1547 εμφανίζεται για πρώτη φορά σε χάρτη και συγκεκριμένα στο χάρτη του Ιάκωβου Gastaldi που αποτελεί και τον αρχαιότερο χάρτη της σύγχρονης Ελλάδας⁷⁵. Η πολεοδομική εξέλιξη της πόλης επηρεάστηκε σαφέστατα μετά την ολοκληρωτική της καταστροφή από τον Ιμπραήμ το 1828, όταν αποχώρησε με τα στρατεύματά του από το Μοριά. Ήταν τέτοιο το μένος του Ιμπραήμ κατά της Τριπολιτσάς που όρκισε τους στρατιώτες του, προτού μπουν στην πόλη, να μην αφήσουν τίποτα χρήσιμο όρθιο, από άλλες πηγές, δε, αναφέρεται ότι ο Ιμπραήμ διέταξε να σπείρουν αλάτι στην πόλη προκειμένου να καταστεί η γη άγονη και μη πρόσφορη για καλλιέργειες και ο τόπος ακατάλληλος για να κατοικηθεί⁷⁶. Οι κάτοικοι της Τρίπολης, όταν επέστρεψαν στα σπίτια τους, αποφάσισαν να στραφούν προς τη Γενική Γραμματεία του Κράτους και με επιστολή τους ζήτησαν βοήθεια ώστε να επαναφέρουν την πόλη τους στην προηγούμενη και αν είναι δυνατόν σε καλύτερη κατάσταση. Ο Καποδίστριας επισκέφτηκε την πόλη, τον Μάρτιο του έτους 1828 και ανέθεσε τη δημιουργία του τοπογραφικού σχεδίου της πόλης το 1828 στο Σταμάτη Βούλγαρη και το Γάλλο Garnot, λοχαγό του μηχανικού στο εκστρατευτικό σώμα του Μοριά. Φαίνεται να είναι τόσο δύσκολη η κατάσταση της πόλης, όπου ο Άγγλος περιηγητής Τραντ, που την επισκέφθηκε, περιγράφει μεταξύ άλλων «*Η Τρίπολις*

⁷⁵ Κ. Σκιντζής. Διπλωματική εργασία: ΤΡΙΠΟΛΗ: Πόλη Ανθρώπινη – Πόλη Διαφορετική – Πόλη Πολιτισμού με βάση το νέο ιστορικό κέντρο. 10/2013

⁷⁶ Κ. Σκιντζής. Διπλωματική εργασία: ΤΡΙΠΟΛΗ: Πόλη Ανθρώπινη – Πόλη Διαφορετική – Πόλη Πολιτισμού με βάση το νέο ιστορικό κέντρο. 10/2013

ουδέποτε πλέον θα καταστεί αξία λόγου πόλις διότι ευρίσκεται εις το πλέον απομεμονωμένον διαμέρισμα του Μορέως και ένεκα της ελείψεως συγκοινωνίας ο πολιτισμός δεν μπορεί να έχη επίδρασιν επ' αυτής».

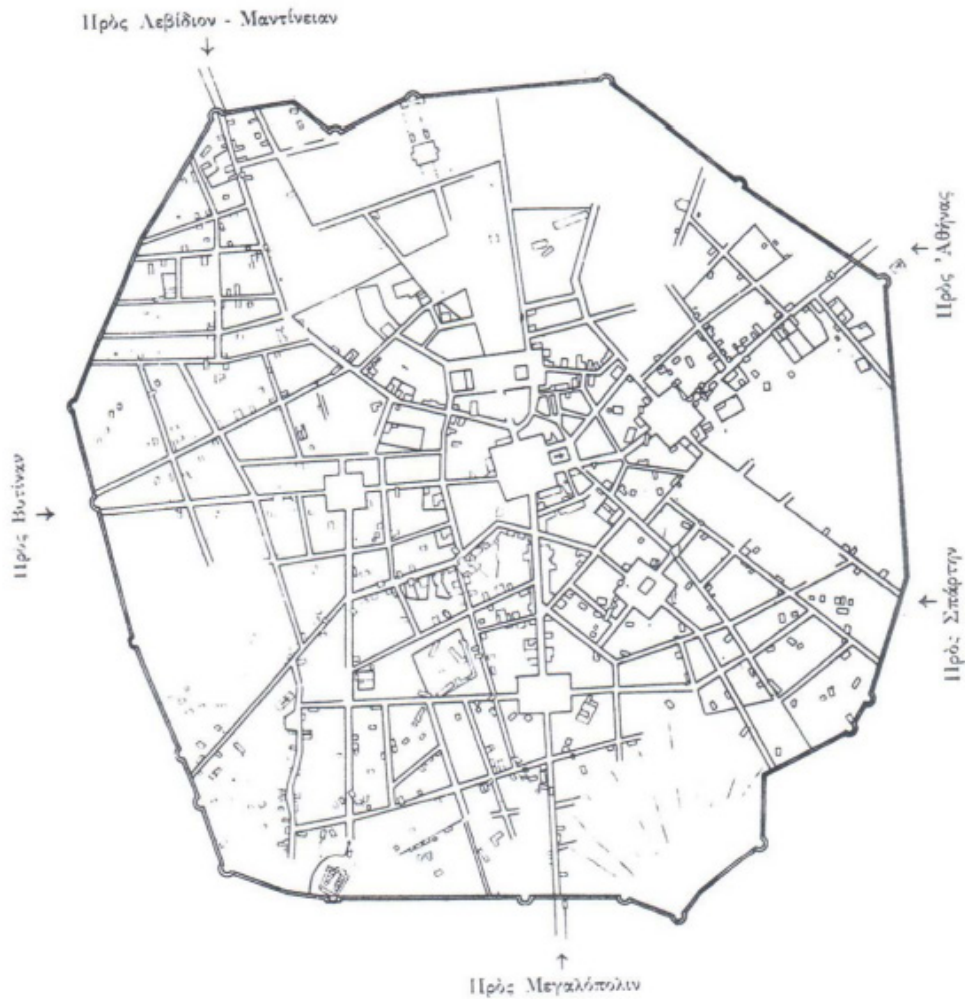

Το σχέδιο Garnot-Βούλγαρη (1828) (αντιγραφή).

A. 'Αγ. Δημήτριος	E. τζαμί
B. χάνι	F. εκκλησία των Αγγέλων
C. τζαμί	G. εκκλησία (τζαμί)
D. 'Αγ. Βασίλειος (τζαμί)	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, πόρτες του τείχους

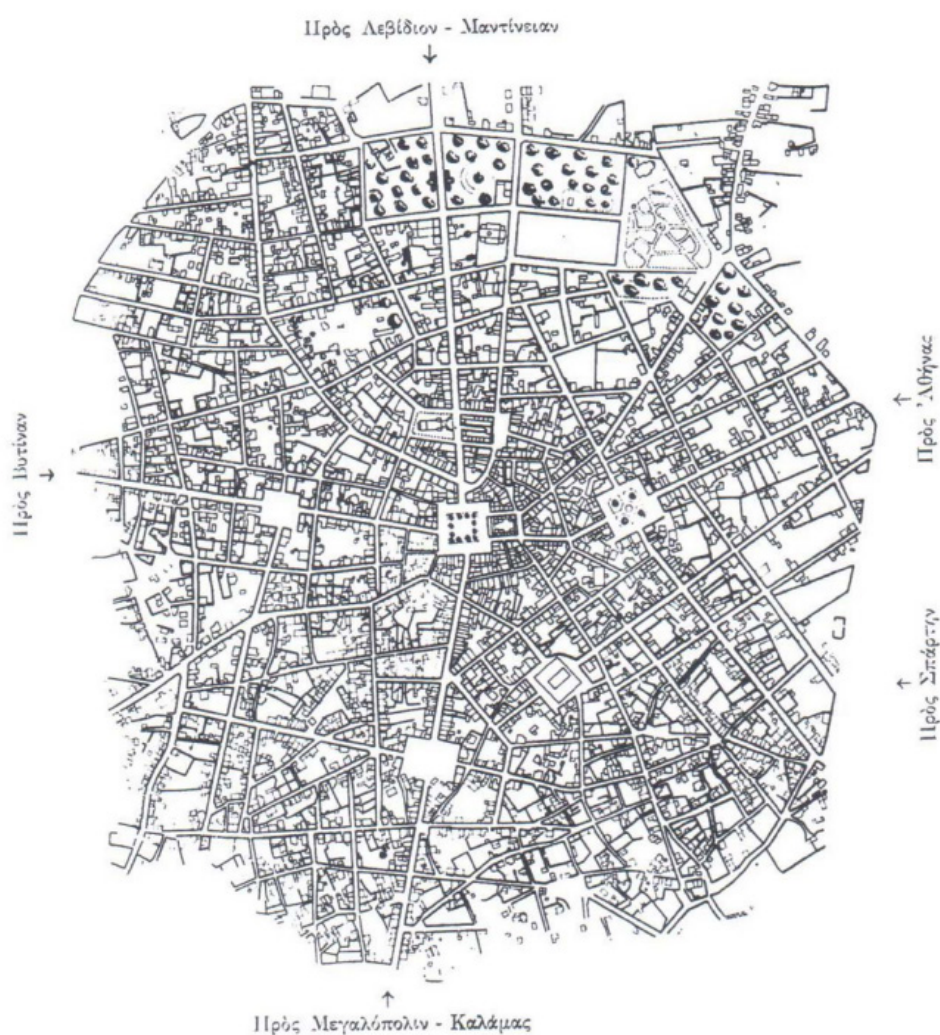
Χάρτης 2: Σχέδιο πόλης Βούλγαρη και Garnot, 1828. Πηγή: Κ. Σκιντζής. Διπλωματική εργασία: ΤΡΙΠΟΛΗ: Πόλη Ανθρώπινη – Πόλη Διαφορετική – Πόλη Πολιτισμού με βάση το νέο ιστορικό κέντρο. 10/2013

Καθώς, ο πληθυσμός και η πυκνότητα των κτιρίων άρχισε να αυξάνεται το αρχικό σχέδιο του 1828 έτους αναθεωρήθηκε δύο φορές, μια το έτος 1833, που δεν έχει βρεθεί και μια το έτος 1836, ώστε να προσαρμοστεί στην υφιστάμενη τότε κατάσταση.

Χάρτης 3: Σχέδιο πόλης, 1836. Πηγή:Κ. Σκιντζής. Διπλωματική εργασία: ΤΡΙΠΟΛΗ: Πόλη Ανθρώπινη – Πόλη Διαφορετική – Πόλη Πολιτισμού με βάση το νέο ιστορικό κέντρο. 10/2013

Η εξέλιξη της πόλης επιβραδύνεται λόγω του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και της Γερμανικής Κατοχής, με την Τρίπολη να αποτελεί το κέντρο της Ιταλικής διοίκησης. Μετά τη λήξη του εμφυλίου, η πόλη προσπαθεί να ανακάμψει, μέχρι τη περίοδο της Δικτατορίας, όπου και πάλι η ανάπτυξη επιβραδύνεται. Το έτος 1955, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα ανοικοδόμησης της πόλης, η οποία παρέμενε στενά συνδεδεμένη με το αστικό της κέντρο, συντάχθηκε νέο σχέδιο πόλης, το οποίο αναθεωρήθηκε δύο φορές, μια το 1959 έτος και μια το 1961 έτος.

Χάρτης 4: Σχέδιο πόλης, 1955. Πηγή:Κ. Σκιντζής. Διπλωματική εργασία: ΤΡΙΠΟΛΗ: Πόλη Ανθρώπινη – Πόλη Διαφορετική – Πόλη Πολιτισμού με βάση το νέο ιστορικό κέντρο. 10/2013

Μετά την αποκατάσταση της Δημοκρατίας η αναπτυξιακή πορεία της Τρίπολης συνεχίστηκε και η πόλη μεγάλωσε, ωρίμασε, εξελίχθηκε και εξελίσσεται⁷⁷, με σημαντικότερο έργο, για την εξωστρέφεια της πόλης, η κατασκευή της σήραγγας του Αρτεμισίου και παράδοσης του έργου το έτος 1991 και της δεύτερης λωρίδας το 2009.

⁷⁷ Γ. Δάλκου. Ο Διόνυσος στην Αρκαδία. 2013

2. Υφιστάμενη κατάσταση του Δήμου Τρίπολης

Χάρτης 5: Δήμος Τρίπολης, Περιφέρεια Πελοποννήσου. Πηγή: <https://el.wikipedia.org/>

Ο Δήμος Τρίπολης ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Αρκαδίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου που συστάθηκε το 2010 έτος με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» και αποτελείται από επτά (7) δημοτικές ενότητες, Τρίπολης, Βαλτετσίου & Φαλάνθου, Κορυθίου, Λεβιδίου, Μαντινείας, Σκιρίτιδας και Τεγέας.

Βρίσκεται στους πρόποδες του όρους Μαίναλο και στο μεγαλύτερο τμήμα της εκτείνεται στο οροπέδιο που σχηματίζουν κυρίως οι κάμποι της Τεγέας και της Μαντινείας, Το κλίμα της Τρίπολης, είναι μάλλον ψυχρό και ηπειρωτικό, με μεγάλες αποκλίσεις από τις πρωινές στις μεσημβρινές ώρες της ίδιας ημέρας.

Εικόνα 8: Η Τρίπολη σήμερα. Πηγή: <https://www.clickatlife.gr/>. Ανάκτηση: 5/2023

Εικόνα 9: Νυχτερινή Τρίπολη. Πηγή: <https://www.arcadiaportal.gr/>. Ανάκτηση: 5/2023

Δημογραφικά και Οικονομικά Χαρακτηριστικά

Καθώς τα αναλυτικά αποτελέσματα της απογραφής του έτους 2023 δεν έχουν ακόμα ανακοινωθεί, αναφερόμαστε στα στοιχεία του έτους 2021, όπου ο πληθυσμός του Δήμου Τρίπολης ανερχόταν σε 44.165 κατοίκους, εκ των οποίων 22.253 είναι άντρες και 21.912 είναι γυναίκες, το έτος 2011 οι αριθμοί ήταν αντίστοιχα: 47.254, 24.079 και 23.175, μειώθηκε, δηλαδή, σε ποσοστό 6,54%. Η πλειοψηφία των κατοίκων κατανέμεται στις ηλικίες από 30 έως 49 και η συντριπτική πλειοψηφία, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Εταιρείας, απασχολείται στον τριτογενή τομέα με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στον τομέα «Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων, μοτοσυκλετών και ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης», αν και σημαντικός αριθμός πολιτών απασχολείται στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

Χωροταξικές Κατευθύνσεις της Ευρύτερης Περιοχής

Το ισχύον σχέδιο πόλης έχει κυρωθεί το έτος 1955⁷⁸ και αναθεωρήθηκε το έτος 1959 και το έτος 1961, χωρίς να γίνεται μια μακροπρόθεσμη χωροθέτηση των αστικών λειτουργιών, σε συνάρτηση με τον συνεχώς αυξανόμενο πληθυσμό, αντί το νέο σχέδιο πόλης, δηλαδή, να ορίσει μια νέα πραγματικότητα, προσαρμόστηκε το σχέδιο στη νέα πραγματικότητα. Έκτοτε, περιμετρικά του παλιού σχεδίου υπάρχουν οι επεκτάσεις Σπάρτης ΦΕΚ 795Δ/6-11-9 και 278Δ 26-03-2003, Σταδίου ΦΕΚ 794Δ/6-11-91, Σέχι ΦΕΚ 795Δ/6-11-91, Φιλικών ΦΕΚ 301Δ/3-04-1992 και ΦΕΚ 423Δ/7-06-2001, Οίκου Τυφλών 883Δ/1-11-95 και Κολοκοτρώνη ΦΕΚ131Δ/11-02-1992, με τις χρήσεις γης κάθε επέκτασης να περιγράφεται στο αντίστοιχο ΦΕΚ.

Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Τρίπολης

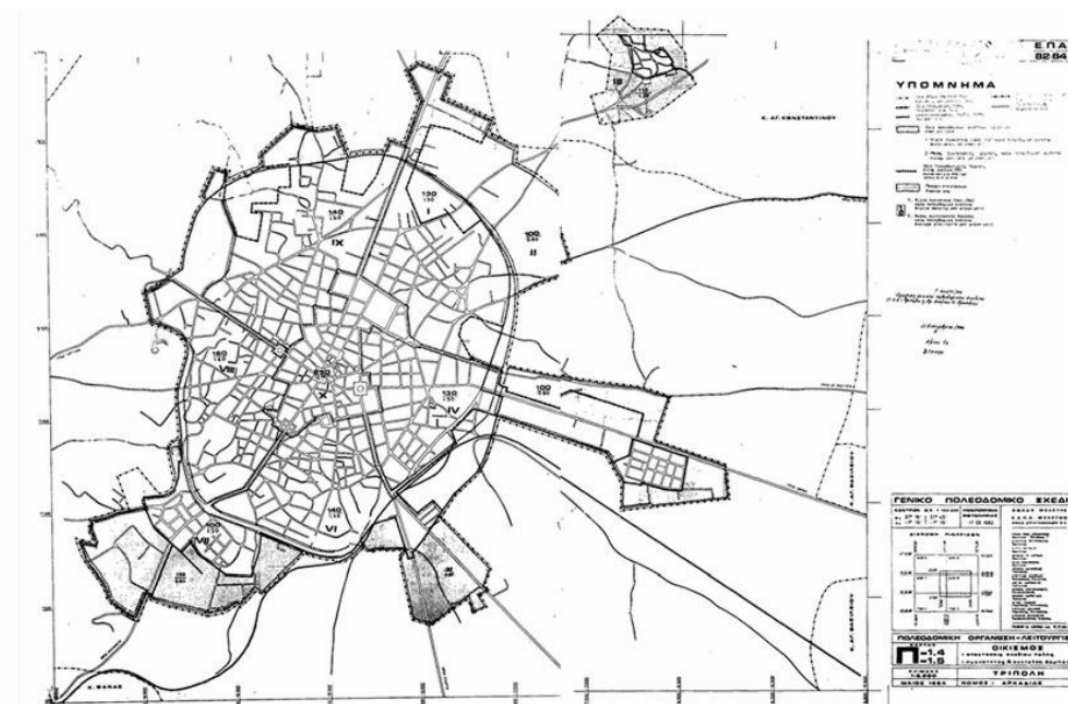
Με την με αριθμό 60677/2711 απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, η οποία δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ Δ'/146/1986, εγκρίθηκε το

⁷⁸ Β.Δ 9-11-1955 ΦΕΚ 320Α/21-11-1955

Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (Γ.Π.Σ.) του Δήμου Τρίπολης (το οποίο τροποποιήθηκε με το ΦΕΚ 1244/Δ/4-10-1993), το οποίο ακόμα δεν έχει αναθεωρηθεί.

Μεταξύ άλλων το σχέδιο προέβλεπε τα εξής:

- Ρύθμιση των χρήσεων γης στην πόλη και δημιουργία Βιομηχανικής Ζώνης εκτός αυτής Καθορισμός τεσσάρων πολεοδομικών περιοχών (τέσσερις γειτονιές).
- Πεζοδρόμηση του Ιστορικού Κέντρου.
- Κατασκευή της περιφερειακής οδού της πόλης Προσδιορισμός της αρχιτεκτονικής ταυτότητας της πόλης.
- Εντοπισμός και καταγραφή σε μητρώο των αξιόλογων κτηρίων της πόλης προκειμένου να αναδειχθούν και να προστατευθούν.
- Οριστική χωροθέτηση των αστικών λειτουργιών.
- Ζώνη οικιστικού ελέγχου⁷⁹.

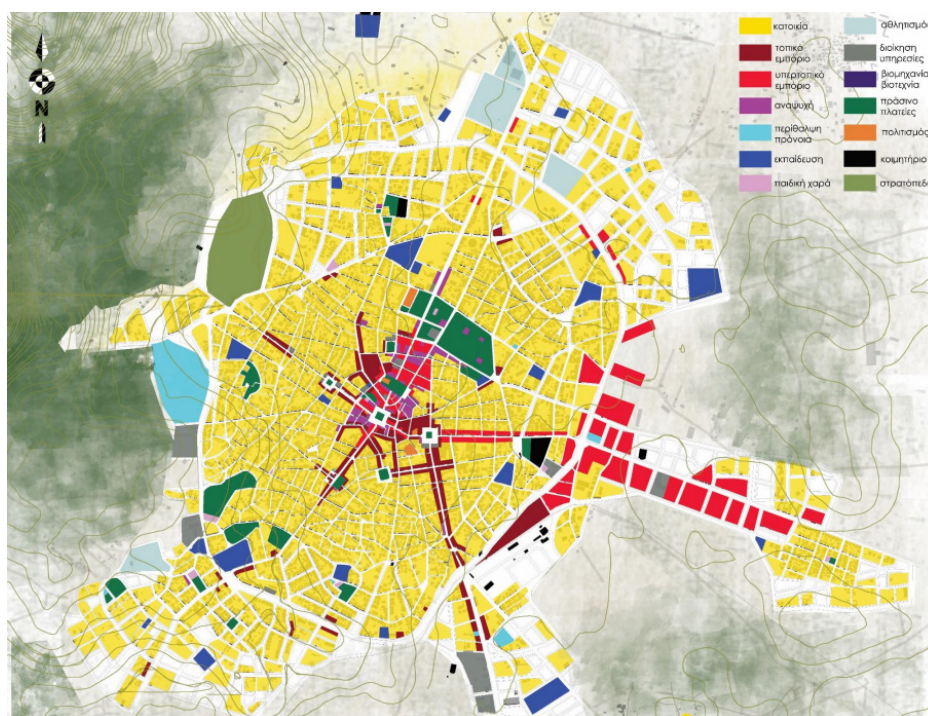

Χάρτης 6: Οικισμός Δήμου Τρίπολης, όπως προβλέπεται στο ΓΠΣ. Πηγή: ΦΕΚ Δ'/146/1986. Ανάκτηση: 5/2023

⁷⁹ Κ. Σκιντζής. Διπλωματική εργασία: ΤΡΙΠΟΛΗ: Πόλη Ανθρώπινη – Πόλη Διαφορετική – Πόλη Πολιτισμού με βάση το νέο ιστορικό κέντρο. 10/2013

Χρήσεις γης

Στον παρακάτω χάρτη απεικονίζονται οι υφιστάμενες χρήσεις γης της Δημοτικής Ενότητας Τρίπολης, σαφώς η πλειονότητα είναι αυτή της κατοικίας.

Χάρτης 7: Καταγραφή υφιστάμενων χρήσεων γης. Πηγή: Διπλωματική εργασία Β. Κωστόγιαννη & Σ. Λιτσάι. Προέκταση πολεοδομικής ανασυγκρότησης και επέκτασης της Τρίπολης, 2020

Σχολικές Μονάδες-Πανεπιστήμια-Χώροι άθλησης

Στον Δήμο Τρίπολης λειτουργούν, σε επίπεδο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, 15 Νηπιαγωγεία, εντός της πόλης της Τρίπολης, το Ειδικό Νηπιαγωγείο Τρίπολης, και τα Νηπιαγωγεία Μερκοβουνίου, Ζευγολατιού, Νεστάνης, Βλαχοκερασιάς και Τεγέας, 12 Δημοτικά Σχολεία, εντός της πόλης της Τρίπολης, το Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Τρίπολης και τα Δημοτικά Σχολεία Νεστάνης, Βλαχοκερασιάς, Τεγέας, Λεβιδίου. Σε επίπεδο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης 4 Γυμνάσια, εντός της πόλης της Τρίπολης και τα Γυμνάσια Λεβιδίου και Τεγέας, 4 Γενικά Λύκεια, εντός της πόλης της Τρίπολης, Εσπερινό Ενιαίο Λύκειο Τρίπολης, τα Γενικά Λύκεια Λεβιδίου και Τεγέας, 2 Επαγγελματικά Λύκεια, το Μουσικό Σχολείο Τρίπολης, Σχολή Επαγγελματικής Κατάρτισης, Ενιαίο Ειδικό Επαγγελματικό Γυμνάσιο-Λύκειο στο χωριό Αλέα και

Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στο χωριό Κάψια. Όλες οι σχολικές μονάδες είναι δημόσιες και δεν λειτουργεί καμία ιδιωτική σχολική μονάδα, οποιασδήποτε βαθμίδας.

Στην Τρίπολη έχει την έδρα του το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, προσφέροντας προπτυχιακές, μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές καθώς και επιμορφωτικές δράσεις δια βίου μάθηση, αποτελείται από 9 Σχολές και 22 Τμήματα και δραστηριοποιείται στις 5 πρωτεύουσες των Νομών της Περιφέρειας Πελοποννήσου (Τρίπολη, Κόρινθος, Ναύπλιο, Σπάρτη, Καλαμάτα) και στην Πάτρα. Στην Τρίπολη λειτουργούν οι Σχολές Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών, Νοσηλευτικής, Οικονομικών Επιστημών, Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας.

Ο μεγαλύτερος αθλητικός χώρος της πόλης είναι το Δημοτικό Αθλητικό Κέντρο Τρίπολης, επί της οδού Καλαβρύτων, εξοπλισμένο με τις κάτωθι αναφερόμενες εγκαταστάσεις. Πολύ συχνά στους χώρους του λαμβάνουν χώρα σημαντικές αθλητικές διοργανώσεις, όπως το ετήσιο πανελλήνιο φεστιβάλ ρίψεων «Μανώλης Μανωλόπουλος», από τον σπουδαίο Αρκά αθλητή αρχικά και μετά από λαμπρή πορεία διετέλεσε και Ομοσπονδιακός Προπονητής της Εθνικής Ομάδας.

ΚΛΕΙΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟ (ΜΠΑΣΚΕΤ-ΒΟΛΛΕΥ)

ΚΛΕΙΣΤΟ ΚΟΛΥΜΒΗΤΗΡΙΟ (υπό ανακατασκευή)

3 ΑΝΟΙΚΤΑ ΓΗΠΕΔΑ TENNIS

2 ΑΝΟΙΚΤΑ ΓΗΠΕΔΑ ΜΠΑΣΚΕΤ

ΓΗΠΕΔΟ BEACH VOLLEY

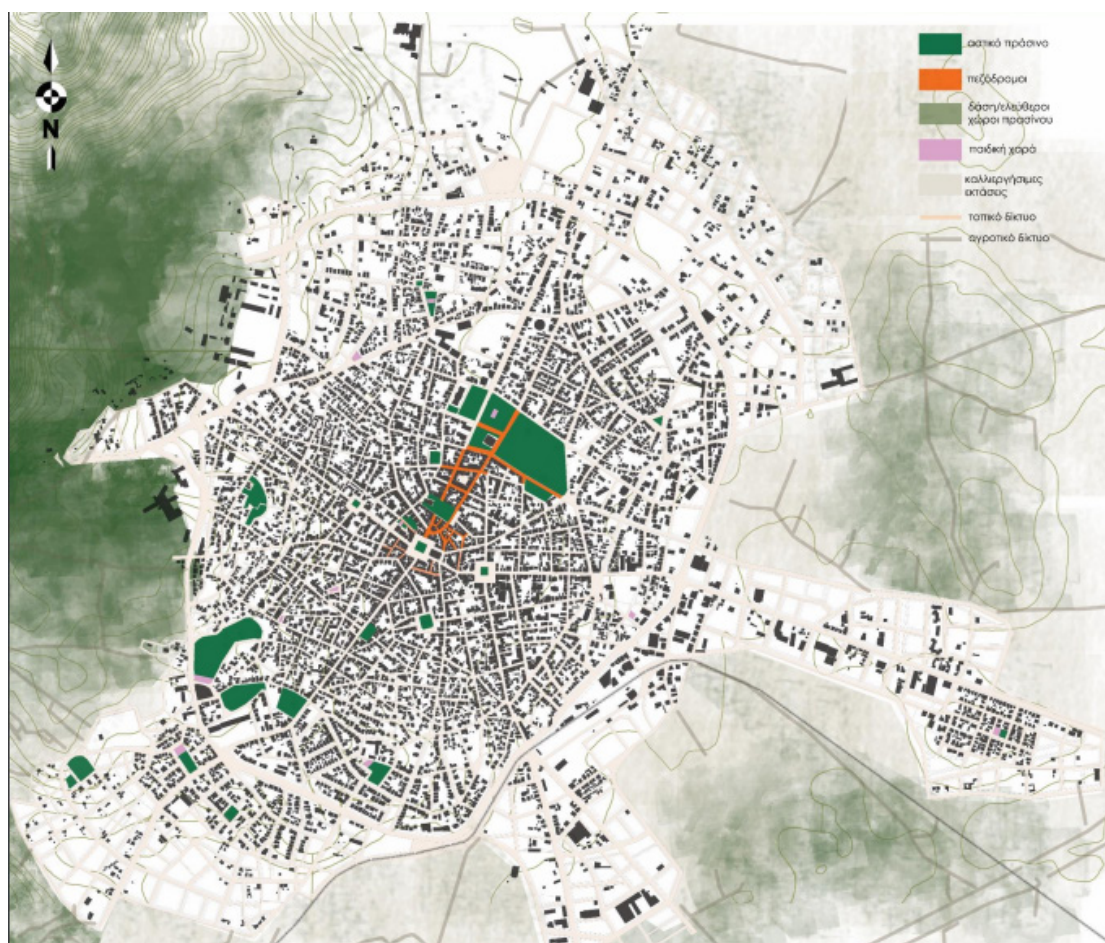
ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΚΑΙ ΣΤΙΒΟΣ

ΒΟΗΘΗΤΙΚΟ ΓΗΠΕΔΟ ΡΙΨΕΩΝ

Με την άνοδο της ποδοσφαιρικής ομάδας ΑΣΤΕΡΑΣ ΤΡΙΠΟΛΗΣ στην Α' Εθνική, τα έτη 2007-2008, το γήπεδο της ομάδας και όλη η γύρω περιοχή αναπτύχθηκε σημαντικά. Τέλος, λειτουργεί Δημοτικό Σκοπευτήριο και εντός της πόλης αλλά και στις γύρωθεν τοπικές κοινότητες γήπεδα ποδοσφαίρου και μπάσκετ.

Χώροι πρασίνου και πλατείες

Η Τρίπολη, ως προς τους χώρους πρασίνου, δεν ξεφεύγει από τον κανόνα της σύγχρονης τυπικής ελληνικής πόλης⁸⁰. Στον κάτωθι χάρτη απεικονίζονται οι υφιστάμενοι χώροι πρασίνου, με βασικό πυρήνα το κεντρικό πάρκο της πόλης γύρω από την Πλατεία Άρεως.

Χάρτης 8: Καταγραφή υφιστάμενων χώρων πρασίνου. Πηγή: Διπλωματική εργασία Β. Κωστόγιαννη & Σ. Λιτσάι. Προέκταση πολεοδομικής ανασυγκρότησης και επέκτασης της Τρίπολης, 2020

Στην πόλη υπάρχουν διάσπαρτες πλατείες, με τις τρεις πιο χαρακτηριστικές να βρίσκονται, ήδη από το πρώτο σχέδιο της πόλης, σε σχεδόν ευθεία γραμμή, η πρώτη είναι η Πλατεία Κολοκοτρώνη, στην είσοδο του κέντρου της πόλης, εκεί που

⁸⁰ Κ. Σκιντζής. Διπλωματική εργασία: ΤΡΙΠΟΛΗ: Πόλη Ανθρώπινη – Πόλη Διαφορετική – Πόλη Πολιτισμού με βάση το νέο ιστορικό κέντρο. 10/2013

βρίσκονταν παλιά το ΚΤΕΛ Πελοποννήσου, ακολούθως η Πλατεία Αγίου Βασιλείου μαζί με τον Μητροπολιτικό Ιερό Ναό του Αγίου Βασιλείου, ο οποίος οικοδομήθηκε στη θέση όπου ήταν το τζαμί του Μπεκίρ Πασά και είναι η μοναδική εκκλησία, όπου κάτω και γύρω της διατηρήθηκαν τα καταστήματα και εργαστήρια, που προϋπήρχαν, προκειμένου να συνεισφέρουν μέσω της ενοικίασης τους στην αποπεράτωση του ναού και τέλος η Πλατεία Ανεξαρτησίας. Στην Πλατεία Πετρινού βρίσκονται τα περισσότερα καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος της πόλης και ακολούθως η Πλατεία Άρεως, όπου βρίσκεται το άγαλμα και τα οστά του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη και η μαρμάρινη στήλη με τα ονόματα των ηρώων που διαδραμάτισαν πρωταρχικό ρόλο στην απελευθέρωση της Τρίπολης και της Ελλάδας από τους Τούρκους το 1821, όπως και το Δικαστικό Μέγαρο Τρίπολης, το οποίο είναι διατηρητέο ιστορικό κτίριο νεοκλασικού ρυθμού και στεγάζει από το 1935 τις δικαστικές υπηρεσίες της περιοχής.

Εικόνα 10: Πάρκο Πλατείας Άρεως. Πηγή: <https://nicelocal.gr/>. Ανάκτηση: 5/2023

Πολιτισμός-Σημαντικά/Διατηρητέα κτίρια

Τα κτίρια που αφορούν τον πολιτισμό, αλλά και άλλα σημαντικά κτίρια της πόλης, βρίσκονται διάσπαρτα στην πόλη, με σημαντικότερο το Μαλλιαροπούλειο Δημοτικό Θέατρο Τρίπολης, καθώς επίσης το Αρχαιολογικό Μουσείο Τρίπολης και το Πολεμικό Μουσείο Τρίπολης. Το Μαλλιαροπούλειο αποτελεί δωρεά του φιλότεχνου γιατρού και πολιτικού Ιωάννη Μαλλιαρόπουλου, με τον σχεδιασμό του να τον αναλαμβάνει ένας

από τους καλύτερους αρχιτέκτονες της εποχής, ο Αναστάσιος Μεταξάς, οικοδομήθηκε το 1905, στη θέση όπου μέχρι πρότινος βρισκόταν το ιστορικό Καποδιστριακό Σχολείο και εγκαινιάστηκε πέντε χρόνια αργότερα, το 1910.

Εικόνα 11: Εσωτερικό και εξωτερική όψη Μαλλιαροπούλειου θεάτρου. Πηγή: <https://www.tripolis.gr/>. Ανάκτηση: 5/2023

Εικόνα 12: Αρχαιολογικό και Πολεμικό Μουσείο. Πηγή: <https://lifespeed.gr/> και <https://el.wikipedia.org/>. Ανάκτηση: 5/2023

Άλλα σημαντικά κτίρια της αρκαδικής πρωτεύουσας είναι το Πετροπούλειο Κληροδότημα επί της Πλατείας Πετρινού, η οικία Καρυωτάκη (στην οποία στεγάζεται πλέον η Πρυτανεία του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου), η Βίλα Τουρκοβασίλη, επί της οδού Καλαμών, το κτήριο της Ιερατικής Σχολής Τρίπολης στην πλατεία Εθνάρχου Μακαρίου, ο Σιδηροδρομικός Σταθμός Τρίπολης, που είναι παραδοσιακός σταθμός, τυπικό δείγμα του 19ου αιώνα και πλησίον του σωφρονιστικού καταστήματος οι Στρατώνες του 11ου Συντάγματος Πεζικού που είναι από τα πιο ιστορικά συντάγματα της Ελλάδας, με καθοριστική συμβολή στους νεότερους αγώνες.

Πετροπούλειο Κληροδότημα

**Οικία Καρυωτακη
(Πρυτανεία Πανεπιστημίου Πελοποννήσου)**

Βίλα Τουρκοβασίλη

Εικόνα 13: Σημαντικά κτίρια της Τρίπολης. Πηγή: Κ. Σκιντζής. Διπλωματική εργασία: ΤΡΙΠΟΛΗ: Πόλη Ανθρώπινη – Πόλη Διαφορετική – Πόλη Πολιτισμού με βάση το νέο ιστορικό κέντρο. 10/2013 & <https://ose.gr/>. Ανάκτηση: 5/2023

Αρχαιολογικοί χώροι

Στα όρια του Δήμου Τρίπολης υπάρχουν πολλοί κηρυγμένοι ή μη, αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία, ενδεικτικά οι σημαντικότεροι είναι το Αρχαίο θέατρο Μαντινείας, απέχει από την Τρίπολη μόλις 14 χλμ και πρόκειται για σχετικά μικρό θέατρο που κατασκευάστηκε σε επίπεδο έδαφος και όχι σε λόφο, με εκτιμώμενη χωρητικότητα 6.200 θεατών, η περιοχή της Επισκοπής Τεγέας, περίπου 10 χλμ από την Τρίπολη, όπου έχουν αποκαλυφθεί το αρχαίο θέατρο των ελληνοιστικών χρόνων, τμήμα της αρχαίας Αγοράς της Τεγέας των ελληνοιστικών και ρωμαϊκών χρόνων, ο βωμός της αυτοκρατορικής λατρείας, παλαιοχριστιανικές Βασιλικές και τμήμα βυζαντινού οικισμού, ο Αρχαίος Ορχομενός, που απέχει από την Τρίπολη 30 χλμ, με σημαντικότερα μνημεία του χώρου να είναι η αρχαία Αγορά, το βουλευτήριο, τα τείχη, ο εκατόμπεδος Ναός της Μεσοπολίτιδος Αρτέμιδος, ο προϊστορικός Τύμβος, η

Μητρόπολη Μουχλίου, 15 χλμ από την Τρίπολη και συγκεκριμένα στο Παρθένι, μία καστροπολιτεία που βρίσκεται σε κωνοειδή οχυρό λόφο η οποία ιδρύθηκε από τον στρατηγό Ανδρόνικο Ασάν, συγγενή των Παλαιολόγων, είναι ορυχό της ύστερης βυζαντινής αυτοκρατορίας, σταθμός των στρατευμάτων και μεγάλο πολιτισμικό και θρησκευτικό κέντρο με δική του μητρόπολη και η Ακρόπολη Νεστώνης, 15 χλμ από την Τρίπολη, χτισμένη στους πρόποδες του Αρτεμισίου, με τα σωζόμενα μέρη του πύργου και του τείχους είναι πελασγικά, όπου εκεί υπάρχει και το μοναστήρι της Παναγίας της Γοργοεπηκούου⁸¹.

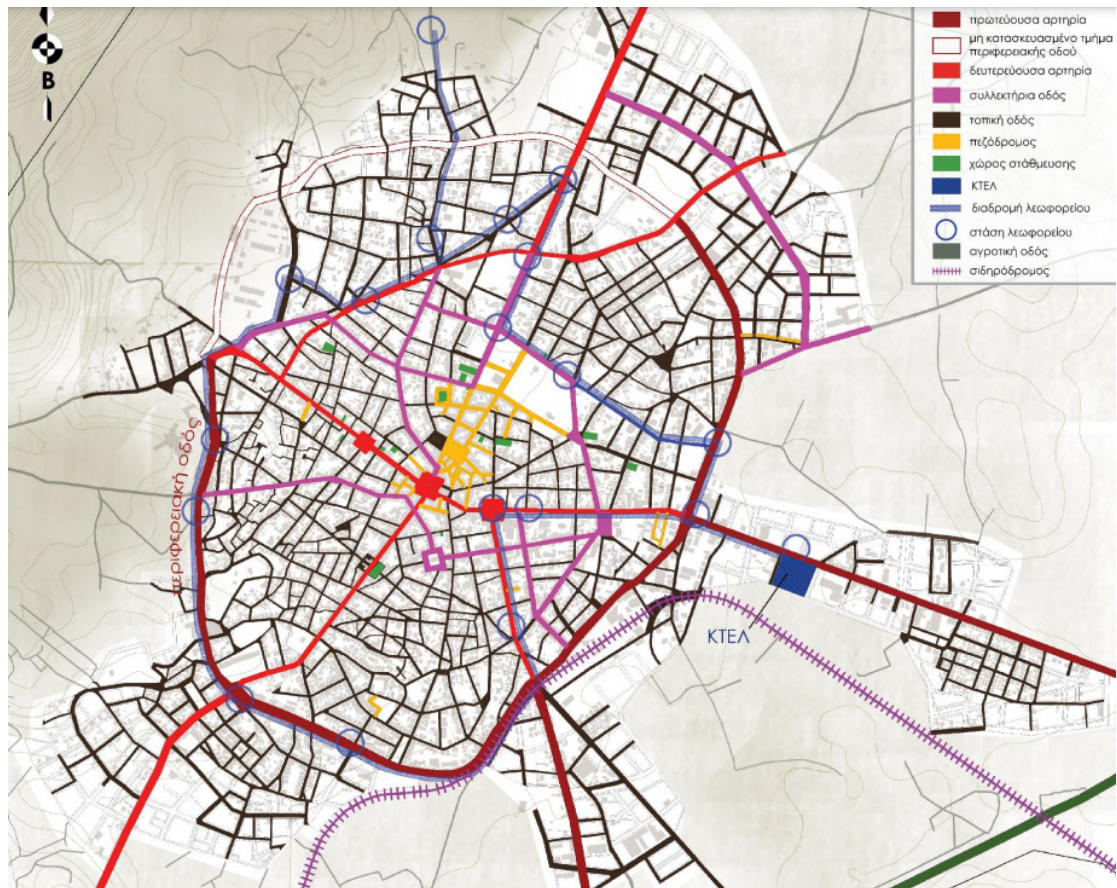

Χάρτης 9: Αρχαιολογικοί χώροι, Μουσεία, Παραδοσιακοί οικισμοί Δήμου Τρίπολης. Πηγή: Π.Μητροπούλου, Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδικεύσης «Σχεδιασμός - Επιλογή - Οριοθέτηση Χώρων Καταφυγής Δήμου Τρίπολης για την Περίπτωση Σεισμού». 10/2016

⁸¹ Π.Μητροπούλου, Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδικεύσης «Σχεδιασμός - Επιλογή - Οριοθέτηση Χώρων Καταφυγής Δήμου Τρίπολης για την Περίπτωση Σεισμού». 10/2016

Οδικό δίκτυο-δίκτυο κίνησης στην πόλη-Μέσα Μαζικής Μεταφοράς

Η Δημοτική Ενότητα Τρίπολης συνδέεται με τον αυτοκινητόδρομο Εθνική Οδός Τρίπολης-Καλαμάτας με δύο οργανωμένες πύλες εισόδου Τρίπολη Α και Τρίπολη Β, «περικλείεται» από πρωτεύουσα αρτηρία, όπως απεικονίζεται στον κατωτέρω χάρτη με βαθύ ερυθρό χρώμα και απομένει ένα τμήμα αυτής υπό κατασκευή βορειοδυτικά της πόλης, ώστε να «κλείσει» η κυκλική περιφερειακή οδός της πόλης, όπως την αποκαλούν οι κάτοικοι. Γενικά η χάραξη των οδών και κυρίως των τοπικών οδών φαίνεται να έχει παραμείνει ως είχε από την άλωση της πόλης και μετά, επιβαρύνονται δε καθημερινά από την κυκλοφοριακή κίνηση, κυρίως λόγω της εμπορικής δραστηριότητας. Στο ιστορικό κέντρο υπάρχει εκτεταμένο δίκτυο πεζοδρόμων, όμως, παρατηρείται εκτεταμένη χρήση και παραβίαση αυτών από οχήματα, βέβαια λόγω της πεζοδρόμησης έχει αυξηθεί η χρήση του ποδηλάτου, χωρίς, όμως, να έχει χαρακτηρίσει δίκτυο ποδηλατοδρόμων. Το πρόβλημα της στάθμευσης παραμένει, ιδίως στο ιστορικό κέντρο, μεγάλο, παρόλο που, τελευταία, ο Δήμος προχωρεί σε εκμίσθωση κενών οικοπέδων για την δημιουργία δωρεάν χώρων στάθμευσης και εφαρμόζει και πρόγραμμα ελεγχόμενης στάθμευσης. Τα δρομολόγια των Αστικών Συγκοινωνιών της πόλης κινούνται κυρίως περιμετρικά αυτής, με πυκνά δρομολόγια, δεν καλύπτονται, όμως, οι ανάγκες μετακίνησης εντός του ιστορικού και εμπορικού κέντρου της πόλης. Το κόστος του εισιτηρίου είναι 1 Ευρώ. Το ΚΤΕΛ Αρκαδίας συνδέει την πόλη με πολλές πόλεις της Ελλάδας σε καθημερινή βάση και με τα γύρω χωριά. Μέχρι το έτος 2011 εξυπηρετούνταν και από την σιδηροδρομική γραμμή Κορίνθου-Καλαμάτας, μήκους 236 χιλιομέτρων, που ένωνε την Κόρινθο με την Καλαμάτα, μέσω της Τρίπολης, με πρόβλεψη και επιθυμία μάλλον να επαναλειτουργήσουν τμήματα αυτής, με άλλους σκοπούς, π.χ. τμήμα Τρίπολης-Ναυπλίου ως τουριστική διαδρομή.

Χάρτης 10: Δίκτυο κίνησης. Πηγή: Διπλωματική εργασία Β. Κωστόγιαννη & Σ. Λιτσάι. Προέκταση πολεοδομικής ανασυγκρότησης και επέκτασης της Τρίπολης, 2020

Βιομηχανική Περιοχή Τρίπολης

Στη θέση «Άγιος Βασίλειος» και «Ποταμόκαμπος» βρίσκεται εγκατεστημένη η Βιομηχανική Περιοχή της Τρίπολης (ΒΙ.ΠΕ). Το ισοζύγιο της εν λόγω ΒΙ.ΠΕ. είναι 217 τ.μ. βιοτεχνικά ΟΤ, 1.054 τ.μ. βιομηχανικά ΟΤ, 67 τ.μ. κοινωφελείς, 270 τ.μ. κοινόχρηστοι (οδοί-πράσινο). Σήμερα, λειτουργούν 70 επιχειρήσεις και η κάλυψη είναι πάνω από 90%.

Νοσοκομεία

Στην πόλη λειτουργεί το Γενικό Παναρκαδικό Νοσοκομείο Τρίπολης «Η Ευαγγελίστρια», το οποίο καλύπτει τις ανάγκες νοσηλείας της Περιφερειακής Ενότητας Αρκαδίας, το 2016 δε κατασκευάστηκε εξ ολοκλήρου και η πτέρυγα του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Τρίπολης (με μεταφορά του από την περιοχή της Μάκρης). Το εν λόγω νοσοκομείο υπάγεται διοικητικά στη 6^η Υγειονομική Περιφέρεια

Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων, Ηπείρου και Δυτικής Ελλάδας, επίσης λειτουργούν και άλλες ιδιωτικές θεραπευτικές και νοσηλευτικές μονάδες.

Στρατιωτικές εγκαταστάσεις

Στην πόλη είναι εγκατεστημένα το 11^ο Σύνταγμα Πεζικού/Στρατόπεδο Κολοκοτρώνη, το οποίο έχει σταματήσει να δέχεται νεοσύλλεκτους, η IV Μεραρχία Πεζικού και η 124^η Πτέρυγα Βασικής Εκπαίδευσης της Πολεμικής Αεροπορίας, σε απόσταση δύο χιλιομέτρων από το κέντρο της πόλης, υπάρχει, δε, πρόβλεψη να παραχωρηθεί χώρος εντός αυτής, ώστε να λειτουργήσει και ως επιβατικό αεροδρόμιο, εξυπηρετώντας τουλάχιστον πτήσεις Charter.

Νεκροταφεία

Το βασικό πλέον κοιμητήριο της πόλης βρίσκεται πλησίον της Μονής Αγίας Τριάδας, εκτός του κέντρου της πόλης, ο Ιερός Ναός Παμμεγίστων Ταξιαρχών, στον προαύλιο χώρο του οποίου υφίσταται μικρό κοιμητήριο και εντός του οικισμού υφίσταται το νεκροταφείο του Ιερού Ναού Μεταμορφώσεως, επί της κεντρικής οδού Ναυπλίου.

Εγκεκριμένες ΑΠΕ – Λειτουργούσες ΑΠΕ

Από τον αναρτημένο γεωπληροφοριακό χάρτη στην ιστοσελίδα της (Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας (ΡΑΕ), 2022), που απεικονίζεται στον κατωτέρω χάρτη προκύπτουν τα ακόλουθα:

Χάρτης 11: ΑΠΕ στη Τρίπολη. Πηγή: Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ), 2022. Ανάκτηση 3/2023.

α. Οι περιοχές για τις οποίες έχει ζητηθεί άδεια εγκατάστασης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) απεικονίζονται στον χάρτη με κλειστά πολύγωνα διαφόρων χρωμάτων, με την σημείωση ότι για μερικές εγκαταστάσεις δεν δόθηκε τελικά η απαιτούμενη άδεια.

β. Στον ίδιο χώρο εντός της ΒΙ.ΠΕ. (βλ. φούξια πολύγωνο) έγινε προσπάθεια εγκατάστασης σταθμού βιομάζας, η οποία απορρίφθηκε. Σε διαδικασία αξιολόγησης βρίσκεται ομοίως εντός του ίδιου χώρου μονάδα αποθήκευσης (βλ.πολύγωνο με πορτοκαλί χρώμα). Επίσης, υφίσταται Φωτοβολταϊκός Σταθμός, με άδεια λειτουργίας (βλ. γαλάζιο πολύγωνο με πετρώλ σκίαση).

Δάση-Δασικός Χάρτης

Τα δάση και οι δασικές εκτάσεις στα όρια του Καλλικρατικού Δήμου Τρίπολης, καταλαμβάνουν έκταση 741.900 στρεμμάτων (στοιχεία από Χρήσεις Γης, 1999-2000, Ελληνική Στατιστική Αρχή) και αποτελούν πολύτιμο φυσικό απόθεμα. Κεντρική θέση κατέχει το δασικό σύμπλεγμα του Μαινάλου, το οποίο είναι ένα από τα πιο παραγωγικά δάση κεφαλληνιακής ελάτης (*Abiescephalonica*), της χώρας, διαθέτει, δε, στα όριά του αρκετά περιαστικά δάση. Πολλά ασύλλια-δάση γύρω από την πόλη, ή στις όμορες Δ.Ε. Ενότητες του Δήμου, χαρακτηρίζονται περιαστικά, όπως το περιαστικό δάσος Τρίπολης (Δάσος Επάνω Χρέπας) έκτασης 4.000 στρεμμάτων και το άλσος Αγίου Γεωργίου στις βόρειες παρυφές της πόλης⁸².

Με την υπ' αριθμόν 38719/857 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ - ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΙΟΝΙΟΥ κυρώθηκε, σε εφαρμογή του άρθρου 17 του Ν. 3889/2010 (ΦΕΚ Α'/182/2010) «Χρηματοδότηση Περιβαλλοντικών Παρεμβάσεων, Πράσινο Ταμείο, Κύρωση Δασικών Χαρτών και άλλες διατάξεις», ο δασικός χάρτης της Δημοτικής Κοινότητας Τρίπολης, της Δημοτικής Ενότητας Τρίπολης, του Δήμου Τρίπολης της Περιφερειακής Ενότητας Αρκαδίας.

⁸² ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΤΡΙΠΟΛΗΣ

Χάρτης 12: Ανάρτηση Δασικού Χάρτη Κοινότητας Τρίπολης. Πηγή: <https://gis.ktimanet.gr/>. Ανάκτηση 11/2023

Περιοχές Natura 2000

Η Οδηγία 92/43 Ε.Ο.Κ. «για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας», θεσπίστηκε με σκοπό την προστασία της βιολογικής ποικιλομορφίας της Ευρώπης. Ως βασικό εργαλείο για την επίτευξη αυτού του σκοπού, επελέγη η δημιουργία της συνεκτικού οικολογικού δικτύου ειδικών ζωνών, επονομαζόμενο «Natura 2000». Το δίκτυο αποτελείται από της Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (Ε.Σ.Δ.), οι οποίες ορίζονται βάσει της διαδικασίας που περιγράφεται στο κείμενο της Οδηγίας, καθώς και τις Ζώνες Ειδικής Προστασίας (Ζ.Ε.Π.), που ορίζονται σύμφωνα με την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ για τη διατήρηση των άγριων πτηνών. Στον κάτωθι πίνακα παρατίθενται οι περιοχές Natura του Δήμου Τρίπολης⁸³.

⁸³ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΤΡΙΠΟΛΗΣ

Όνομασία	Κωδικός	Έκταση (στρ.)
1.Όρος Μαίναλο (τύπος SCI)	GR 2520001	226.730,7
2.Λίμνη Τάκα (τύπος SCI)	GR 2520002	10.331,5
3.Όρη Αρτεμίσιο και Λύρκειο (τύπος SPA)	GR 2510004	114.774
4.Όρος Ολίγυρτος (τύπος SCI)	GR 2530004	86.306,5

Πίνακας 6: Πίνακας περιοχών Natura 2000 Δήμου Τρίπολης. Πηγή: ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΤΡΙΠΟΛΗΣ. Ανάκτηση: 5/2023

3.Ανάλυση περιοχής μελέτης περίπτωσης-Σωφρονιστικό Κατάστημα Τρίπολης

Ιστορική αναδρομή

Η ύπαρξη φυλακών στην πόλη της Τρίπολης περιγράφεται, την εποχή του Καποδίστρια, ο οποίος ήταν ο πρώτος που κατανόησε την ανάγκη οργανωμένων φυλακών και το 1830, ψήφισε τον πρώτο Σωφρονιστικό Κώδικα, όπως ανωτέρω αναλύθηκε, σε διάφορες περιοχές της πόλης, στη σημερινή τους θέση, στη Δημοτική Αγορά, που πλέον είναι χώρος στάθμευσης και βόρεια της πόλης, στη συμβολή των οδών (πρώην Όθωνος) και νυν Δ. Αποστολόπουλου και Δεληγιάνη, υπήρχαν, επίσης, και γυναικείες φυλακές επί της οδού 28ης Οκτωβρίου, όπου βρισκόταν η γέφυρα που χώριζε την Τρίπολη από του Σέχι (περιοχή όπου τώρα βρίσκεται το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου), νυν οδός Οπλαρχηγού Σεχιώτη ⁸⁴. Στην Κατοχή και τον Εμφύλιο πόλεμο χρησιμοποιήθηκαν αρκετά κτίρια της πόλης ως φυλακές, όπως τα «Σφαγεία», οι στρατώνες της Τρίπολης, στρατόπεδο «Θ. Κολοκοτρώνης» σήμερα, το γήπεδο του «Παναρκαδικού» στην οδό Καλαβρύτων, στις οδούς Παλαιολόγου και Αρβάλη, βρισκόταν υπαίθρια φυλακη-στρατόπεδο συγκεντρώσεως με εκατοντάδες κρατούμενους ακόμα και ο Μητροπολιτικός Ναός του Αγίου Βασιλείου το καλοκαίρι του 1943, τα υπόγεια του κτηρίου γνωστό ως «Σεράϊ» (περιτειχισμένο αυτόνομο συγκρότημα κτηρίων, σαν «πόλη μέσα στην πόλη»), επί της Πλατείας Άρεως και πιο γνωστά όλων οι τρεις υπόγειες αίθουσες του Δικαστικού Μεγάρου, 2 ανδρών και μια

⁸⁴ Α. Σπυροπούλου. Φυλακές Τρίπολης... αναδρομή στην ιστορία. 2020

γυναικών, που κατά τον Εμφύλιο έγιναν 6, με συγκλονιστικές απεικονίσεις στους τοίχους τους και που επί πολλών ετών γίνονται προσπάθειες για την ανάδειξή τους και μετατροπή του λειτουργούντος εκεί Δικαστικού Μεγάρου της Τρίπολης σε Μουσείο Αγώνα.

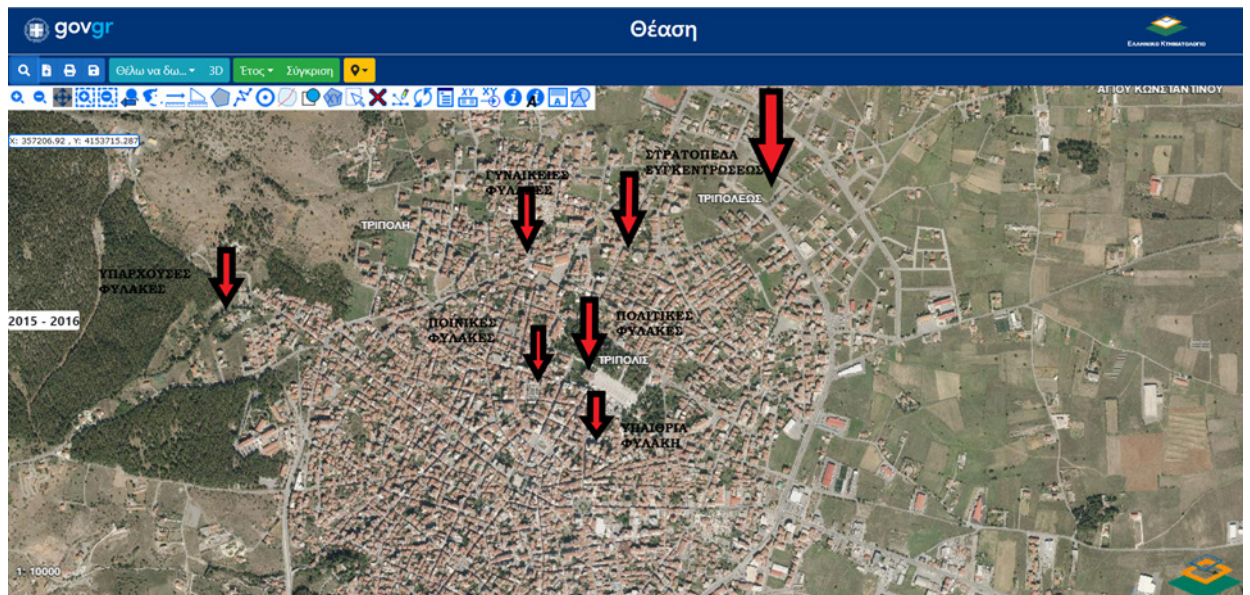

Εικόνα 14: Τα Σφαγεία. Πηγή: Άρθρο «Οι φυλακές της Τρίπολης στην Κατοχή και τον Εμφύλιο», <https://www.kalimera-arkadia.gr/>. Ανάκτηση 9/2023.

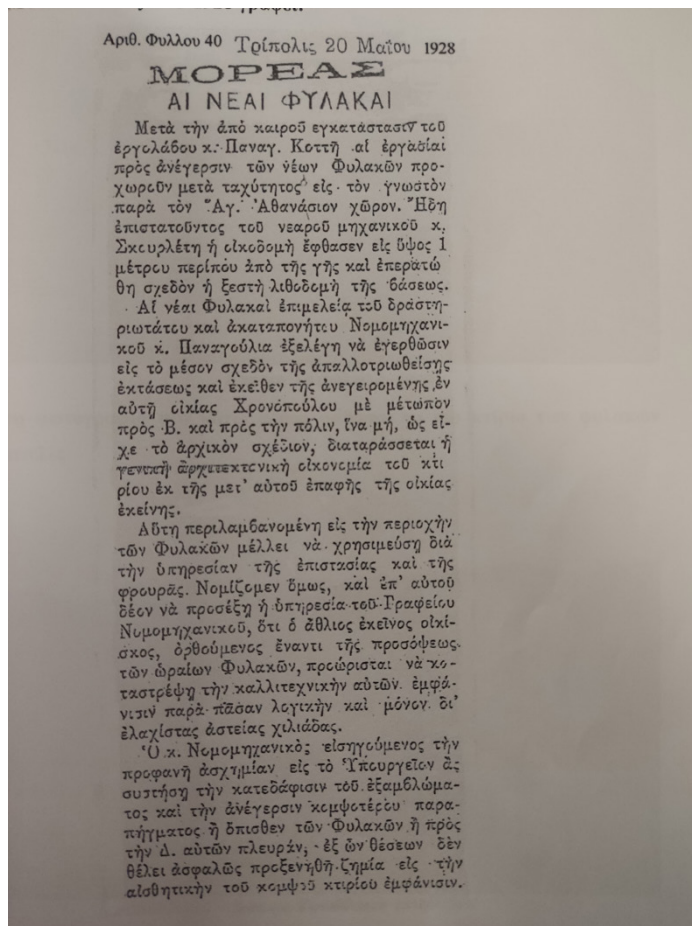
Εικόνα 15: Υπόγεια Δικαστικού Μεγάρου που διασώζονται ως φυσικοί χώροι και μάλιστα διατηρούνται τα μνημόματα και οι ζωγραφιές στους τοίχους. Πηγή: Άρθρο «Τα υπόγεια ως τεκμήρια της συλλογικής μας μνήμης και ιστορίας», <https://www.kathimerini.gr/>. Ανάκτηση 9/2023.

Χάρτης 13: Χωρική κατανομή των παλαιών φυλακών στην Τρίπολη. Πηγή: <https://maps.gov.gr/gis/map/>, ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 3/2023

Εστιάζοντας στο λειτουργούν σωφρονιστικό κατάστημα Τρίπολης, στη σημερινή τους θέση οι φυλακές μεταφέρθηκαν από το κέντρο της πόλης και δη από τον χώρο Νέας Δημοτικής Αγοράς, η οποία κατεδαφίστηκε και πλέον είναι δημοτικός χώρος στάθμευσης, στις 10-2-1928, με ήδη συντελεσμένες ενέργειες για την ανέγερση νέων φυλακών. Το άρθρο με τίτλο «ΑΙ ΝΕΑΙ ΦΥΛΑΚΑΙ» στην εφημερίδα «ΜΟΡΕΑΣ» στις 20-5-1928 περιγράφει ότι οι εργασίες για την ανέγερση των νέων φυλακών

προχωρούν τάχιστα, εφιστώντας την προσοχή προς τον Νομομηχανικό⁸⁵, κ.ον Παναγούλια να μην «προξενηθεί ζημία εις την αισθητικήν του κομψού κτιρίου εμφάνισιν»⁸⁶.

Εικόνα 16: Δημοσίευμα τιτλοφορούμενο «ΑΙ ΝΕΑΙ ΦΥΛΑΚΑΙ» της 20ης Μαΐου 1928 στην Εφημερίδα Μορέας. Πηγή: Ν. Αργυρόπουλος. Ο χώρος έχει τη δική του ιστορία. 2/2016

Σημαντικές πληροφορίες αντλήθηκαν από την έκδοση της Διεύθυνσης Διοικήσεως Φυλακών του Υπουργείου Δικαιοσύνης «Στατιστικά Πληροφορία περί της κινήσεως των φυλακών του Κράτους κατά το έτος 1928», που τηρείται στη Δημόσια Βιβλιοθήκη Τρίπολης, για την τότε επονομαζόμενη «επανορθωτική» φυλακή Τρίπολης, όπως ότι λειτουργούσε σε δημόσιο κτήριο, διέθετε ως «προσωπικόν διατεθειμένον δια τας αναγκάς των φυλακών του Κράτους» έναν αρχιφύλακα και 3 φύλακες φυλάξεως και

⁸⁵ Ο τίτλος «Νομομηχανικός» παραπέμπει σε μια κατηγορία δημόσιων λειτουργών, στρατιωτικών και αργότερα πολιτών, οι οποίοι είναι τα άτομα που είχαν την ευθύνη της δημιουργίας των ελληνικών κρατικών τεχνικών υποδομών σε ολόκληρο τον 19^ο αιώνα. Πηγή: «Οι ελληνικές φυλακές τον 19^ο και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Τα κτίρια και οι μηχανικοί τους». Μ. Ασημακόπουλος, Π.Μεταφας. Τεχνικά Χρονικά, 3-4/2008

⁸⁶ Ν. Αργυρόπουλος. Ο χώρος έχει τη δική του ιστορία. 2/2016

. 352

ΦΥΛΑΚΑΙ

ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ ΔΙ' Α ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΘΗΣΑΝ ΟΙ ΚΥΡ

ΠΙΝΑΣ III

Φ Υ Λ Α

Αδικήματα	Είδος ποινής	ΦΥΛΑΚΑΙ																		
		Αθήναι	Μακεδονία	Αχαΐα	Βουλγαρία	Βιθύναι	Επίδαρος	Ελλάς	Προσοποιήσις	Ιωνία	Κρήνη	Καλαβρία	Κολώναι	Καλαβρία	Κερκυραία	Καταρσία	Καταρσία	Καταρσία	Καταρσία	Καταρσία
Κατάδικος εξουσίας	Θάνατος . . .																			
	Ίσοβ. δεσμά																			
	Πρόσκ. δεσμά																			
	Ειρκτή																			
Ελαση	Θάνατος . . .																			
	Ίσοβ. δεσμά																			
	Πρόσκ. δεσμά	2																		
	Ειρκτή	4	2																	
Ελαση διά πειρά	Θάνατος . . .																			
	Ίσοβ. δεσμά																			
	Πρόσκ. δεσμά																			
	Ειρκτή																			
Ελαση διά έγγεω	Θάνατος . . .																			
	Ίσοβ. δεσμά																			
	Πρόσκ. δεσμά																			
	Ειρκτή																			
Δαθραμκο γεία	Θάνατος . . .																			
	Ίσοβ. δεσμά																			
	Πρόσκ. δεσμά																			
	Ειρκτή																			

. 353

ΕΠΙΛΟΓΩΤΙΚΑΙ

ΓΟΥΜΕΝΟΙ ΚΑΤΑΙΚΟΙ ΤΗΝ 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1928

Κ Α Ι

Είδος ποινής	Κ Α Ι																								
	Καταρσία	Καταρσία	Καταρσία	Καταρσία	Καταρσία	Καταρσία	Καταρσία	Καταρσία	Καταρσία	Καταρσία	Καταρσία	Καταρσία	Καταρσία	Καταρσία	Καταρσία	Καταρσία	Καταρσία	Καταρσία	Καταρσία	Καταρσία	Καταρσία	Καταρσία	Καταρσία	Καταρσία	
Κατάδικος εξουσίας	Θάνατος . . .																								
	Ίσοβ. δεσμά																								
	Πρόσκ. δεσμά																								
	Ειρκτή																								
Ελαση	Θάνατος . . .																								
	Ίσοβ. δεσμά																								
	Πρόσκ. δεσμά																								
	Ειρκτή																								
Ελαση διά πειρά	Θάνατος . . .																								
	Ίσοβ. δεσμά																								
	Πρόσκ. δεσμά																								
	Ειρκτή																								
Ελαση διά έγγεω	Θάνατος . . .																								
	Ίσοβ. δεσμά																								
	Πρόσκ. δεσμά																								
	Ειρκτή																								
Δαθραμκο γεία	Θάνατος . . .																								
	Ίσοβ. δεσμά																								
	Πρόσκ. δεσμά																								
	Ειρκτή																								

258

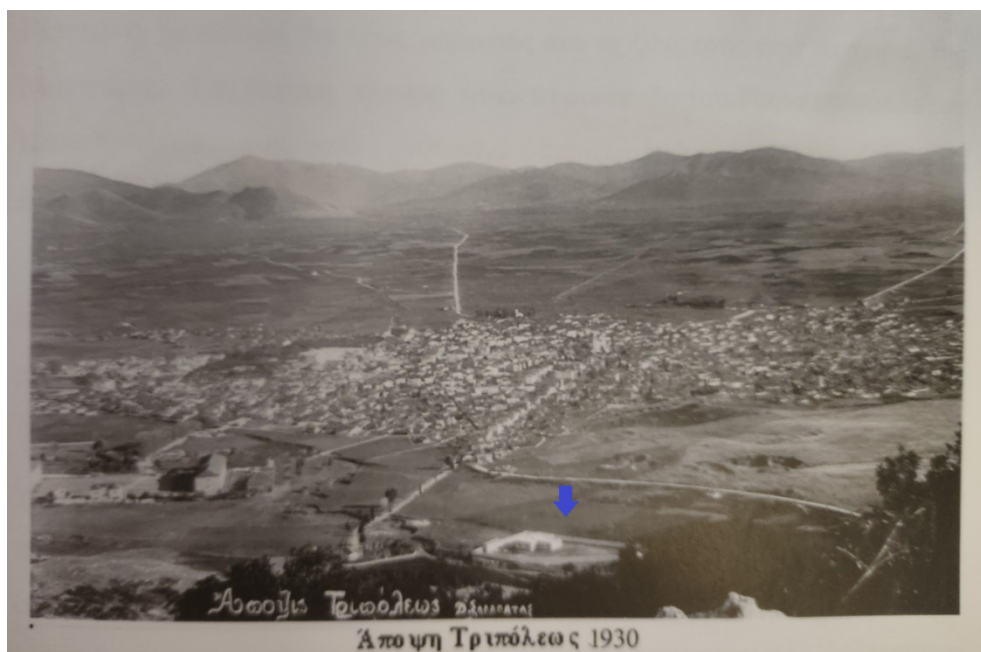
Εικόνα 18: Κατάλογος αδικημάτων και καταδίκων στις φυλακές την 31η Δεκεμβρίου 1928. Πηγή: Στατιστικά Πληροφορία περί της κινήσεως των φυλακών του Κράτους κατά το έτος 1928.

Αντίστοιχα δεδομένα αντλήθηκαν και από την έκδοση της Γενικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος-Τμήμα Στατιστικής Δικαιοσύνης του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, στην ελληνική και γαλλική γλώσσα, τιτλοφορούμενη «Σωφρονιστική Στατιστική του έτους 1930», που ομοίως τηρείται στη Δημόσια Βιβλιοθήκη Τρίπολης, όπως ενδεικτικά ότι διαθέτει ως προσωπικό έναν αρχιφύλακα και δύο φύλακες, η χωρητικότητά της είναι 16 ατόμων και 572 κυβικών μέτρων και προς συντήρηση γενικώς των κρατουμένων δαπανήθηκαν 56576 δραχμές. Από τον πίνακα *Γενική κινήσις υποδίκων* παρέμειναν κρατούμενοι, κατά την λήξη του έτους 1929, 27 άντρες και μια γυναίκα, ενώ από τον πίνακα *Γενική κινήσις καταδίκων* προκύπτουν στοιχεία, όπως η ηλικία, η οικογενειακή κατάσταση, το επάγγελμα και το είδος της εκτιόμενης ποινής των κρατουμένων, με την πλειοψηφία να κρατείται για ποινές μέχρι ενός έτους (21 άντρες και μια γυναίκα).

Από χωρική σκοπιά, στις κάτωθι φωτογραφίες, με την άποψη της Τρίπολης τα έτη 1929 και 1930, φαίνεται αρχικά το ήδη υπάρχον κτίριο των φυλακών και ακολούθως όπως επεκτάθηκε, με άλλα δύο κτίρια και τη μάνδρα του περιβόλου⁸⁷.

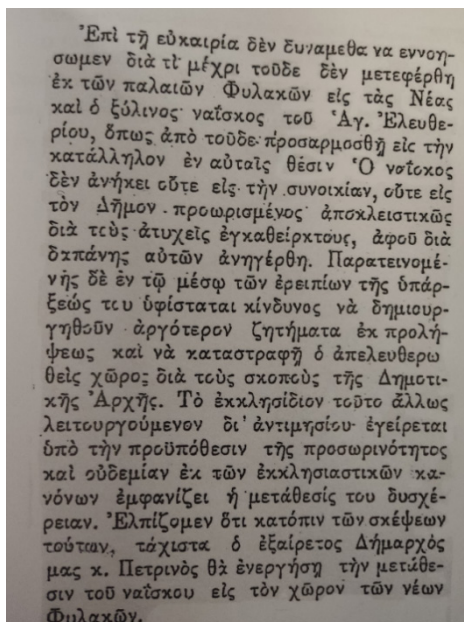
Εικόνα 21: Άποψη Τρίπολης 1929. Πηγή: Ν. Αργυρόπουλος. Ο χώρος έχει τη δική του ιστορία. 2/2016

Εικόνα 22: Άποψη Τρίπολης 1930. Πηγή: Ν. Αργυρόπουλος. Ο χώρος έχει τη δική του ιστορία. 2/2016

⁸⁷ Ν. Αργυρόπουλος. Ο χώρος έχει τη δική του ιστορία. 2/2016

Συμπληρωματικά, αναφέρεται ότι στον χώρο που ήταν αρχικά εγκατεστημένες οι φυλακές, υπήρχε και το εκκλησάκι του Αγίου Ελευθερίου, το οποίο είχε ανεγερθεί με δαπάνες των εγκλείστων, αλλά, παρά του αιτήματος μεταφοράς του μαζί με τις φυλακές, τούτο κατεδαφίστηκε.

Εικόνα 23: Σχόλιο επί του δημοσιεύματος «ΑΙ ΝΕΑΙ ΦΥΛΑΚΑΙ» της 20ης Μαΐου 1928 στην Εφημερίδα Μορέας. Πηγή: Ν. Αργυρόπουλος. Ο χώρος έχει τη δική του ιστορία. 2/2016

Όπως ανωτέρω αναφέρθηκε, το σωφρονιστικό κατάστημα κράτησης Τρίπολης βρίσκεται στην εν λόγω θέση εδώ και σχεδόν 200 χρόνια, σίγουρα όχι με την μορφή που έχει σήμερα, αν και κάποια κτίρια χρονολογούνται από το έτος 1927. Οι φυλακές μοιάζουν να μην έχουν σχέδιο-τουλάχιστον η εξωτερική τους εμφάνιση και ήταν απομονωμένες και χωρίς οικοδομές κοντά τους, στην περιοχή υπήρχε μόνο το Στρατόπεδο του 11^{ου} Σ.Π., το νεκροταφείο και οι φυλακές⁸⁸.

Ο εκ του χωριού Μάναρι Τρίπολης Αρκαδίας ορμώμενος, ο Αντώνης Δεληγιάννης, κατηγορούμενος για «κατοχικά εγκλήματα», που μετέχθη στις φυλακές της Τρίπολης, τον Δεκέμβριο του 1947, εκδίδει στο τέλος του 1974 το έργο του «*Το κολαστήριο της Τριπολιτσάς*», ώστε «να ακουστεί τί γινόταν 100 μόλις βήματα έξω από την πρωτεύουσα του νομού», περιγράφοντας αυτές «οι φυλακές, καινούρια βέβαια χτίρια, όχι σαν τις άλλες φυλακές, αλλά με βαρείες σιδερένιες και χοντρά σίδηρα στα κάπως μεγάλα

⁸⁸ Τ.Ρούνης. Η ιστορική Τριπολιτσά. 2004

παράθυρα. Το προαύλιο σχετικά άνετο. Είχε χώρο για ένα τεραίν βόλεϋ και για βόλτες. (...) Τώρα έμειναν οι ψηλοί τοίχοι, να νομίζεις πως είσαι σαν σε πηγάδι, κι εκείνοι κάτασπροι επίτηδες ασβεστωμένοι, για να χτυπούν στα μάτια. (...) Μπαίνουμε στο θάλαμο. Η εντύπωση καλή, γιατί ήταν φυλακές κάπως σύγχρονες, φωτισμό-αερισμό-αποχωρητήρια της ανθρωπιάς, αλλά στιβαγμένοι ο ένας πάνω στον άλλο. Κάθε φορά που ερχόταν καινούρια καλαθιά έπρεπε να περιοριστεί και ο χώρος, από δυο πλακάκια που είχε ο καθένας τότε έφτασε να περιοριστούμε σε ένα πλακάκι και ένα τέταρτο, δηλαδή εικοσιπέντε πόντους».

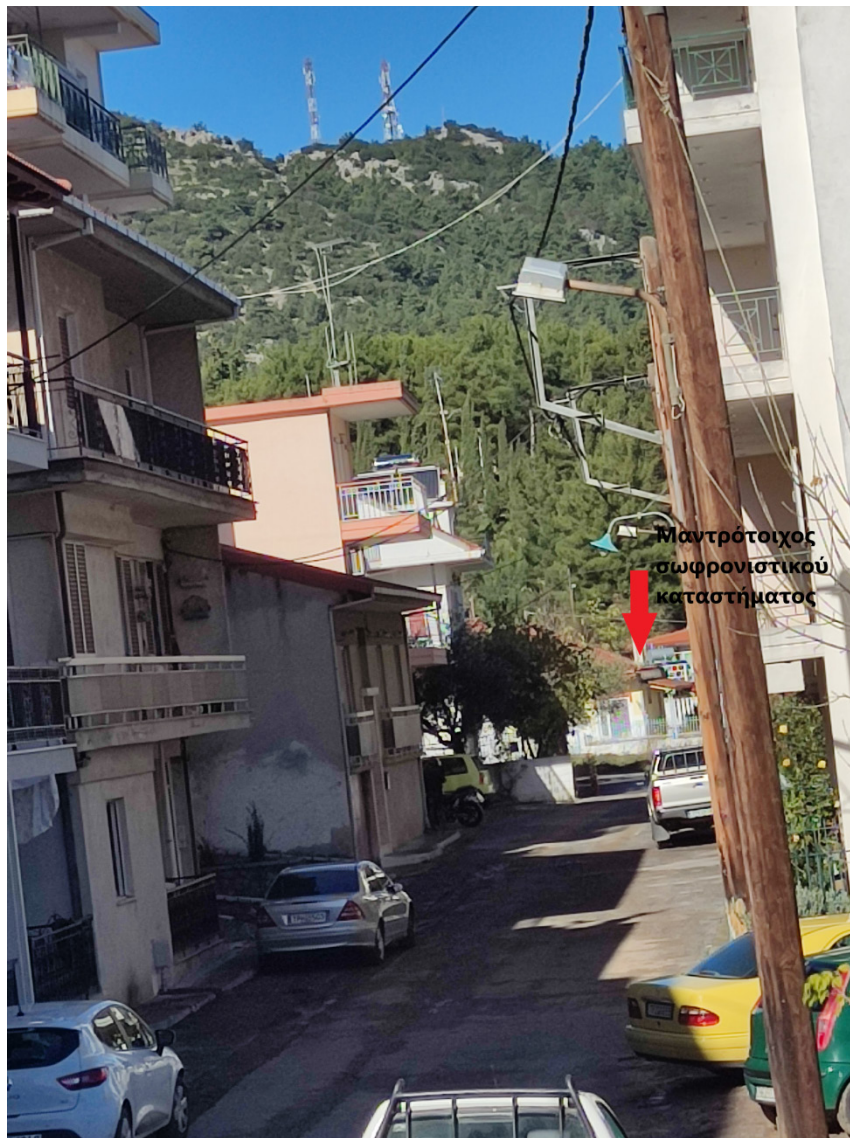
Ο κύριος Πανόπουλος Ευάγγελος, φύλακας του Σωφρονιστικού Καταστήματος Τρίπολης, κατά το χρονικό διάστημα 1974-2000, σε προσωπική συνέντευξη που παραχώρησε στη γράφουσα, ανέφερε ότι, με την πάροδο του χρόνου, η κατάσταση στη φυλακή βελτιωνόταν με προσλήψεις νέων υπαλλήλων και κάποιες-όχι ριζικές-βελτιώσεις στα κτίρια, το αποκάλεσε «φρεσκάρισμα», η ιδιαιτερότητα της Τρίπολης με την ύπαρξη θαλάμων, αντί για κελιών ήταν καλύτερη για τους κρατούμενους, αλλά πιο δύσκολη για την επιτήρηση αυτών, υπήρχαν πάντα υπεράριθμοι κρατούμενοι, αλλά όχι σε τρομακτικό βαθμό και χρησιμοποιούσαν και βοηθητικούς χώρους, όπως το κουρείο. «Ποτέ δεν δημιουργήθηκε πρόβλημα με τους κατοίκους γύρω από την φυλακή, ούτε διαμαρτυρία για να απομακρυνθούν οι φυλακές, μια φορά απέδρασε κρατούμενος από την κύρια πύλη, αλλά τον συνέλαβαν την ίδια ημέρα». Τέλος, ερωτηθείς για ποια περιστατικά τον στιγματίσαν περισσότερο, κατά την διάρκεια της υπηρεσίας του, ανέφερε τις πολύ σκληρές εικόνες, των οποίων έγιναν μάρτυρες, λόγω της φύσης των εγκλημάτων που έχουν τελέσει οι κρατούμενοι, που επηρέαζαν την ψυχολογία τους και δυστυχώς μετέφεραν και στην οικογένειά τους και τις δύο αυτοκτονίες κρατουμένων, μια εκ των οποίων ήταν ο Δουρής, καταδικασθείς για τον βιασμό και την ανθρωποκτονία του γιου του, που έγινε στη βάρδια του, θεωρεί, όμως, ότι τώρα οι συνθήκες διαβίωσης των κρατουμένων είναι καλύτερες, με παροχές που δεν υπήρχαν τότε.

Υφιστάμενη κατάσταση

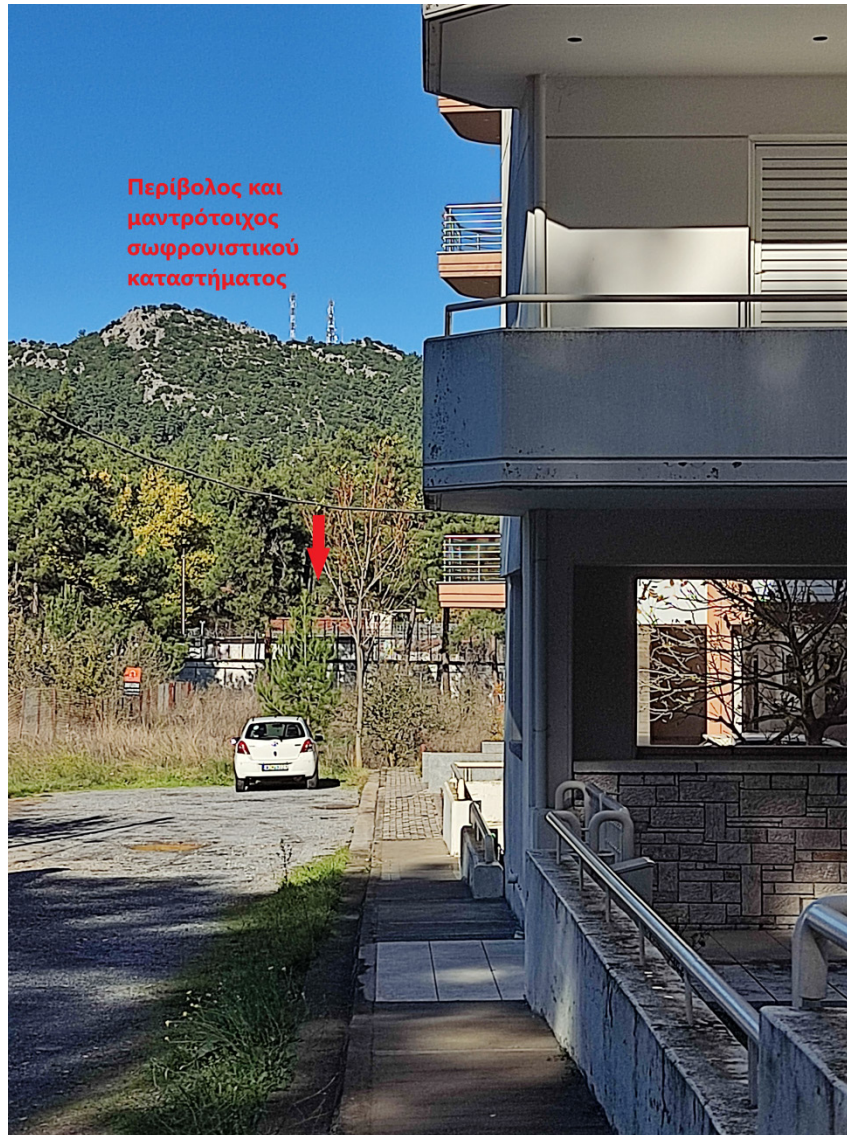
Εισαγωγή

Το Σωφρονιστικό Κατάστημα Τρίπολης βρίσκεται στην πόλη της Τρίπολης Αρκαδίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου, επί της παρόδου Δημοπούλου. Είναι μια φυλακή που

βρίσκεται στην άκρη της πόλης μεν, αλλά σε άμεση γειτνίαση με κατοικίες, η ύπαρξη της, δηλαδή, δεν εμπόδισε την επέκταση του αστικού ιστού, σχεδόν μέχρι την πύλη αυτής.

Εικόνα 24: Οδός Δόξας. Πηγή: Προσωπικό αρχείο. Ανάκτηση 10/2023

Εικόνα 25: Όριο επέκτασης σχεδίου πόλης «Οίκου Τυφλών». Ανάκτηση 10/2023

Οι γύρωθεν του γεωτεμαχίου του σωφρονιστικού καταστήματος ιδιοκτησίες είναι παλαιές μικρές ισόγειες κατοικίες, αλλά και νεόδμητες είτε με τη μορφή της μονοκατοικίας είτε πολυώροφες οικοδομές. Στην αρχή της παρόδου Δημοπούλου, σε απόσταση περίπου 50 μέτρων από την πύλη του σωφρονιστικού καταστήματος, λειτουργούσε κάποτε κατάστημα υγειονομικού ενδιαφέροντος, προφανώς για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών των κρατουμένων, το οποίο έχει πλέον κλείσει. Διενεργήθηκε επιτόπια ανώνυμη έρευνα, μέσω προσωπικής συνέντευξης και απάντησαν τρεις ιδιοκτήτες και κάτοικοι όμορων οικοδομών. Κανείς από τους τρεις δεν είχε προηγουμένως ιδιοκτησία στη συγκεκριμένη περιοχή, λ.χ. από τους γονείς του. Η ιδιοκτησία του κατοίκου Α, ηλικίας περίπου 70 ετών, είναι σε απόσταση επτά περίπου μέτρων από τον μαντρότοιχο του σωφρονιστικού καταστήματος, αγόρασε το

γεωτεμάχιο το έτος 1990 και οικοδόμησε οικογενειακή πολυκατοικία, στην οποία κατοικεί ο ίδιος, τα παιδιά και τα εγγόνια του. Δεν αποτέλεσε για αυτόν ανασταλτικός παράγοντας για την επιλογή του γεωτεμαχίου η άμεση γειτνίαση του με την φυλακή. Δεν έχει δημιουργηθεί ποτέ πρόβλημα από τους κρατούμενους, μόνο την ώρα του προαυλισμού επικρατεί μια σχετική φασαρία. Μια φορά πριν από 15 χρόνια απέδρασε κρατούμενος και υπήρξε μια αναστάτωση στη γειτονιά, αλλά τον εντόπισαν άμεσα οι φρουροί κρυμμένο σε ένα παρακείμενο ακατοίκητο σπίτι.

Ο κάτοικος Β, ηλικίας περίπου 80 ετών, επέλεξε την συγκεκριμένη περιοχή για τόπο κατοικίας, καθώς υπηρετούσε ως φύλακας στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Τρίπολης, κατά το χρονικό διάστημα 1974-1990, όταν και συνταξιοδοτήθηκε. Γνωρίζει εκ των έσω ότι πρόκειται για ένα «ήσυχο» σωφρονιστικό κατάστημα και δεν δημιουργήθηκε ποτέ πρόβλημα στην περιοχή.

Ο κάτοικος Γ, ηλικίας περίπου 45 χρονών, κατοικεί σε εκμισθωμένη κατοικία πολύ κοντά στον βόρειο περίβολο του σωφρονιστικού καταστήματος και δεν έχει ενοχληθεί ποτέ από τους κρατούμενους, ούτε καν κατά την ώρα του προαυλισμού.

Στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Τρίπολης φιλοξενούνται υπόδικοι και κατάδικοι για τα επονομαζόμενα «εγκλήματα ηθών». Παλαιότερες μαρτυρίες για την ποινική φυλακή της Τρίπολης αναφέρουν ότι «κρατούν φυλακισμένους αιμομίκτες και ελαφροποινίτες που έχουν σχέση με την πορνεία, το σεξ, αφύσικοι, έκφυλοι»⁸⁹. Στο πλαίσιο της αναμόρφωσης της σωφρονιστικής πολιτικής, η τέως Γενική Γραμματέας Αντεγκληματικής Πολιτικής, Σοφία Νικολάου, είχε προχωρήσει στον διαχωρισμό των φυλακών, ανάλογα με τα εγκλήματα που διαπράττονται, ορίζοντας τα σωφρονιστικά καταστήματα Γρεβενών και Τρίπολης ως υποδοχείς τέτοιων εγκλημάτων, για λόγους εσωτερικής ασφάλειας μεταξύ των κρατουμένων, λόγω της απαξίας αυτών των αδικημάτων.

Τα ως άνω αδικήματα αναλύονται στο 19^ο Κεφάλαιο του ΠΚ τιτλοφορούμενου *Εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και εγκλήματα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής*. Χωρίς να παρατίθενται αναλυτικά οι διατάξεις τους, τα

⁸⁹ Α. Σπυροπούλος, *Φυλακές Τρίπολης... αναδρομή στην ιστορία*. 2020

σημαντικότερα αυτών, που είτε προϋπήρχαν, είτε προστέθηκαν, εναμορνιζόμενοι-αναγκαστικά-με την ολοένα -δυστυχώς-αυξανόμενη τέλεση τέτοιων ειδικών εγκλημάτων, είναι ο βιασμός (άρθρο 336 ΠΚ), η προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας (άρθρο 337 ΠΚ), η κατάχρηση ανικάνου προς αντίσταση σε γενετήσια πράξη (άρθρο 338 ΠΚ), οι γενετήσιες πράξεις με ανηλίκους ή ενώπιόν τους (άρθρο 339 ΠΚ), η κατάχρηση ανηλίκων (άρθρο 342 ΠΚ), η κατάχρηση σε γενετήσια πράξη (άρθρο 343 ΠΚ), η εκδικητική πορνογραφία (άρθρο 346 ΠΚ), η διευκόλυνση προσβολών της ανηλικότητας (άρθρο 348 ΠΚ), η πορνογραφία ανηλίκων (άρθρο 348Α ΠΚ), η προσέλευση παιδιών για γενετήσιους λόγους (άρθρο 348Β ΠΚ), οι πορνογραφικές παραστάσεις ανηλίκων (άρθρο 348Γ ΠΚ), η μαστροπεία (άρθρο 349 ΠΚ), η γενετήσια πράξη με ανήλικο έναντι αμοιβής (άρθρο 351^Α ΠΚ) και η προσβολή γενετήσιας ευπρέπειας (άρθρο 353 ΠΚ).

Στο κατωτέρω γράφημα προκύπτει ο αριθμός των κρατουμένων στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Τρίπολης την 1^η εκάστου μηνός για το έτος 2023 (σαφώς δεν υπήρχαν ακόμα στοιχεία για τον Δεκέμβριο), υπενθυμίζεται ότι η χωρητικότητα του καταστήματος είναι 53 άτομα.

Γράφημα 3: Αριθμός κρατουμένων στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Τρίπολης. Πηγή: <https://www.ggap.gov.gr/statistika-stoixeia-kratoumenon/>, ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση: 11/2023

Σημειώνεται, τέλος, ότι σύμφωνα με το πρώτο υποπρόγραμμα δράσης 2001-2005, όπως προβλέπεται στο Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου

Ανάπτυξης Καταστημάτων Κράτησης, που αναλύθηκε εκτενώς ανωτέρω, θα έπρεπε να έχει ήδη εκπονηθεί η μελέτη για το Γενικό Κατάστημα Κράτησης Πελοποννήσου, με αρχική θέση τη Συλίμνα Αρκαδίας, η οποία είναι προς επαναξιολόγηση και σταδιακά να καταργηθεί το ήδη λειτουργούν κατάστημα κράτησης Τρίπολης.

Ιδιοκτησιακό Καθεστώς του Ακινήτου

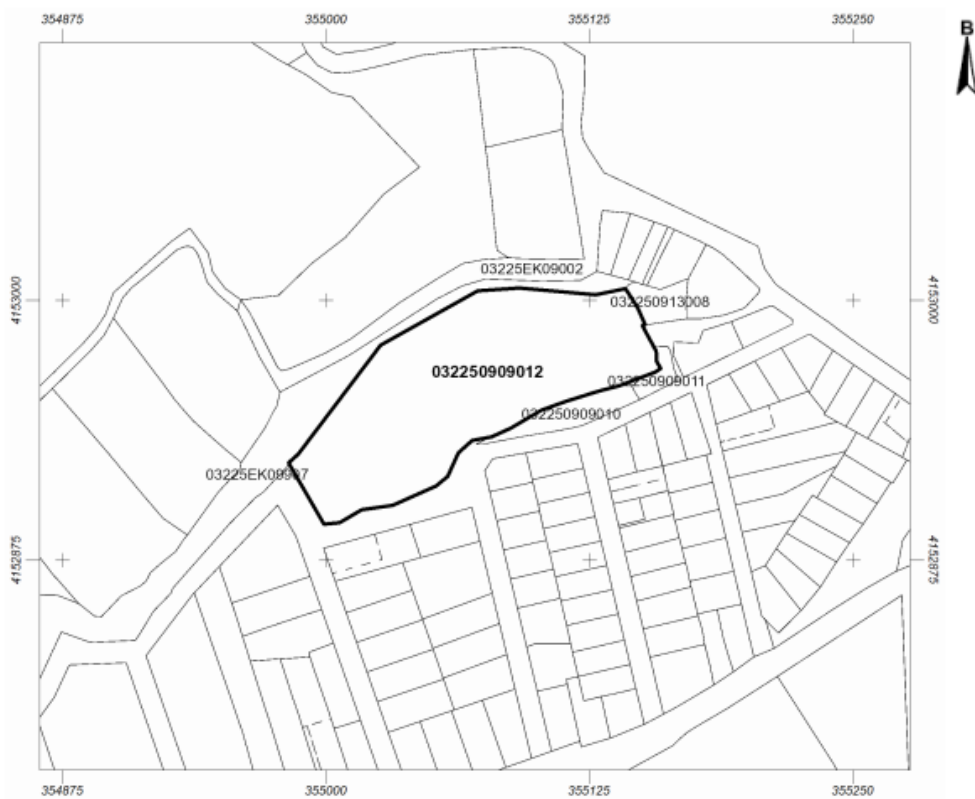
Με το υπ' αριθμόν 14674 συμβόλαιο της 10^{ης} Φεβρουαρίου του έτους 1928, του τότε Συμβολαιογράφου Τρίπολης, Πολύβιου Παπαδόπουλου, το οποίο είχε μεταγραφεί αυθημερόν στα οικεία βιβλία του Υποθηκοφυλακείου Τρίπολης σε τόμο 153 και με αριθμό 30427, ο τότε Εισαγγελέας Πρωτοδικών Τρίπολης, Παναγιώτης Σπηλιώτης, «ενεργών ως αντιπρόσωπος του κ. Υπουργού της Δικαιοσύνης» παρέλαβε ως ανταλλαγή από τον τότε Δήμαρχο Τρίπολης, Θεόδωρο Πετρινό, «ακίνητον κτήμα μετά των εν' αυτώ υπάρχοντων κτιρίων, εντός της πόλης της Τρίπολης κατά την θέσιν Φυλακαί, χρησιμοποιούμενον ήδη ως κατάστημα των επαναρθωτικών φυλακών Τριπόλεως και συνορεύον γύρωθεν με δύο ανώνυμους δημοτικές οδούς και ιδιοκτησίας των Κωνσταντίνου Χριστόπουλου και Γκιντώνη και Παναγιώτου Δ. Σταυρόπουλου, εκτιμηθέν αντί δραχμών εκατόν πενήντα πέντε χιλιάδων (155000)».

Το γεωτεμάχιο των φυλακών βρίσκεται εκτός σχεδίου πόλης και εκτός οικισμού και εκτός των προβλέψεων του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου της πόλης, του έτους 1986, το οποίο εγκρίθηκε με την με αριθμό 60677/2711/11.9.1986/ΦΕΚ 1092/12.11.1986 απόφαση του Υπουργού, ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε (και ήδη από το 2002 έχει εκκινήσει η διαδικασία αναθεώρησης του), επί της συμβολής των οδών Αγίου Αθανασίου, από όπου έχει είσοδο και ανωνύμου. Κατά την ολοκλήρωση της κτηματογράφησης της περιοχής έλαβε ΚΑΕΚ 032250909012, έχει έκταση 10.178 τμ, μετά του επ' αυτού διωρόφου κτίσματος, επιφανείας 1.171,90 τμ και συνορεύει σε όλη την Βόρεια πλευρά του με ρέμα, με αριθμό ΚΑΕΚ 03225ΕΚ09907, Ανατολικά με ιδιοκτησία κυριότητας ιδιωτών, με ΚΑΕΚ 032250913008, με δρόμο, με ΚΑΕΚ 03225ΕΚ09002 και με ιδιοκτησία κυριότητας ιδιωτών, με ΚΑΕΚ 032250909011, Νότια με ιδιοκτησία κυριότητας ιδιωτών, με ΚΑΕΚ 032250909010 και με δρόμο, με ΚΑΕΚ 03225ΕΚ09002 και Δυτικά ομοίως με δρόμο, με ΚΑΕΚ 03225ΕΚ09002, απεικονίζεται δε στο απόσπασμα χωρικής βάσης της ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ Α.Ε. ως εξής:

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΧΩΡΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ
ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ: ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΝΟΜΟΣ: ΑΡΚΑΔΙΑΣ ΟΤΑ: ΤΡΙΠΟΛΕΩΣ
ΦΥΛΛΟ ΧΑΡΤΟΥ: 1:5000 3520-41520 / 1:1000 3544-41526
ΚΩΔΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ: 032250909012 / 0 / 0

Τα παραγόμενα αρχεία των αποσπασμάτων κτηματολογικής βάσης (περιγραφικής και χωρικής) δεν επέχουν θέση πιστοποιητικού για οποιαδήποτε νόμιμη χρήση, ούτε αποτελούν τίτλους των εγγεγραμμένων δικαιωμάτων και δεν δημιουργούν τεκμήριο γι' αυτά σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 11206 ΕΕ 2021 Απόφαση Φορέα «Ελληνικό Κτηματολόγιο» (ΦΕΚ Β' 1539/15.4.2021).

ΚΛΙΜΑΚΑ 1 : 2500

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- + - + - + - + Οριο Δήμου ή Κοινότητας (προ 01/01/1997)
- Οριο γεωτεμαχίου
- Οριο γεωτεμαχίου που αφορά το απόσπασμα
- - - - Οριο αποκλειστικής χρήσης κάθετης ιδιοκτησίας
- ▨ Ζώνη δουλείας

Εμβαδόν γεωτεμαχίου: 10178 τ.μ.

Ελληνικό Γεωδατικό Σύστημα Αναφοράς ΕΓΣΑ '87

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΜΕΤΑΠΤΩΣΗΣ: 16/09/2017 (ΥΑ.19779/2017, Β'/1763):

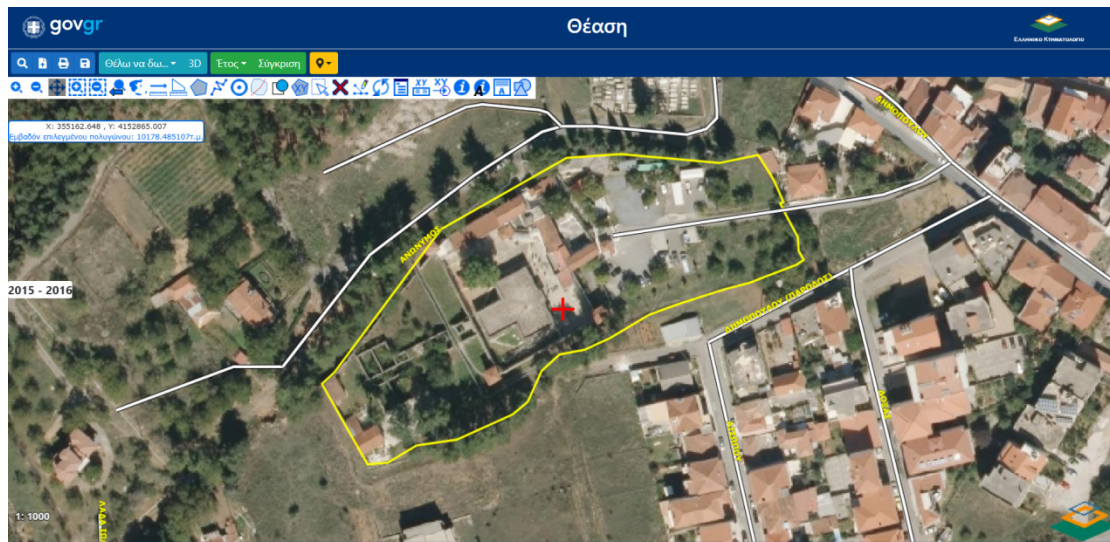
1. Διαφορές που προκύπτουν εκ της μετάπτωσης στην τιμή του εμβαδού των γεωτεμαχίων ειδικών εκτάσεων, τεκμαίρονται αποδεκτές σύμφωνα με τις ηθούμενες τεχνικές προδιαγραφές της διαδικασίας μετάπτωσης.

2. Διαφορές που προκύπτουν εκ της μετάπτωσης στην τιμή του εμβαδού των λοιπών γεωτεμαχίων, τεκμαίρονται αποδεκτές σύμφωνα με τις ηθούμενες τεχνικές προδιαγραφές της διαδικασίας μετάπτωσης και της εφαρμογής της στραγγιλοποίησης, οριζόμενες σε εύρος 0,01 τ.μ. όταν η στραγγιλοποίηση διενεργείται στο δεύτερο δεκαδικό στοιχείο, έως 1 τ.μ. όταν η στραγγιλοποίηση διενεργείται στο μέτρο.

Ημερομηνία τελευταίας γεωμετρικής μεταβολής:

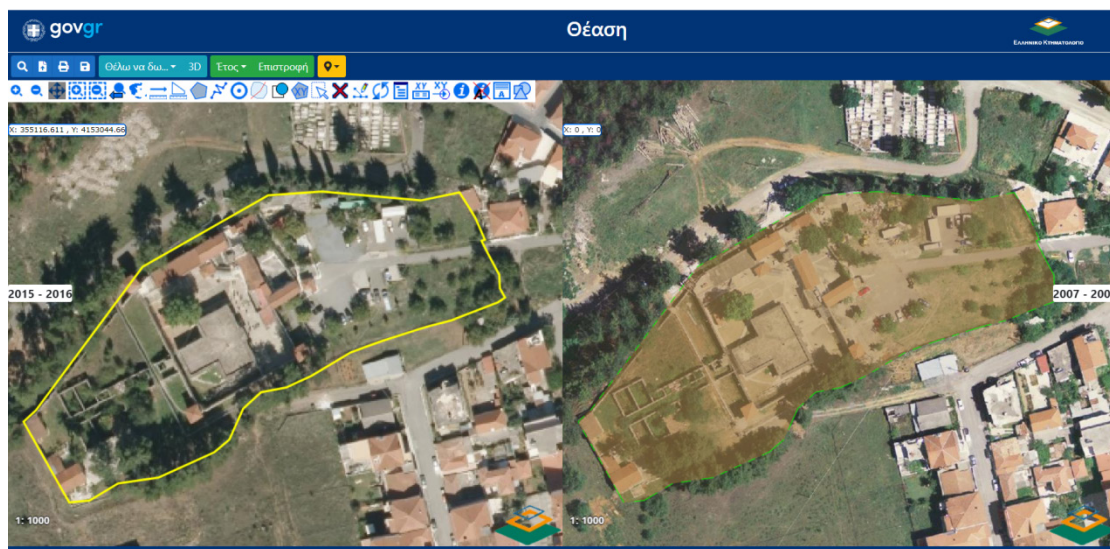
Ημερομηνία Εκτύπωσης: 28/01/2023

Εικόνα 26: Απόσπασμα χωρικής βάσης ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΕ, πηγή <https://ktimatologio.gov.gr/>. Ανάκτηση: 1/2023

Χάρτης 14: Πολύγωνο Φυλακών, πηγή <https://maps.gov.gr/gis/map/>. Ανάκτηση 1/2023

Συγκρίνοντας το εν λόγω πολύγωνο την χρονική περίοδο 2015-2016 στο αριστερό τμήμα και την χρονική περίοδο 2007-2009 στο δεξιό τμήμα της παρακάτω θέασης, διαπιστώνουμε ότι δεν έχει επέλθει καμία μεταβολή στα όρια του γεωτεμαχίου, αλλά έχουν προστεθεί μερικά επιπλέον κτίσματα και στέγαστρα.

Χάρτης 15: Συγκριτική απεικόνιση πολυγώνου Φυλακών, κατά τα έτη 2015-2016 και 2007-2009, πηγή <https://maps.gov.gr/gis/map/>. Ανάκτηση 1/2023

Σαφώς, στη σύγκριση μεταξύ της χρονικής περιόδου 2015-2016 στο αριστερό τμήμα της θέασης και της χρονικής περιόδου 1945-1960 στο δεξιό τμήμα της θέασης, το γεωτεμάχιο δεν έχει διαφοροποιηθεί σε όρια και έκταση, αλλά έχει εμφανώς λιγότερα

κτίσματα, αφού η φυλακή λειτουργούσε στο υπάρχον κτίριο στο δυτικό μέρος της θέασης, ενώ το διάστημα 2015-2016 είναι ερείπια κτιρίων.

Χάρτης 16: Συγκριτική απεικόνιση πολυγώνου Φυλακών, κατά τα έτη 2015-2016 και 1945-1960, πηγή <https://maps.gov.gr/gis/map/>. Ανάκτηση 1/2023

Κτιριολογική ανάλυση

Καθώς απαιτείται ειδική άδεια για την είσοδο στο σωφρονιστικό κατάστημα, η οποία αν και ζητήθηκε από την γράφουσα, λόγω της αλλαγής στην ηγεσία της Γενικής Γραμματείας Αντεγκληματικής Πολιτικής, τον Ιούλιο του τρέχοντος έτους καθυστερεί η υπογραφή τέτοιων σχετικών πράξεων, η ανάλυση των κτιρίων του σωφρονιστικού καταστήματος παρατίθεται από προσωπική της εμπειρία, η οποία έχει επισκεφτεί το κατάστημα, στα πλαίσια άσκησης του δικηγορικού λειτουργήματος. Το γεωτεμάχιο του σωφρονιστικού καταστήματος περικλείεται από περίφραξη με απλό συρματόπλεγμα, το οποίο μάλιστα τοποθετήθηκε τα τελευταία 20 χρόνια (!), εσωτερικά υπάρχει μαντρότοιχος ύψους τριών μέτρων και επέκταση αυτού για άλλα δύο μέτρα με συρματόπλεγμα και στις τέσσερις γωνίες οι υπερυψωμένοι οικίσκοι της εξωτερικής φρουράς.

Εικόνα 27: Εξωτερική άποψη του Σωφρονιστικού Καταστήματος Τρίπολης. Πηγή: <https://www.patrisnews.com/>. Ανάκτηση: 8/2023

Μετά την είσοδο από την πύλη/θυρωρείο του καταστήματος, όπου γίνεται ο απαραίτητος έλεγχος και η εναπόθεση προσωπικών αντικειμένων των επισκεπτών, αριστερά σε διώροφο κτίριο βρίσκονται τα γραφεία διοίκησης, διαχείρισης και κοινωνικής υπηρεσίας, σχεδόν εφαπτόμενο βρίσκεται έτερο διώροφο κτίριο με το Διοικητήριο, γραμματεία και χώρος επισκεπτηρίου. Όλα τα κτίρια φαίνονται πάρα πολύ παλιά, μάλλον του 1950 έτους, χωρίς να είναι εμφανές το υλικό κατασκευής τους, διώροφα μεν αλλά πολύ χαμηλού ύψους.

Εισερχόμενοι από το εσωτερικό θυρωρείο βρίσκονται ο χώρος συνάντησης συνηγόρων και κρατουμένων, ένας χώρος απομόνωσης και το ιατρείο, ακολουθεί το προαύλιο, μαγειρεία, χώρος αναψυχής/καφετέρια κρατουμένων, ντους και πλυντήρια, εστιατόριο δεν υπάρχει, οι κρατούμενοι παραλαμβάνουν το φαγητό τους και μπορούν να φάνε ή στον θάλαμο τους ή στη καφετέρια και το κτίριο των πέντε θαλάμων σε σχήμα T, τέσσερις θάλαμοι στη μεγάλη πλευρά και ένας στη κάθετη, στον οποίο κρατούνται οι υπόδικοι. Η ύπαρξη των θαλάμων σε σωφρονιστικό κατάστημα αντί για κελιά είναι ιδιαιτερότητα του καταστήματος της Τρίπολης, ίσως γιατί είναι πάρα πολύ παλιές φυλακές. Μετά το συρματοπλέγμα στη δυτική πλευρά του πολυγώνου βρίσκονται τα ερείπια της παλαιάς φυλακής της Τρίπολης (1928-1930), τα οποία είναι διατηρητέα κτίσματα και μια οικία που μπορεί να χρησιμοποιήσει ο εκάστοτε Διευθυντής του καταστήματος.

Εικόνα 28: Εσωτερικό θαλάμου του Σοφρονιστικού Καταστήματος Τρίπολης. Πηγή: <https://www.anagnostis.org/>.
Ανάκτηση: 10/2023

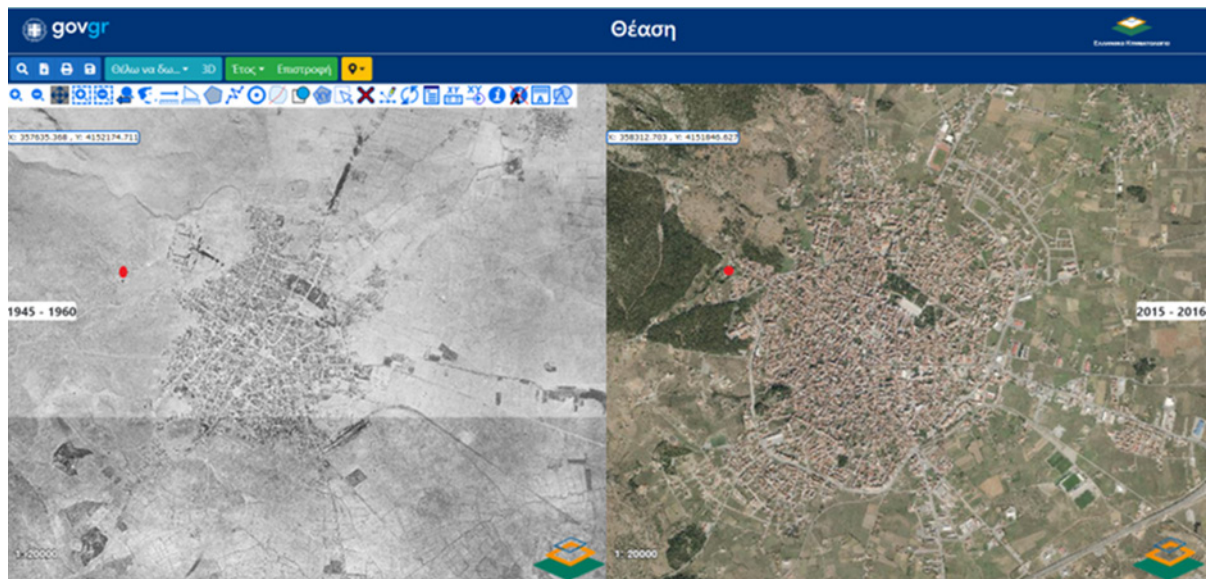
Όρια οικιστικού συνόλου

Το σύνολο των προβλέψεων του εγκεκριμένου, ως ισχύει σήμερα, ΓΠΣ δεν περιλαμβάνει το πολύγωνο των Φυλακών, όπως αυτό προκύπτει και από την κάτωθι χαρτογραφική απεικόνιση, συνεπώς, δεν επηρεάζεται από τις εν λόγω προβλέψεις.

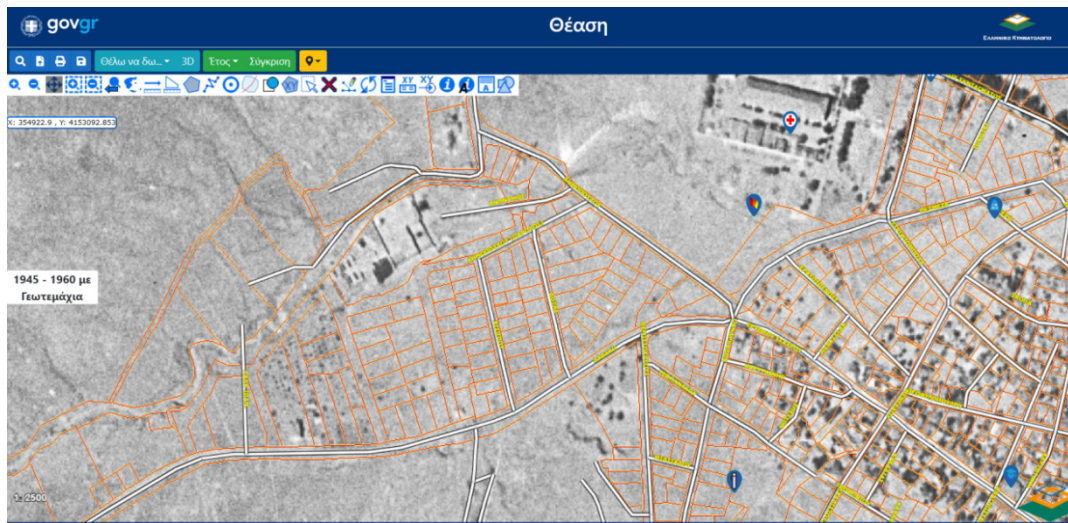
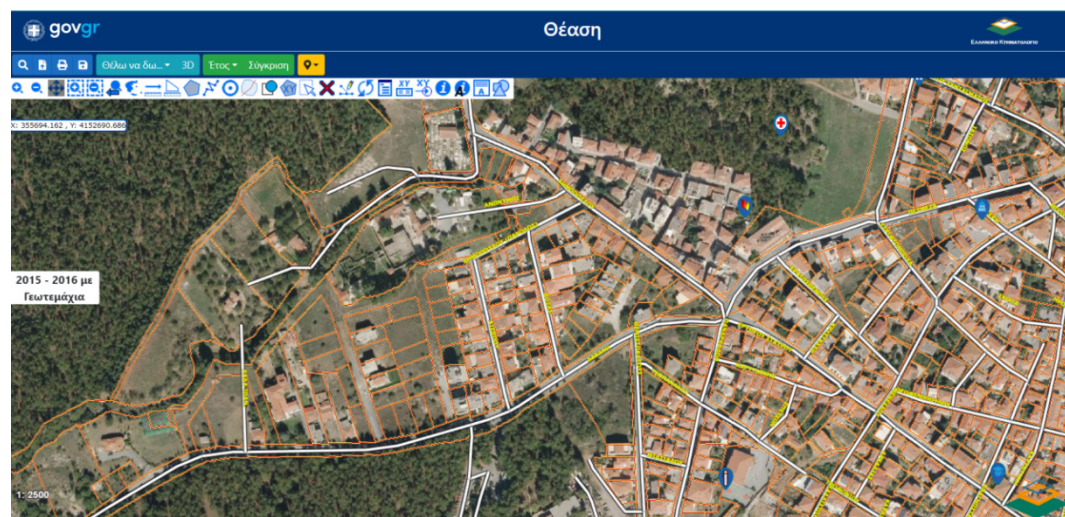

Χάρτης 17: Απεικόνιση των ορίων του Γ.Π.Σ. Τρίπολης και η γεωγραφική θέση του μελετώμενου ακινήτου με ερυθρά κουκίδα. Πηγή: ΦΕΚ Δ'146/1986

Όπως ανωτέρω αναφέρθηκε το ισχύον σχέδιο πόλης εγκρίθηκε το έτος 1955. Στην παρακάτω συγκριτική απεικόνιση της Τρίπολης, κατά τα έτη 1945-1960 με 2015-2016, αποτυπώνεται η τρομερή επέκταση του αστικού ιστού.

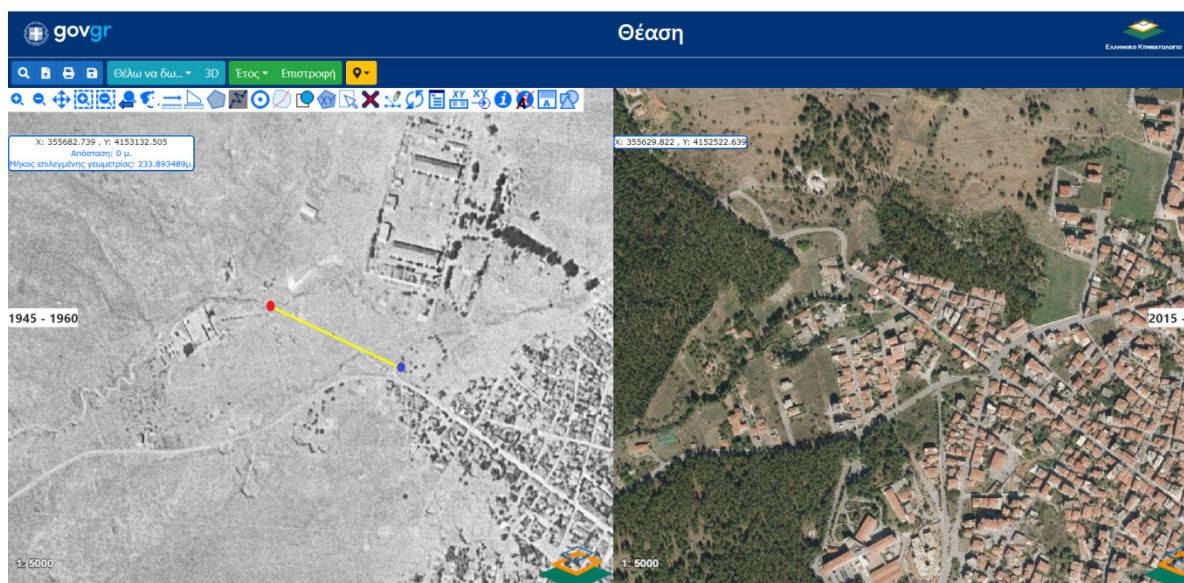

Χάρτης 18: Συγκριτική απεικόνιση σχεδίου πόλης, κατά τα έτη 1945-1960 και 2015-2016, πηγή <https://maps.gov.gr/gis/map/>, ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 1/2023

Χάρτης 19: Συγκριτική απεικόνιση σχεδίου πόλης, με γεωτεμάχια ανάρτησης, κατά τα έτη 1945-1960 και 2015-2016, πηγή <https://maps.gov.gr/gis/map/>. Ανάκτηση 1/2023

Με ερυθρά κουκίδα απεικονίζεται η θέση της φυλακής και με γαλάζια κουκίδα το όριο του σχεδίου πόλης, όπως είχε αποτυπωθεί στα σχετικά διαγράμματα του έτος 1955, παρατηρούμε, συνεπώς, ότι εξαρχής η επιλεχθείσα θέση δεν ήταν σε μεγάλη απόσταση από την πόλη, μάλιστα είναι σχεδόν 250 μέτρα σε ευθεία γραμμή.

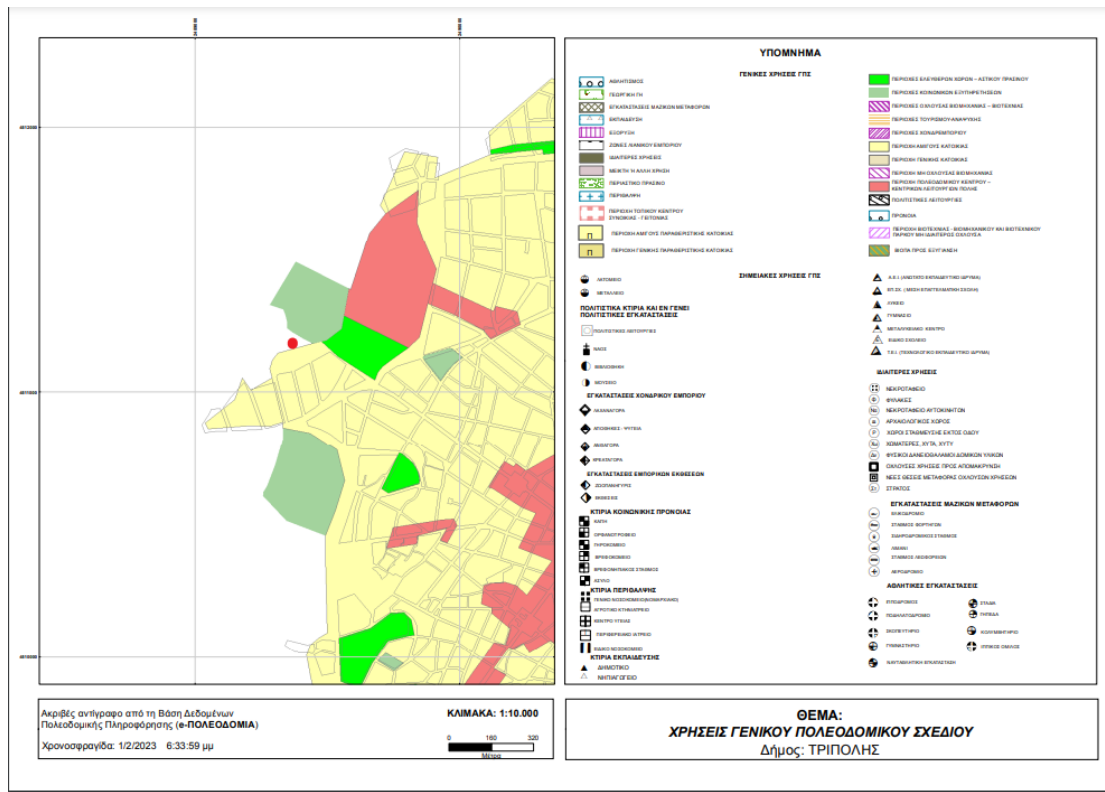
Χάρτης 20: Συγκριτική απεικόνιση σχεδίου πόλης, κατά τα έτη 1945-1960 και 2015-2016, πηγή <https://maps.gov.gr/gis/map/>, ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 1/2023

Η επέκταση που γειτνιάζει προς το μελετώμενο ακίνητο καθορίστηκε με το υπ' αριθμόν Γ.72506/1995 Προεδρικό Διάταγμα «Έγκριση πολεοδομικής μελέτης τμήματος της πολεοδομικής ενότητας VIII του Δήμου Τριπόλεως (Ν. Αρκαδίας) και τροποποίηση του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου στα όρια σύνδεσης»⁹⁰ ή αλλιώς επέκταση Οίκου Τυφλών και απεικονίζεται στο παρακάτω διάγραμμα, που συνόδευε την μελέτη.

⁹⁰ ΦΕΚ 883/Δ/1995

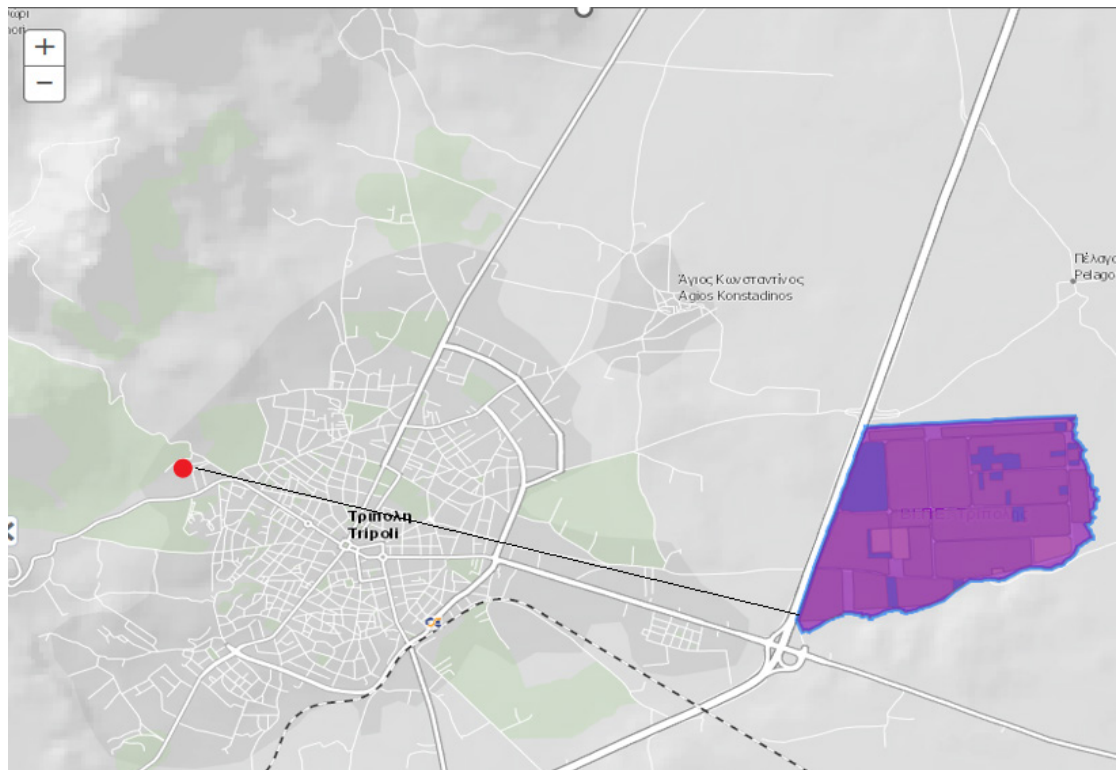
Χάρτης 21: Οι Υφιστάμενες Χρήσεις Γης γύρω από το σωφρονιστικό κατάστημα. Πηγή: ΦΕΚ 883/Δ/1995

Χάρτης 22: Χρήσεις ΓΠΣ γύρωθεν του μελετώμενου ακινήτου. Πηγή: www.e-poleodomia.gr. Ανάκτηση 2/2023

Όπως προκύπτει από το ανωτέρω απόσπασμα του ΓΠΣ, οι υφιστάμενες χρήσεις νότια του μελετώμενου ακινήτου είναι της αμιγούς κατοικίας, η πιο αυστηρή από τις άλλες κατηγορίες χρήσεων γης. Στις περιοχές αμιγούς κατοικίας επιτρέπεται εκτός από τη χρήση Κατοικίας και Χώροι Κοινωνικής πρόνοιας, Εκπαίδευσης, Αθλητικές Εγκαταστάσεις, Θρησκευτικοί χώροι, Πολιτιστικές εγκαταστάσεις (μέχρι 200 τ.μ.) και Μονάδες Ψυχοκοινωνικής Αποκατάστασης. Τέλος, βόρεια του ακινήτου οι υφιστάμενες χρήσεις είναι αυτές της περιοχής κοινωνικών εξυπηρετήσεων.

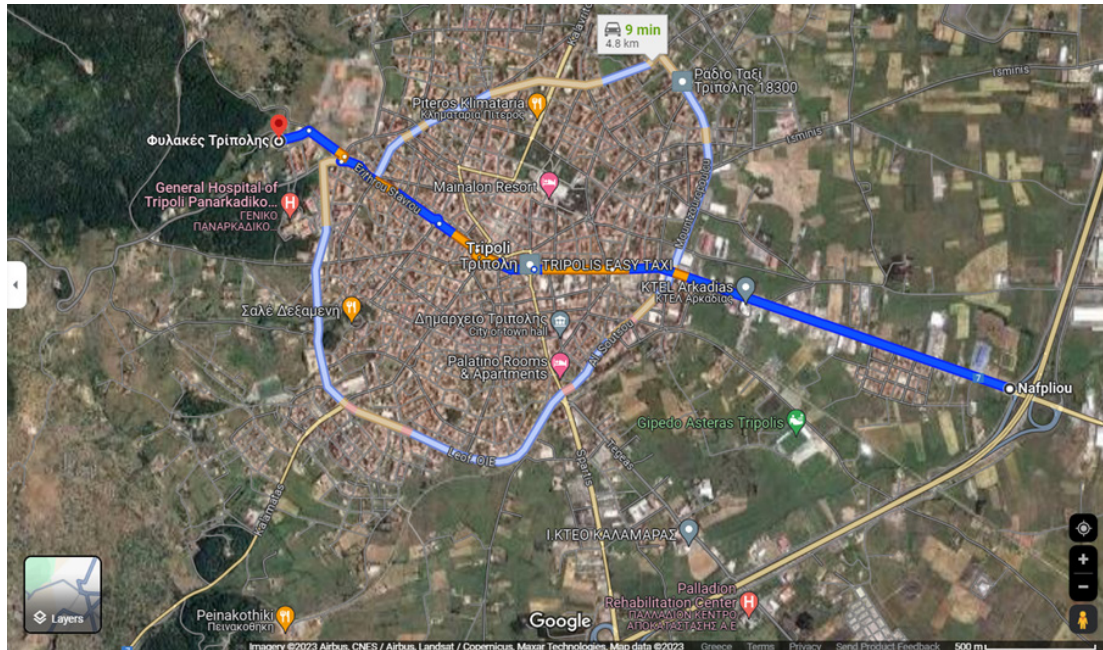
Στην ευρύτερη περιοχή του ακινήτου, προς ανατολάς στη θέση «Άγιος Βασίλειος» και «Ποταμόκαμπος» και σε ευθεία απόσταση περί τα 4 χλμ από το μελετώμενο ακίνητο, βρίσκεται εγκατεστημένη η Βιομηχανική Περιοχή της Τρίπολης (ΒΙ.ΠΕ).

Χάρτης 23: Θέση ΒΙ.ΠΕ Τρίπολης σε σχέση με αυτή του μελετώμενου ακινήτου, το οποίο απεικονίζεται με ερυθρά κουκίδα. Πηγή: Γεωγραφική Βάση Δεδομένων Γ.Γ.Β., ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 3/2023

Οδική σύνδεση

Νοτιοανατολικά του μελετώμενου ακινήτου διέρχεται η Εθνική Οδός Κορίνθου-Καλαμάτας. Η προσέγγιση του ακινήτου, είτε κινούμενοι από Αθήνα, είτε κινούμενοι από Καλαμάτα, γίνεται στην έξοδο «Τρίπολη Βόρεια» και διερχόμενοι του κέντρου της πόλης ακολουθούμε τις οδούς Ναυπλίου, Ελευθερίου Βενιζέλου, επί της Πλατείας Κολοκοτρώνη παίρνουμε την 2^η έξοδο για την οδό Γεωργίου Α΄, Εθνομαρτύρων, επί της Πλατείας Εθνάρχου Μακαρίου παίρνουμε την 2^η έξοδο για την οδό Ερυθρού Σταυρού, Δαβάκη, Αγίου Αθανασίου και στροφή στην Πάροδο Δημοπούλου, με συνολική απόσταση διαδρομής 3.700 χλμ.

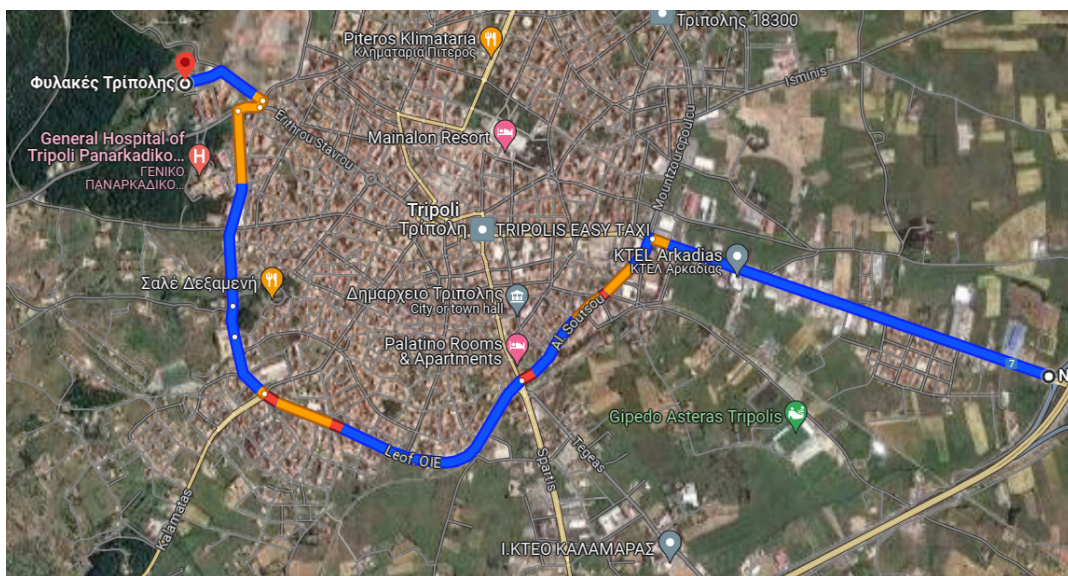

Χάρτης 24: Οδική πρόσβαση μέσω του κέντρου της πόλης. Πηγή: <https://www.google.com/maps>, ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 9/2023

Εναλλακτικές διαδρομές, χρησιμοποιώντας τις περιφερειακές οδούς της πόλης, είναι η μεν πρώτη κίνηση επί των οδών Ναυπλίου, Μουτζουροπούλου, Αγίου Κωνσταντίνου, Οπλαρχηγού Σεχιώτη, Μαινάλου Ερυθρού Σταυρού, Δαβάκη, Αγίου Αθανασίου και στροφή στην Πάροδο Δημοπούλου, με συνολική απόσταση διαδρομής 4.800 χλμ. και η δεύτερη με κίνηση επί των οδών Ναυπλίου, Αλεξάνδρου Σούτσου, Λεωφόρος Ο.Η.Ε., Ταπιας, Χρονά, Θεμιστοκλέους, Γόρτυνας, Δαβάκη, Αγίου Αθανασίου και στροφή στην Πάροδο Δημοπούλου, με συνολική απόσταση διαδρομής 5.200 χλμ. Από πληροφορίες, δεν υπάρχει μια συγκεκριμένη διαδρομή που επιλέγουν για τις μεταγωγές των κρατουμένων, συνήθως, όμως, επιλέγουν τις περιφερειακές.

Χάρτης 25: Διαδρομή 1η πρόσβασης περιφερειακά του κέντρου της πόλης. Πηγή: <https://www.google.com/maps>, ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 9/2023

Χάρτης 26: Διαδρομή 2η πρόσβασης περιφερειακά του κέντρου της πόλης. Πηγή: <https://www.google.com/maps>, ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 9/2023

Δεν υπάρχει αστικό δρομολόγιο με στάση έξωθεν του σωφρονιστικού καταστήματος, μπορεί, όμως, να εξυπηρετηθεί κάποιος επισκέπτης από την στάση έξωθεν του 11^{ου} Συντάγματος, σε απόσταση 800 μέτρων.

Αστυνομική Διεύθυνση Αρκαδίας-Δικαστικό Μέγαρο Τρίπολης

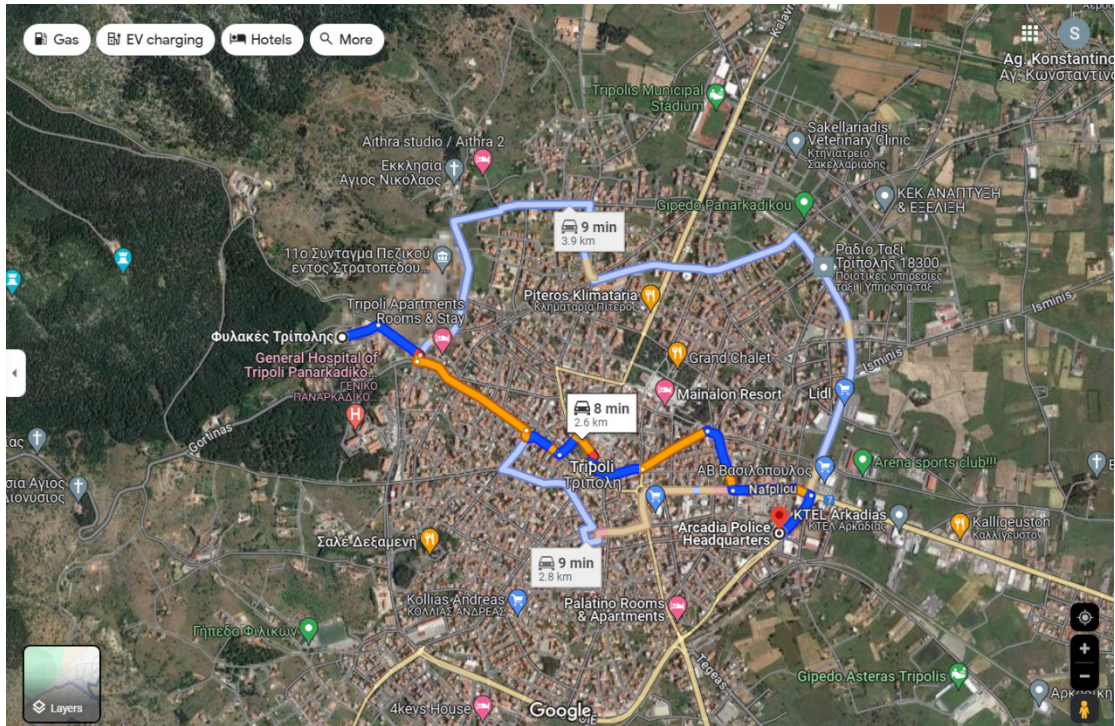
Αναφέρονται ξεχωριστά οι αποστάσεις από τα ανωτέρω καθώς ένα από τα κριτήρια χωροθέτησης των φυλακών είναι η εγγύτητά τους-κυρίως με τα δικαστήρια-προς εξυπηρέτηση των δικηγόρων, αλλά και από τα αστυνομικά τμήματα, για συναφή διαδικαστικά θέματα. Βέβαια, καθώς στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Τρίπολης κρατούνται υπόδικοι και κατάδικοι εγκλημάτων γενετήσιας ελευθερίας, γίνεται μεταγωγή τους στο δικαστήριο του τόπου τέλεσης του εγκλήματος, πολλές φορές, όμως, απαιτείται η μετάβασή τους στο δικαστήριο της περιοχής λ.χ. για συνεδρίαση δικαστικού συμβουλίου.

Για την προσέγγιση προς το Δικαστικό Μέγαρο Τρίπολης υπάρχουν 3 εναλλακτικές διαδρομές, είτε περιφερειακά της πόλης, είτε διερχόμενοι το κέντρο της πόλης, όλες περίπου 2.500 χλμ.

Χάρτης 27: Απόσταση από Δικαστικό Μέγαρο Τρίπολης. Πηγή: <https://www.google.com/maps>, ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση: 9/2023

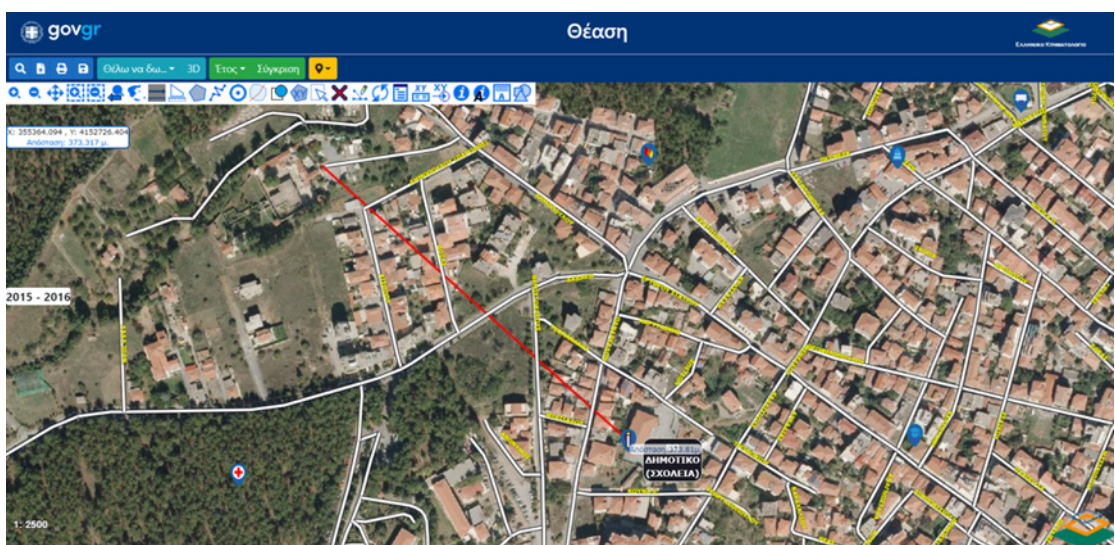
Ομοίως, οι διαδρομές προς την Αστυνομική Διεύθυνση Αρκαδίας είναι 3, είτε περιφερειακά της πόλης, είτε διερχόμενοι το κέντρο της πόλης, με μέση χιλιομετρική απόσταση τα 3.100 χλμ.

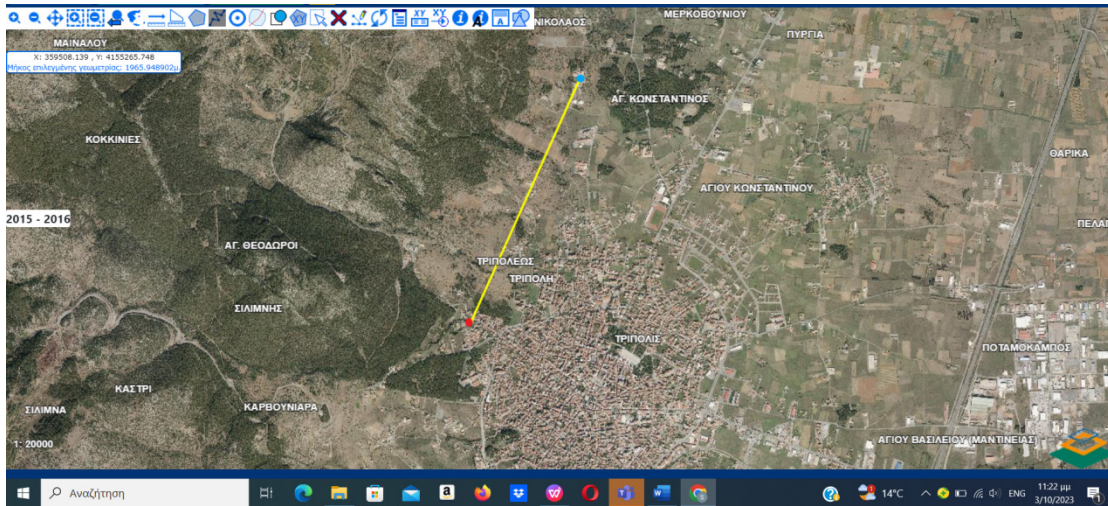
Χάρτης 28: Απόσταση από Αστυνομική Διεύθυνση Αρκαδίας. Πηγή: <https://www.google.com/maps>, ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση: 9/2023

Σχολεία-Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Οι δημόσιες σχολικές μονάδες της ευρύτερης περιοχής χωροθετούνται όλες εντός των ορίων του οικισμού της Τρίπολης. Η εγγύτερη σχολική μονάδα είναι το 8^ο δημοτικό σχολείο και απέχει σε ευθεία γραμμή από το μελετώμενο ακίνητο μόλις 370 μέτρα.

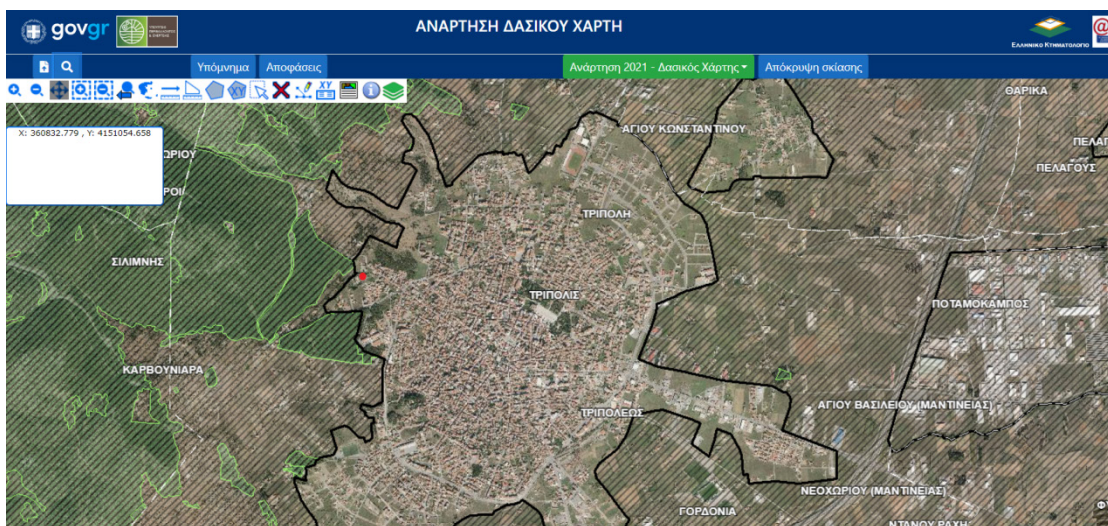
Χάρτης 29: Το εγγύτερο δημοτικό σχολείο απέχει σε ευθεία γραμμή περίπου 2 χλμ. Πηγή: <https://maps.gov.gr/gis/map/>. Ανάκτηση 3/2023

Χάρτης 30: Το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου απέχει σε ευθεία γραμμή περίπου 2 χλμ. Πηγή: <https://maps.gov.gr/gis/map/>. Ανάκτηση 3/2023

Δασικός Χάρτης

Το γεωτεμάχιο βρίσκεται εκτός ανάρτησης του ισχύοντα δασικού χάρτη και συνεπώς εξακολουθούν να ισχύουν οι διατάξεις του άρθρου 14 του νόμου 998/1979⁹¹ «Περί προστασίας των δασών και των δασικών εν γένει εκτάσεων της Χώρας».

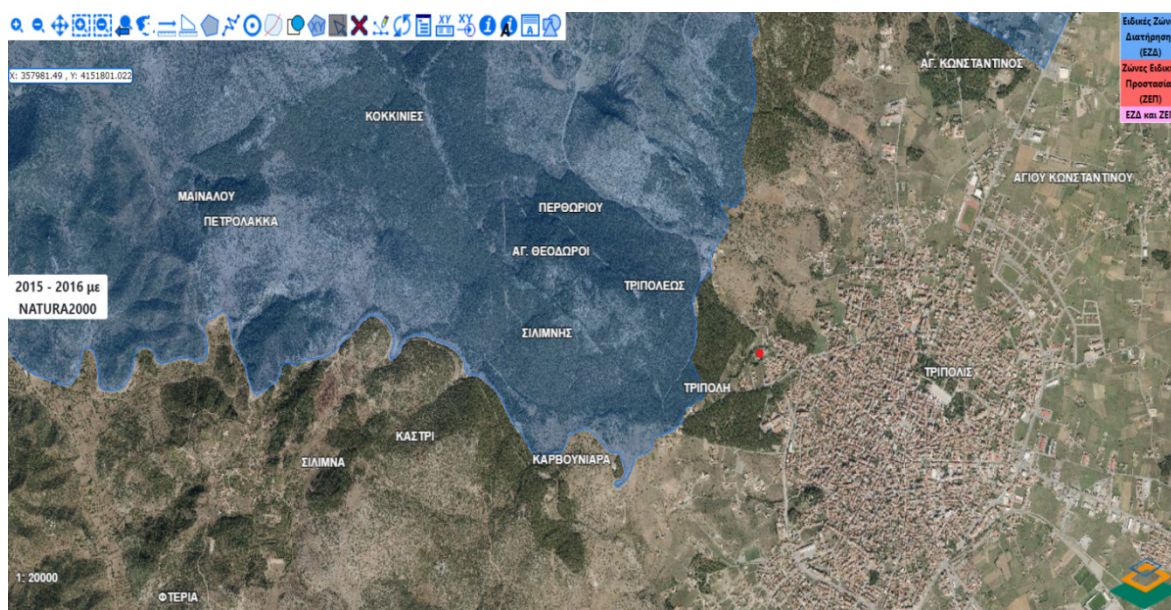

Χάρτης 31: Ανάρτηση Δασικού Χάρτη Τρίπολης. Με ερυθρά κουκίδα το μελετώμενο ακίνητο. Πηγή: <https://gis.ktimanet.gr/gis/forestsuspension>, ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 9/2023

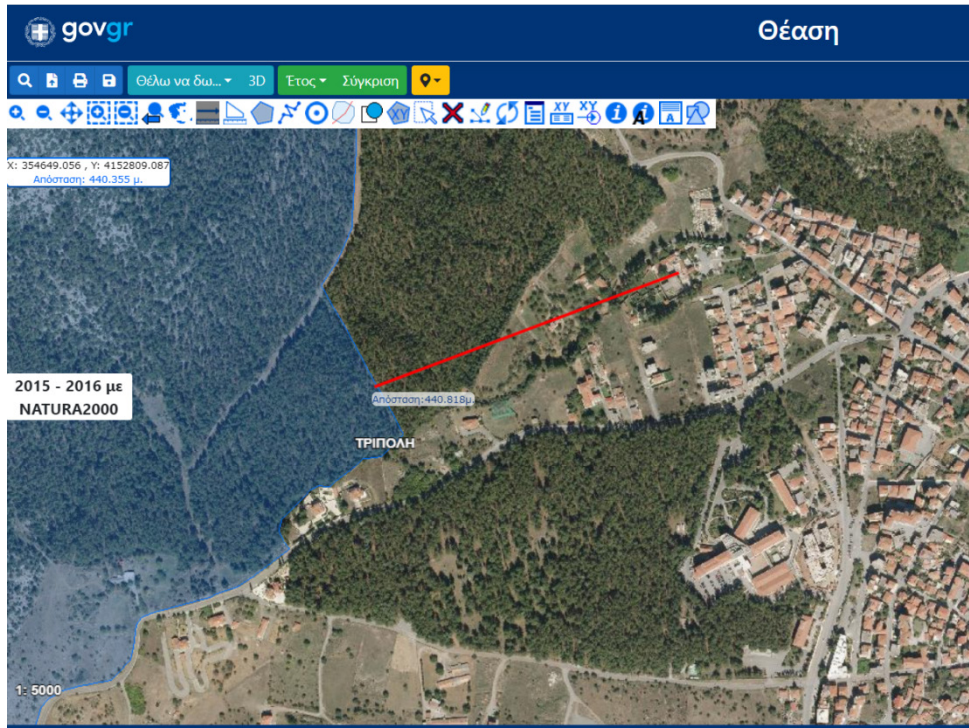
⁹¹ ΦΕΚ Α/289/29.12.1979

Περιοχές Natura 2000

Το μελετώμενο ακίνητο δεν καταλαμβάνεται από τις διατάξεις του Ν. 3937/2011 (ΦΕΚ Α'/60/2011), καθώς δεν εντάσσεται στην θεσμοθετημένη περιοχή με την ονομασία ««Όρος Μαίναλο – GR 2520001» του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου «NATURA 2000», από την οποία απέχει σε ευθεία γραμμή περίπου 450 μέτρα, όπως αυτό προκύπτει από τους χάρτες, που ακολουθούν.

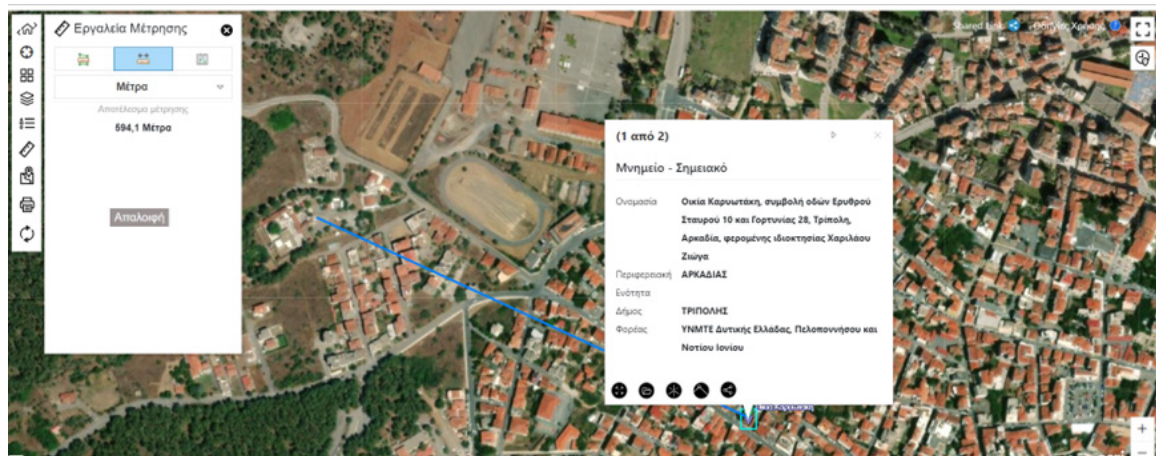
Χάρτης 32: Η περιοχή του Δικτύου Natura 2000 με την ονομασία ««Όρος Μαίναλο – GR 2520001» απεικονίζονται με γαλάζια σκίαση. Η γεωγραφική θέση του μελετώμενου ακινήτου απεικονίζεται με ερυθρά κουκίδα. Πηγή: <https://maps.gov.gr/gis/map/>, ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση

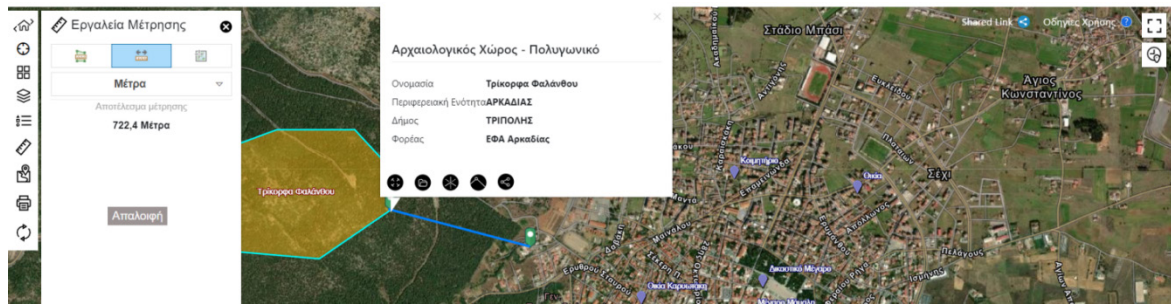
Χάρτης 33: Απεικόνιση της απόστασης σε ευθεία γραμμή του μελετώμενου ακινήτου από την περιοχή του Δικτύου Natura 2000 με την ονομασία ««Όρος Μαίναλο – GR 2520001». Πηγή: <https://maps.gov.gr/gis/map/>, ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 9/2023

Αρχαιολογικοί χώροι

Σύμφωνα με το υπόβαθρο του Αρχαιολογικού Κτηματολογίου, το μελετώμενο ακίνητο απέχει σχεδόν 600 μέτρα από την οικία Καρυωτάκη, που έχει χαρακτηριστεί μνημείο και σχεδόν 700 μέτρα από τα Τρίκορφα Φαλάνθου, που έχει χαρακτηριστεί αρχαιολογικός χώρος.

Χάρτης 34: Απόσταση σε ευθεία γραμμή από μνημείο Οικία Καρυωτάκη. Πηγή: <https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/>, ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 9/2023

Χάρτης 35: Απόσταση σε ευθεία γραμμή από αρχαιολογικό χώρο Τρίκορφα Φαλάνθου. Πηγή: <https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/>, ίδια επεξεργασία. Ανάκτηση 9/2023

Στρατιωτικές εγκαταστάσεις

Σε άμεση σχεδόν γειτνίαση προς ανατολάς με το μελετώμενο ακίνητο βρίσκεται το 11^ο Σύνταγμα Πεζικού/Στρατόπεδο Κολοκοτρώνη, δυτικά η IV Μεραρχία Πεζικού και σε απόσταση περίπου 4 χιλιομέτρων η 124^η Πτέρυγα Βασικής Εκπαίδευσης της Πολεμικής Αεροπορίας.

Νοσοκομείο

Όπως ανωτέρω αναφέρθηκε πλησίον του μελετώμενου ακινήτου και σε απόσταση 1 χλμ βρίσκεται το Γενικό Παναρκαδικό Νοσοκομείο και το Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Τρίπολης. Με δεδομένο το μέγεθος και τις κλινικές που αυτό υποστηρίζει, κρίνεται ότι είναι ικανοποιητική η δυνατότητα για επιτηρούμενη νοσηλεία έκτακτων περιστατικών κρατούμενων, διαθέτει δε ειδικό θάλαμο νοσηλείας για κρατούμενους.

Χάρτης 36: Απόσταση μελετώμενου ακινήτου από Γενικό Παναρκαδικό Νοσοκομείο και Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Τρίπολης. Πηγή: www.googlemaps. Ανάκτηση, 9/2023

Εικόνα 29: Ειδικός θάλαμος νοσηλείας κρατούμενων στο Παναρκαδικό Νοσοκομείο Τρίπολης. Πηγή: προσωπικό αρχείο γράφουσας

Εικόνα 30: Ειδικός θάλαμος νοσηλείας κρατουμένων στο Παναρκαδικό Νοσοκομείο Τρίπολης. Πηγή: προσωπικό αρχείο γράφουσας

Παρατηρήσεις-Απόψεις

Πολλές συζητήσεις έχουν γίνει, διαχρονικά, για την παλαιότητα των κτιριακών εγκαταστάσεων του Σωφρονιστικού Καταστήματος Τρίπολης, για την ανάγκη κατασκευής νέας δομής σε χώρο περιμετρικά της πόλης, ακόμα και για την πλήρη κατάργηση του καταστήματος.

Κατά προσωπική γνώμη της γράφουσας, η ανακαίνιση του ήδη υπάρχοντος καταστήματος δεν είναι πρόσφορη, καθώς θα απαιτηθούν πάρα πολλές παρεμβάσεις και η επέκταση των ήδη υπαρχόντων κτιρίων, ώστε να υπάρξει αποσυμφόρηση των κρατουμένων, θα περιορίσει τους υπόλοιπους χώρους διαβίωσης και αναψυχής τους.

Η κατασκευή νέας δομής είναι ένα θέμα, που έχει απασχολήσει πολλάκις τον Δήμο Τρίπολης, την Περιφέρεια Πελοποννήσου, τη Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής και άλλους αρμόδιους φορείς, με συνεχείς παρεμβάσεις της Διοίκησης του σωφρονιστικού καταστήματος, υπό την έννοια να μην απομακρυνθούν πολύ μακριά

από την πόλη, καθώς οι υπάλληλοι είτε θα αναγκάζονταν να μετακομίσουν με τις οικογένειές τους ή να παραιτηθούν.

Η αρχική συζήτηση, το χρονικό διάστημα 2012-2014, αφορούσε την κατασκευή νέου καταστήματος σε δημόσια έκταση, επιφανείας περίπου 80 στρεμμάτων, στο χωριό Πάπαρης, το οποίο βρίσκεται σε απόσταση 23 χιλιομέτρων από την Τρίπολη προς Μεγαλόπολη, με εγγύτητα στην ΕΟ Τρίπολης-Καλαμάτας. Ακολούθως, προτάθηκε η περιοχή της Σιλίμνας, σε απόσταση περίπου 12 χλμ από την Τρίπολη, με σύνδεση, όμως, μέσω επαρχιακής οδού. Η ίδια περιοχή αναφέρθηκε ως επαναξιολογηθείσα και στο Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Καταστημάτων Κράτησης, στο Πρώτο Υποπρόγραμμα Δράσης 2001-2005, του Προγράμματος Δράσης 2001-2016, για την κατασκευή Γενικού Καταστήματος Κράτησης Πελοποννήσου και την κατάργηση του Καταστήματος Κράτησης Τρίπολης.

Παρά την ανωτέρω πρόβλεψη, η τέως Γενική Γραμματέας Αντεγκληματικής Πολιτικής, κυρία Σοφία Νικολάου, κατόπιν αιτήματος του Δήμου Τρίπολης το έτος 2020, απέρριψε αυτό, αναφέροντας ότι *«δεν υπάρχει σχεδιασμός για τις φυλακές της Τρίπολης, καθώς η δομή είναι σε πολύ καλύτερη κατάσταση από άλλες φυλακές της χώρας⁹²»*.

Το θέμα ανακύπτει, από καιρού εις καιρόν, στις συνεδριάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου Τρίπολης, τονίζοντας ότι οι φυλακές πρέπει να παραμείνουν εντός του Δήμου Τρίπολης, καθώς συμβάλλουν στην τόνωση της τοπικής οικονομίας, λόγω των επισκεπτηρίων, αλλά και οι ίδιοι οι κρατούμενοι προμηθεύονται τα αναγκαία από την τοπική αγορά. Αυτός, άλλωστε, ήταν και ένας από τους λόγους της πάγιας «διαμάχης» μεταξύ των πόλεων Τρίπολης και Καλαμάτας, αναφορικά με την εγκατάσταση του νέου σωφρονιστικού καταστήματος, με τους αρμόδιους φορείς της πόλης της Καλαμάτας να τονίζουν ότι πρέπει να προκριθεί η τελευταία λόγω της Εφετειακής έδρας, κριτήριο χωροθέτησης νέων καταστημάτων κράτησης, κατά το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Καταστημάτων Κράτησης⁹³, που η Τρίπολη δεν διαθέτει.

⁹² Έ. Καστραντά, «Προσπάθειες για τη δημιουργία νέων φυλακών», άρθρο αναρτημένο στις 2/10/2020 στην ιστοσελίδα www.arcadiaportal.gr

⁹³ Άρθρο 2 στοιχ. Β 1.

Τέλος, επιγραμματικά αναφέρεται ότι υπήρξε προ καιρού μελέτη για κατασκευή Αγροτικής Φυλακής στην Μεγαλόπολη Αρκαδίας, η οποία δεν ολοκληρώθηκε.

Συμπεράσματα-Προτάσεις συμπεράσματα

- Το Σωφρονιστικό Κατάστημα Τρίπολης “φιλοξενεί” κρατούμενους που έχουν τελέσει ή είναι ύποπτοι τέλεσης εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας και οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής, εγκλήματα που κατά κανόνα επισύρουν μακροχρόνιες στερητικές της ελευθερίας ποινές, οι οποίες με το τελευταίο σχέδιο νόμου για τις τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας θα αυξηθούν σημαντικά. Σύμφωνα με την διάκριση των σωφρονιστικών καταστημάτων στον ισχύοντα Σωφρονιστικό Κώδικα, αλλά και το πλαίσιο αναμόρφωσης της σωφρονιστικής πολιτικής, από την τέως Γενική Γραμματέα Αντεγκληματικής Πολιτικής, κυρία Σοφία Νικολάου, είναι ένα εκ των δύο ειδικών καταστημάτων κράτησης, το έτερο βρίσκεται στα Γρεβενά, με πρωτεύοντα στόχο της διάκρισης αυτής, η εσωτερική ασφάλεια μεταξύ των κρατουμένων, λόγω της απαξίας αυτών των αδικημάτων.
- Σκοπός της επιβολής των ποινών είναι ο δράστης, κατά τον χρόνο απομόνωσης του σε ένα κατάστημα κράτησης, να σωφρονιστεί, εφόσον η Πολιτεία του έχει παράσχει-μεταξύ των άλλων-κατάλληλων συνθηκών διαβίωσης, σε κατάλληλους χώρους, σύμφωνα με τα πρότυπα των σωφρονιστικών κανόνων και ειδικότερων χωροταξικών κατευθυντήριων και να επανέλθει στη κοινωνία. Δυστυχώς, από την παρούσα μελέτη προέκυψε ότι το Σωφρονιστικό Κατάστημα Τρίπολης δεν εναρμονίζεται με τους κανόνες αυτούς, αναφορικά με τις κτιριακές εγκαταστάσεις, λόγω της παλαιότητας, αλλά και της μικρής χωρητικότητας αυτών, σε συνάρτηση του τελευταίου με την ολοένα αυξανόμενη διάπραξη τέτοιων εγκλημάτων. Σύμφωνα με τα συλλεγόμενα στοιχεία, διαθέτει 234,86 τ.μ. κτιριακών εγκαταστάσεων για τη διαβίωση των κρατουμένων, σε πέντε θαλάμους, ιδιαιτερότητα αυτού του καταστήματος (ίσως λόγω της παλαιάς κατασκευής τους) με χωρητικότητα 53 κρατούμενους. Τα σημερινά στατιστικά στοιχεία είναι απογοητευτικά, την 1η Νοεμβρίου του έτους 2023 στο κατάστημα κρατούνταν 138 άτομα.

- Είναι ακίνητο ιδιοκτησίας του Δημοσίου, το γεωτεμάχιο με τα υπάρχοντα κτίσματα παρελήφθη από τον τότε Εισαγγελέα Πρωτοδικών Τρίπολης, Παναγιώτη Σπηλιώτη, ως ανταλλαγή από τον τότε Δήμαρχο Τρίπολης, Θεόδωρο Πετρινό, συνταχθέντος του υπ' αριθμόν 14674/10-2-1928 συμβολαίου και βρίσκεται “εντός της πόλης της Τρίπολης”, χωρίς να αναφέρεται η έκταση αυτού. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία της Ελληνικό Κτηματολόγιο Α.Ε. η έκταση του γεωτεμαχίου είναι 10.178 τ.μ.
- Το Σωφρονιστικό Κατάστημα Τρίπολης είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα μιας φυλακής μέσα στην πόλη, η ύπαρξη της οποίας ουδόλως επηρέασε την χωρική της ανάπτυξη. Από το όριο του ισχύοντος σχεδίου πόλης, που εγκρίθηκε το έτος 1955, απέχει σε ευθεία γραμμή μόλις 250 μέτρα και η επέκταση του Οίκου Τυφλών έφτασε σχεδόν μέχρι τον περίβολο αυτού, σύμφωνα, δε, με τον χάρτη χρήσεων γης του ισχύοντος ΓΠΣ, η υφιστάμενη χρήση γύρωθεν είναι αυτή της αμιγούς κατοικίας. Οι ερωτώμενοι κάτοικοι των όμορων κατοικιών δεν επηρεάστηκαν από την ύπαρξη του καταστήματος ως προς την επιλογή γεωτεμαχίου για την ανοικοδόμηση της οικίας τους, ούτε ενοχλούνται από την λειτουργία αυτού ή την οπτική επαφή με αυτό, ουδέποτε, τέλος, έχει γίνει διαμαρτυρία για την απομάκρυνση του καταστήματος από την συγκεκριμένη θέση.
- Έχει καλή οδική σύνδεση με την Εθνική Οδό Κορίνθου-Καλαμάτας, είτε μέσω του κέντρου της πόλης, είτε μέσω περιφερειακών διαδρομών, εύκολη πρόσβαση στο Δικαστικό Μέγαρο Τρίπολης και την Αστυνομική Διεύθυνση Αρκαδίας και θεωρείται εύκολα προσβάσιμο και με τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς, διευκολύνοντας τους επισκέπτες των κρατουμένων. Υπάρχουν πολλές εξυπηρετήσεις γύρωθεν του σωφρονιστικού καταστήματος, με σημαντικότερη όλων το Γενικό Παναρκαδικό Νοσοκομείο Τρίπολης, με ειδικό θάλαμο νοσηλείας κρατουμένων και το Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Τρίπολης.
- Διαχρονικά, έχουν γίνει πολλές συζητήσεις για την κατάργηση του καταστήματος, με μοναδικό λόγο την παλαιότητα των κτιρίων και την

περιορισμένη χωρητικότητα, διαφωνούν, όμως, οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι για να μην απωλέσουν την εργασία τους ή για να μην μεταχθούν αναγκαστικά σε άλλη πόλη. Συνεπώς, μια ενδεχόμενη λύση, θα ήταν η ανακατασκευή και η ανακαίνιση της ήδη υπάρχουσας δομής. Κάνοντας αναγωγή στο άρθρο 21 του ισχύοντα Σωφρονιστικού Κώδικα, αν διατηρηθεί η υπάρχουσα μορφή των θαλάμων, απαιτούνται 6 τμ για κάθε κρατούμενο, με δυναμικότητα κάθε θαλάμου, κατά προτίμηση, μέχρι 6 άτομα, άρα το ελάχιστο εμβαδόν κάθε θαλάμου θα πρέπει να είναι 36 τμ. Λαμβάνοντας υπόψη τον μέσο όρο εγκλείστων, τα τελευταία έτη, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία, έστω ότι χρειαζόμαστε μια φυλακή χωρητικότητας 120 ατόμων, θα πρέπει να κατασκευαστούν 20 θάλαμοι, με συνολική επιφάνεια 720 τ.μ., πλέον των υπολοίπων αναγκαίων κτιρίων διοίκησης κ.ο.κ. και του απαραίτητου επαρκούς χώρου προαυλισμού των κρατουμένων, φρονώ ότι το γεωτεμάχιο των περίπου 10 στρεμμάτων δεν επαρκεί.

- Η κατάργηση του παρόντος καταστήματος έχει αναφερθεί σε πλείστα κείμενα, όπως στην αιτιολογική έκθεση του προϊσχύοντος Σωφρονιστικού Κώδικα, το κατασκευαστικό πρόγραμμα φυλακών του Υπουργείου (ενν. Δικαιοσύνης) περιλαμβάνει τα εξής έργα (...) δ) μελέτες σε εξέλιξη για 6 καταστήματα (...Νέα Φυλακή Τρίπολης...), αλλά και στο κείμενο του ως άνω αναφερόμενου Ειδικού Πλαισίου, στο άρθρο 3 αναφορικά με το Πρόγραμμα Δράσης 2001-2016, για την κατασκευή νέου Γενικού Καταστήματος Κράτησης Πελοποννήσου και την σταδιακή κατάργηση του καταστήματος κράτησης Τρίπολης. Προτεινόμενες θέσεις για το ανωτέρω νέο κατάστημα είναι μέχρι σήμερα η περιοχή Σιλίμνας Αρκαδίας, που κατά το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τα καταστήματα κράτησης, θα επαναξιολογηθεί και κατόπιν μελέτης του Δήμου Τρίπολης, η περιοχή Πάπαρης Αρκαδίας.
- Από την παρούσα μελέτη, ανέκυψε και ο εξής προβληματισμός: εάν δεν υπήρχε καθόλου σωφρονιστικό κατάστημα στην Τρίπολη, το εν λόγω γεωτεμάχιο θα εναρμονιζόταν με τα κριτήρια χωροθέτησης νέων καταστημάτων κράτησης σε επίπεδο περιφέρειας, όπως ορίζονται στο ως άνω αναφερόμενο Ειδικό Πλαίσιο και να επιλεγεί για τη δημιουργία νέας δομής; Η απάντηση είναι μάλλον

αρνητική, καθώς η Τρίπολη δεν διαθέτει έδρα Εφετείου, είναι, όμως, βασικό αστικό κέντρο, σε προσπελάσιμη και κεντροβαρική θέση, με σημαντικές υφιστάμενες τεχνικές και κοινωνικές υποδομές. Ως ειδικό κατάστημα κράτησης για εγκλήματα “ηθών” δεν συμβαδίζει με τις υφιστάμενες χρήσεις γης και η κοινωνία για τον λόγο αυτό θα εναντιωνόταν. Δεν θεωρείται ευαίσθητη περιβαλλοντικά περιοχή αν και γειτνιάζει με περιοχή natura, διαθέτει, τέλος, καλή λειτουργική σύνδεση με το οικιστικό δίκτυο.

Βιβλιογραφία

Βιβλία

- Γ.-Α. Μαγκάκης, *Ποινικό Δίκαιο – Ελευθερία – Κράτος Δικαίου*. Αθήνα. Εκδόσεις Αντ.Ν. Σακκουλα Ε.Ε. 1999
- Κ. Κωνσταντίνος, *Μελέται περί φυλακών*. Αθήνα. Εκ της τυπογραφείας Ι. Αγγελόπουλου. 1862
- Δ. Καμπουράκης, *Μια σταγόνα ιστορία*. Αθήνα. Εκδόσεις Πατάκης. 2014.
- Ι. Φραντζεσκάκης, *Το σωφρονιστικό σύστημα*. Αθήνα. Έκδοση της ΜΚΟ «Ο ΟΝΗΣΙΜΟΣ». 1990
- Δ. Κόρος, *Η πειθαρχία και τα όριά της στην ελληνική φυλακή*. Αθήνα. Εκδόσεις Νήσος. 2020
- Ν. Κουράκης, *Ποινική Καταστολή: Μεταξύ παρελθόντος και μέλλοντος*. Αθήνα. Εκδόσεις Σάκκουλα. 1984
- Σ. Αλεξιάδης, *Σωφρονιστική*. Αθήνα. Εκδόσεις Σάκκουλα. 4η έκδ., 2001
- Γ. Δάλκου, *Ο Διόνυσος στην Αρκαδία*. Δήμος Τρίπολης. 2013
- Τ. Ρούνης, *Η ιστορική Τριπολιτσά*. Τρίπολη. Εκδόσεις Αϊβαλή. 2004
- Α. Δεληγιάννης, *Το κολαστήρι της Τριπολιτσάς*. Τρίπολη. 1974
- Χ. Δημόπουλος, *Η φυλακή. Ιστορική και Αρχιτεκτονική προσέγγιση*. Αθήνα. Εκδόσεις Αντ.Ν. Σακκουλα Ε.Ε, 2003
- Α. Χαϊδου, *Ποινολογία-Σωφρονιστική*. Αθήνα. Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2^η έκδοση 2023
- Δ. Μέλισσας, *Οι χρήσεις γης*. Αθήνα. Εκδόσεις Σάκκουλα. 2021
- Μ. Foucault, *ΕΠΙΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΤΙΜΩΡΙΑ. Η Γέννηση της Φυλακής*. Αθήνα. Εκδόσεις Πλέθρον. 2011

Νομοθεσία

- Νόμος 1492/1950 «Περί κυρώσεως του Ποινικού Κώδικα», ΦΕΚ 182/Α/1950
- Νόμος 1493/1950 «Περί κυρώσεως του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας», ΦΕΚ 182/Α/1950

Α.Ν. 125 της 24^{ης} Αυγούστου-4^{ης} Σεπτεμβρίου 1967 «Σωφρονιστικός κώδιξ εκτελέσεως ποινών και ασφαλιστικών μέτρων», ΦΕΚ 152/Α/1967

Νόμος 1851 της 11^{ης} – 16^{ης} Μαρτίου 1989, «Κώδικας Βασικών Κανόνων για τη Μεταχείριση των Κρατουμένων», ΦΕΚ 122/Α/1989

Νόμος 2776/1999 «Σωφρονιστικός Κώδικας» ΦΕΚ 291/Α/1999

Νόμος 4985/2022 «Αναμόρφωση και εκσυγχρονισμός Σωφρονιστικού Κώδικα», ΦΕΚ 203/Α/2022

Νόμος 3772/2009 «Μεταρρυθμίσεις στην οργάνωση της Ιατροδικαστικής Υπηρεσίας, στη θεραπευτική μεταχείριση χρηστών ναρκωτικών ουσιών και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 112/Α/2009

Νόμος 4274/2014 «Ρυθμίσεις Ποινικού και Σωφρονιστικού Δικαίου και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 147/Α/2014

Νόμος 4322/2015 «Μεταρρυθμίσεις ποινικών διατάξεων, κατάργηση των καταστημάτων κράτησης Γ' τύπου και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 42/Α/2015

Νόμος 4759/2020 «Εκσυγχρονισμός της Χωροταξικής και Πολεοδομικής Νομοθεσίας και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ Α 245/9.12.2020

Νόμος 2742/1999 «Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ 207/Α/1999

Νόμος 998/1979 «Περί προστασίας των δασών και των δασικών εν γένει εκτάσεων της Χώρας», ΦΕΚ 289/Α/1979

Νόμος 3937/2011 «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ /60/Α/2011

Αρθρογραφία και Περιοδικά σε ιστότοπους

Μ.Ασημακόπουλος, Π.Μεταφας. «Οι ελληνικές φυλακές τον 19^ο αιώνα και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Τα κτίρια και οι μηχανικοί τους». Τεχνικά Χρονικά 3-4/2008. Ανάκτηση: Μάρτιος 2023. Διαθέσιμο: <http://www.greekarchitects.gr/>

Α. Γουργιώτης- Γ. Τσιλιμίγκας. «Μια νέα προσέγγιση για το χωροταξικό σχεδιασμό στην Ελλάδα». Επιστημονικό περιοδικό αειχώρος. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης. 2016. Ανάκτηση Ιανουάριος 2023. Διαθέσιμο: <https://journals.lib.uth.gr/>

Α. Σπυροπούλου, «Φυλακές Τρίπολης... αναδρομή στην ιστορία». 2020. Ανάκτηση: Μάιος 2023. Διαθέσιμο: <https://arcadia938.gr/>

- Παν. Βέμμος, «Οι φυλακές της Τρίπολης στην Κατοχή και τον Εμφύλιο». 2016. Ανάκτηση: Ιανουάριος 2023. Διαθέσιμο: <https://www.kalimera-arkadia.gr/>
- Ν. Βατόπουλος, «Τα υπόγεια ως τεκμήρια της συλλογικής μας μνήμης και ιστορίας». 2021. Ανάκτηση: Φεβρουάριος 2023. Διαθέσιμο: <https://www.kathimerini.gr/>
- Ξ. Σαρατσιώτη, «Φυλακές και Αρχιτεκτονική». 5/2021. Ανάκτηση 1/2023. Διαθέσιμο: <https://www.maxmag.gr/>
- Κ. Πετρίδη, «Οπτικοποιήσαμε Δεδομένα για τον Υπερπληθυσμό στις Ελληνικές Φυλακές». 9/2019. Ανάκτηση: 8/2023. Διαθέσιμο: <https://www.vice.com/>
- Χ. Ρόγκα, «Οι ποινές στην Αρχαιότητα και στη σημερινή εποχή». 2013. Ανάκτηση 8/2023. Διαθέσιμο: <https://elsito.gr/>
- Κ. Σκαμάγκα, «Η ανθρωπιστική όψη του σωφρονισμού». 12/2019. Ανάκτηση 4/2023. Διαθέσιμο: <https://www.offlinepost.gr/>

Πανεπιστημιακές Εργασίες

- Κωνσταντίνος Σκιντζής. «ΤΡΙΠΟΛΗ: Πόλη Ανθρώπινη – Πόλη Διαφορετική – Πόλη Πολιτισμού με βάση το νέο ιστορικό κέντρο». Πτυχιακή εργασία, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Σχολή Αγρονόμων & Τοπογράφων Μηχανικών, Τομέας Γεωγραφίας και Περιφερειακού Σχεδιασμού, Αθήνα, 2013.
Διαθέσιμο: <http://hdl.handle.net/123456789/38352>
- Β. Κωστόγιαννη & Σ. Λιτσαί. «Προέκταση πολεοδομικής ανασυγκρότησης και επέκτασης της Τρίπολης». Διπλωματική εργασία, Πολυτεχνείο Κρήτης, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Κρήτη, 2020. Διαθέσιμο: <http://purl.tuc.gr/dl/dias/57F3F538-A0D0-4039-9373-58DA85555A75>
- Π.Μητροπούλου, «Σχεδιασμός - Επιλογή - Οριοθέτηση Χώρων Καταφυγής Δήμου Τρίπολης για την Περίπτωση Σεισμού». Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδίκευσης, Ε.Κ.Π.Α., Σχολή Θετικών Επιστημών, Τμήμα Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος, Αθήνα, 10/2016. Διαθέσιμο: <https://pergamos.lib.uoa.gr/>
- Ν. Παρασκευόπουλος, «Χωροθέτηση Ειδικών Χρήσεων και λειτουργιών-Η περίπτωση των σωφρονιστικών καταστημάτων κράτησης». Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής, Σχολή Μηχανικών, Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών, Αθήνα, 2022. Διαθέσιμο: www.polynoe.lib.uniwa.gr
- Λ. Νικολάου-Φράγκου, «Η χωρική έκφραση του εγκλεισμού, μια αρχιτεκτονική προσέγγιση των καταστημάτων κράτησης». Διπλωματική εργασία, Πολυτεχνείο Κρήτης,

- Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Χανιά, 2019. Διαθέσιμο: <http://purl.tuc.gr/dl/dias/7A55404D-1649-4DAF-9D4F-220894FC5D5E>
- Α. Γιαννουκάκου, «*Οθωμανικές Φυλακές: το Γεντί Κουλέ*». Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Σχολή Οικονομικών και Περιφερειακών Σπουδών, Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη, 2019. Διαθέσιμο: <https://dspace.lib.uom.gr/>
- Μ. Γαλανού, *Σωφρονιστική μεταχείριση και δικαιώματα των τελούντων υπό κράτηση προσώπων*. Διδακτορική Διατριβή, Ε.Κ.Π.Α, Σχολή Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Νομικής, Τομέας Ποινικών Επιστημών. Αθήνα, 12/2010. Διαθέσιμο: <https://www.didaktorika.gr/>
- Δ. Γιαννοπούλου-Ε. Μητσάκου-Δ. Ντελλή. «*Κοινωνικός Αποκλεισμός Αποφυλακισμένων*». Πτυχιακή Εργασία, Τ.Ε.Ι. Δυτικής Ελλάδος, Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας. Πάτρα, 2015. Διαθέσιμο: <http://repository.library.teimes.gr/>
- Χ.Α. Βαρλάγκα. «*Ο Θεσμός της Φυλακής: Σωφρονισμός ή Αναπαραγωγή του Εγκλήματος; Η Περίπτωση των Φυλακών της Ελλάδος*». Διπλωματική Εργασία, ΑΠΘ, Φιλοσοφική Σχολή, Τομέας Ψυχολογίας. Θεσσαλονίκη, 2011. Διαθέσιμο: <https://ikee.lib.auth.gr/>
- Χ. Μακρυνιώτης. «*Θεσμοί και Πολιτικές Προστασίας και Επανάταξης Αποφυλακισμένων*». Διπλωματική Εργασία, Ε.Κ.Π.Α, Σχολή Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης, Αθήνα, 12/2017. Διαθέσιμο: <https://pergamos.lib.uoa.gr/>
- Κ. Σκιντζής. «*ΤΡΙΠΟΛΗ: Πόλη Ανθρώπινη - Πόλη Διαφορετική - Πόλη Πολιτισμού, με βάση το νέο ιστορικό κέντρο*». Διπλωματική Εργασία. ΕΜΠ, Σχολή Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών, Τομέας Γεωγραφίας και Περιφερειακού Σχεδιασμού, Αθήνα, 10/2013. Διαθέσιμο: <https://dspace.lib.ntua.gr/>
- Δ. Καρανάσιος, «*Χώρος και Ανθρώπινα Δικαιώματα: Η Αρχιτεκτονική της Ελληνικής Φυλακής*». Διπλωματική Εργασία. Πολυτεχνική Σχολή ΑΠΘ, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Θεσσαλονίκη, 2/2021. Διαθέσιμο: <https://ikee.lib.auth.gr/>
- Ε. Κοινούση, «*Η αντιμετώπιση του εγκλήματος μέσα από το σωφρονιστικό σύστημα*». Πτυχιακή Εργασία. Ε.Κ.Π.Α., Σχολή Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης, Αθήνα, 2020. Διαθέσιμο: <https://pergamos.lib.uoa.gr/>

Ν.Χ.Μ Παπαρίδη, «Ο υπερπληθυσμός των φυλακών και οι τρόποι αντιμετώπισης του». Διπλωματική Εργασία. Ε.Κ.Π.Α., Νομική Σχολή, Αθήνα, 2/2021. Διαθέσιμο: <https://pergamos.lib.uoa.gr/>

Α. Καλύμνιου, «Φυλακή και πόλη: Φυλακές Κορυδαλλού». Ερευνητική Εργασία. Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πάτρα, 2/2015. Διαθέσιμο: <https://docplayer.gr/>

Κ. Βουρεκάς-Χ. Ελευθεριάδης, «Η εξέλιξη της αρχιτεκτονικής των φυλακών απομόνωσης». Προπτυχιακή εργασία. ΕΜΠ, Αρχιτεκτονική, Αθήνα, 2/2013. Διαθέσιμο: <https://akea2011.com/>

Ιστοσελίδες

1. *World Prison Brief* <https://www.prisonstudies.org/>
2. *Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής-Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη* <https://www.ggap.gov.gr/>
3. *Ελληνική Στατιστική Αρχή* <https://www.statistics.gr/>
4. *Ελληνικό Κτηματολόγιο* www.ktimatologio.gr
5. <https://maps.gov.gr>
6. www.e-poleodomia.gr
7. *Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο* www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr
8. www.googlemaps

Νομολογία

ΣτΕ 3249/2000, ΝΟΜΟΣ

Εκδόσεις

«Στατιστικά Πληροφορίες περί της κινήσεως των φυλακών του Κράτους κατά το έτος 1928», Διεύθυνση Διοικήσεως Φυλακών του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

«Σωφρονιστική Στατιστική του έτους 1930», Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος-Τμήμα Στατιστικής Δικαιοσύνης του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, στην ελληνική και γαλλική γλώσσα.

Σχέδιο Στρατηγικού Σχεδιασμού α' φάση υλοποίησης επιχειρησιακού προγράμματος 2014-2019, Δήμος Τρίπολης, Διεύθυνση Προγραμματισμού, Ανάπτυξης και Οργάνωσης και Πληροφορικής.